

COLOCVII

DESPRE ȘCOALĂ, FAMILIE ȘI SOCIETATE

ANUL II

7 (13)

iulie

1967

lei 3

DIN SUMAR:

- ZILE DE GLORIE:
MĂRĂȘTI-MĂRĂȘEȘTI
IULIE-AUGUST 1917
- CULTURA ȘI OMUL DE
AZI (MASĂ ROTUNDĂ)
- TITU MAIORESCU
- PROFESORUL MEU
ALEXANDRU BORZA
- AUTOCARUL – SCHIȚĂ
PENTRU UN SCENARIU
DE FILM
- DESIDERIUS ERASMUS,
EUROPAE MAGISTER
- SĂ NE CUNOAȘTEM
PATRIA
- FRUMUSEȚEA PROFE-
SIUNII
- CĂRȚILE DE CĂPĂȚÎ

◀ PEISAJ:
VALEA PRAHOVEI

foto: G. VINȚILĂ

ZILE DE GLORIE: MĂRĂȘTI-MĂRĂȘEȘTI

IULIE - AUGUST 1917

de prof. univ. Aurelian SACERDOȚEANU

A vem un vis neîmplinit / Copil al suferinții. / De jalea lui ne-au răposat / Și moșii și parinții. / Visul venea de demult din sufletul de veacuri al întregului nostru popor. „Stîlpul cu steme strălucite”, despărțitorii, de pe munți treburau înlăturat. Conștiința de sine a neamului nostru și dreptul popoarelor de a-și hotărî singure soarta o cereau cu neînduplecare. În această credință au trăit și au luptat purtătorii de cuvînt al neamului nostru. Unirea și desăvîșirea unitii era un legat sacru. lăsat urmașilor lor de către înaintași. În acest spirit au crescut generații de tineri. În această atmosferă ne-am trăit și noi copilăria și adolescența. Și în 14/27 august 1916, cu elan nestăvilit am pîrșit la sfîrșimarea unui hotărîre nedrept și la împlinirea visului în împrejurări vitrege și, din nefericire, pe o cale neîntîlcită.

Dar paharul durerilor pătimit în veacuri nu fusese sorbit în întregime. Neamului întreg i-a fost dat să facă încă o dureroasă jertfă de sînge și de pămînt. După o biruință strălucită dar trecătoare, luptătorii noștri au trebuit să se retragă pînă pe hotarul de Jos al Moldovei, unde dușmanul a fost oprit din marșul său triumfal.

Înfrînți pentru o clipă dar cu nădejde nestîrbite în dreptatea cauzelor pentru care luptam, a urmat refacerea morală și materială a întregii națiuni. Într-o jumătate de an apărarea întregului front de la Dorna pînă la Galați era asigurată. Pentru toți era evident că oprirea dușmanului la Oltuz și în zona Focșani nu era decît o oprire de moment. Și dușmanul era oșbit și avea nevoie de odihnă în vederea luptei decisive. Moldova trebuia zdrobită cu orice preț, atît pentru a scoate un dușman din luptă cît și pentru a răsturna frontul rusec și a cuprinde Ucraina cea bogată în grîne.

La începutul lui Iulie 1917 de o parte și de alta totul era pregătît pentru o luptă pe viață și pe moarte. Unii gîndeau să ajungă în cel mai scurt timp la Iași și la Prut, iar alții erau hotărîți să nu mai cedeze o palmă din pămîntul patriei libere.

Planul german de luptă era simplu și vădit posibil de realizat: o fulgerătoare trecere a Siretului în zona Nămoloașă, beneficiind și de factorul surpriză, putea întoarce frontul româno-rus, lăsînd cale liberă pentru străpungere de-a lungul Siretului, în sus; concomitent, o ofensivă pornită de la Oltuz trebuia să ajungă repede la Adjud, locul de întîlnire imediată a celor două ofensive.

Pe frontul român se formase un plan asemănător însă în parte ofensiv, în două zone, Nămoloașă și Mărăști, și, în parte, defensiv în zonele intermediare. La Nămoloașă trebuia făcută trecerea Siretului în vederea înaintării spre Mălcănești-Rîmniceul Sărat, cu scopul de a răsturna frontul german de pe Putna și Susșa. Ofensiva de la Mărăști urmărea să împiedice legătura între cele două armate germane și o înaintare rapidă prin Vrancea în direcția vest—Focșani. O dată unite, cele două ofensive deschideau înaintarea spre Buzău. Și aceste ofensive erau realizabile cu forțele de care se dispunea atunci.

Cele două planuri de luptă, tactic și strategic, erau asemănătoare; numai scopurile lor erau opuse. Curios este că și data începerii ofensivelor a fost aceeași: mijlocul lunii iulie. Din motive tactice de ambele părți a intervenit însă alte o amîinare de câteva zile.

Inițiativa începerii operațiunilor a revenit românilor la 22 iulie, atît în zona Fundeni-Nămoloașă (general Iancovescu), cît și în zona Mărăști (general Aversescu). La Nămoloașă, timp de patru zile s-a făcut o extraordinară pregătire de artilerie cu scopul de a distruge apărarea germană și de a înlesni trecerea Siretului. Reușita părea asigurată. În realitate și germanii făcuseră tot acolo o pregătire asemănătoare dar, văzînd tîrziu artileria românești, au rămas în așteptare, gata pentru orice eventualitate.

În aceeași zi a început și ofensiva de la Mărăști, care avea de înfruntat un front accidentat și formidabil fortificat. Elanul armatei române era însă de nestăvilit. Era prima acțiune întreprinsă după dureroasa retragere din anul precedent. De aceea nici un sacrificiu nu a fost socotit prea mare pentru ca toate întăririle vrăjmașe de la Poiana Încărcătoare pînă la Momila să cadă rînd pe rînd. În patru zile s-a ajuns la Cîmpurile și de-a lungul Vîzantei deschizîndu-se calea spre munții Vrancei și în valea Putnei. Dușmanii se retrăgeau în derută și erau dispuși să părăsească chiar Focșani. Pentru noi păreau să reinvie zilele de avînt din anul precedent cînd treceam Carpații.

Acțiunea la Nămoloașă cît și în zona Mărăști totul arăta o încredere sigură. Și totuși în ziua de 26 iulie din ordin operațiunile au fost oprite „din cauza frontului românesc”. În adevăr, pe acest front la Tarnopol se produceau încă unele neînțelegeri care îngăduise trupelor austro-ungare să în-

ainteze pînă la Cernăuți, cu tendința de a continua ofensiva în direcția Odessa. Moldova era amenințată de o încercuire totală care ar fi făcut inutilă orice ofensivă română. Cu toate acestea armata II-a de la Mărăști a continuat înaintarea fugărit pe nemți și oprindu-se pe linia în arc de cerc de la Măgura Cașinului peste Șobina Neagră, Culmea Tulnicenilor, Valea Sărei la Volocan. Era o poziție mai ușor de apărat. Această ofensivă a slăbit pe nemți să renunțe la ofensiva lor de la Nămoloașă. Erau elhar în derută.

Totuși, îndrjirea și mîndria germană cerea ca frontul român, la 26 iulie trecut în defensivă, să fie sfărșimat cu orice preț. Grupul Gerock din zona Oltuz și grupul din zona Rîmniceul-Sărat-Focșani, trecut acum sub comanda directă a „spărgătorului de fronturi”, feldmareșalul von Mackensen, au primit ordinul să înceapă contra ofensiva concomitent. „La vederea, peste două săptămîni la Iași” spunea feldmareșalul prietenilor săi care îl conduceau la gară cînd a plecat din București la Focșani să ia personal comanda ofensivelor care trebuia să fie zdrobitoare.

Nemții au început luptele prin tatonarea frontului nostru pentru a-l descoperi punctele mai slabe. În această perioadă unele unități militare rusești nu mai volau să lupte și se retrăgeau din fața invadatorului. Cel mai important sector era cel dintre munții Vrancei și Siret pe valea Putnei. Și aici au hotărît germanii să dea „bătălia de la Mărășești” cum i-am zis noi.

„Bătălia de străpungere” a început la 6 august. Pregătirea de artilerie a durat toată noaptea. Înaintarea germană în gol părea sigură. Dar în aceeași noapte de pe malul stîng al Siretului trece grăbnic regimentul 32 Mircea care ocupă satul Străjescu, iar regimentul 8 Buzău, satul Doaga. Înaintarea germană este oprită prin lupte dire în mez de noapte, făcîndu-se posibilă venirea și a altor ajutoare române care să ocupe și locul dintre Străjescu și Blisghești.

Un formidabil bombardament pe tot frontul de la Doaga la Pătrășcani a măcinat cumplit rîndurile noastre, și așa rărite prin nevoia de a umple alte goluri luate. Atacul la baloneta era necesar. Acum soldații regimentului 32 Mircea, nemalputînd suporta arșii soarelui, dezbrăcîndu-și bruzele și aruncînd căștile de fier, au pornit la atac în cămași. Surpriză la înamic care a bănuit sosirea unor soldați din colonii. Rezistența română a fost dură, dar pînă la urmă a trebuit să cedeze retrăgîndu-se pe linia ferată Mărășești-Cosmești. Linia frontului însă nu a putut fi ruptă.

Un nou bombardament excesiv arăta că nici în ziua următoare nu va fi o zi ușoară. Atunci a avut loc sîngeroasa bătălie din pădurea Călini, la sud de Mărășești. De ambele părți pierderile în oameni au fost mari, uneori depășind jumătatea efectivului cu care se pornise la atac. Pe șoseaua Mărășești-Cosmești s-a putut vedea și această zguduitoare scenă: românii erau într-un șanț al șoselei iar nemții în celălalt; și unii și alții și-au făcut parapete de apărare din cadavrele tovarășilor lor de luptă căzuți. Și acum dușmanul a fost dat înapoi. Prima fază a luptei pentru Mărășești fusese cîștigată de români.

În continuarea luptei pentru reînălțarea satului Doaga, dată de regimentele 3 vînători și 8 Buzău, e vrednic de amintit faptul că soldații din primele linii s-au luptat pînă la unu. Nu se mai putea înainta prin barajul german de mitraliere și s-a dat ordin de retragere. Trăgătorii noștri însă nu s-au mișcat, rîmînînd cu arma întinsă spre dușman. Repetîndu-se, ordinul a avut același rezultat. Nu-l mai putea executa nimeni, căci toți muriseră cu mina pe tragați, strajă în fața liniilor germane.

La 11 august avea să fie cel mai tragice moment al luptei pentru Mărășești. Generalul Scărișoreanu făcea eforturi supraomenești cu dirijii săi soldați să mențină frontul de la pădurea Prisaca pînă la Tîșța pe șoseaua Panclu-Tecucl. Acum românii erau atacați din trei părți cu vădită tendință de a fi încercuți. Intervenția rapidă a regimentului 9 vînători, ultima rezervă pe care o mai aveam, oprește înaintarea germană pe linia Pădurea Călini—fabrica de zahăr Mărășești.

Cînd totul părea pierdut, situația capătă altă întorsătură. Generalul Eremia Grigorescu, numit comandant al armatelor din sectorul Mărășești, a hotărît ca linia frontului existent să fie păstrată cu orice preț. Românii rezistă cu înverșunare.

Nemții nu vor să plardă timp și continuă tatonările liniei celei mai slabe. La 14 august atacă ofensiv spre Chioara. Brigada 20 română salvează situația și aici prin lupte corp la corp. Totodată este atacată apăra-

rea română din pădurea Prisaca. Și astfel atacurile frontului se mută din loc în loc, pe tot frontul de la sud de Mărășești pînă la Varnița. Toate eforturile românilor aveau scopul să țină frontul pentru a se pregăti pentru bătălia decisivă.

După 14 zile de înecstări zadarnice „Spărgătorul de fronturi” Mackensen nu înaintase nici zece kilometri. Furios la culme, pune în linie de bătaie toate rezervele sale hotărînd „decisivă” la 19 august (6 august stil vechi). Prima lovitură a fost dată la pădurea Răzoare și la cota 100, la vest de Mărășești. Apoi se întinde pe tot frontul pînă la Cosmești. Lupte crîncene au loc la fabrica de zahăr și la gara Mărășești. Bătălia decisivă are loc în acest sector, dar germanii o pierd.

Aci se înscriu paginile de glorie ale companiei de mitraliere căpitan Ignat Grigore, care stă pe poziție pînă la ultimul om, inclusiv comandantul, plonț de balonetele dușmane năpustite asupra lui. Misiunea lui era să întîrzie cît mai mult înaintarea dușmană pînă pot veni ajutoare să umple golul. O oră de întîrziere a fost destul ca să poată veni rezerva de la Rătegul lui Haret care atacă din fugă. Românii sînt iarăși în cămașă. Victorie! Germanii fug!

Bătălia de la Mărășești luase sfîrșit. „Spărgătorul de fronturi” și-a pierdut aici titlul său de glorie. Apusul falmei sale a însemnat înscrierea în cartea de onoare a războiului la numele glorioasei armate române, bloc solid de soldați și ofițeri!

Cu acest măcel luptele nu au încetat. La 8 august nemții începuseră și ofensiva de la Oltuz cu scopul strategic amînit. Frontul acesta începea la Măgura Cașinului, trecea peste virtuțile Bălcuța, Ungureanu și Pravila încălcînd rîurile Oltuz, Slănice și Doftana. Presunea de maximă intensitate se exercita pe valea Oltuzului cu obiectiv imediat Onești. Dar și acum încă o dată s-a dovedit efecace lozinca „Pe-aci nu se trece!”. Tatonări sîngeroase încep de-a lungul rîului Cîmpurile și Leșutul Mle spre a cuprinde cotele Ungureanu și Bălcuța. Al noștri au trebuit să cedeze teren pînă la crestele dealurilor Cișcoșia, Muncelul, Mătușca și Chioșurile. Presunea germană continuă fără răgaz și lupte cumplită au avut loc la Coșca, unde își aruncă ultima grenadă sergentul invalid Mușat Constantin, și la Cișcoșia unde cade voluntarul Ion Grămadă. Peste acestea nu se mai poate trece.

Furioși de insuccesul atît de la Mărășești cît și de la Oltuz și profitînd de replierea apărării noastre din munții Vrancei pe linia Măgura Cașinului, dealurile Cocioșia și Răchitașul și apoi de-a lungul pîriului Vîzantea, germanii au crezut că pot exploata măcar această retragere tactică. La 14 august presunea lor se îndreptă spre dealurile Cocioșia și Răchitașul, dar fără succes și aici. De aceea presunea se mută în sectorul Muncelul-Varnița pe Susșa cu atac frontal la Irești. Apărarea are loc într-o atmosferă înăbușătoare. Românii atacă pretutîndeni corp la corp, resfirîndu-se să ocupe și pozițiile părăsite. În aceste condiții tragice retragerea este inevitabilă dar apărătorii se leagă cu pămîntul, și dincolo de Momila, Varnița și Fiționești invadatorii nu mai pot trece. Pe platoul Muncelul luptă încercații soldați ai eroicului regiment 18 Gorj, care pierd aici pe lăbutil lor sublo. cotenent Ecaterina Teodoroiu. Era în ultima zi a ultimelor bătălii, care a arătat dușmanului că Moldova nu poate fi cucerită!

Întreaga campanie a durat 52 de zile, 22 iulie—11 septembrie (9 iulie—29 august stil vechi). Zilele au putut fi numărate, dar jertfele în oameni și energia n-a fost cu puțință să fie socotite, ci numai laudate, admirate.

Bătălia pentru Moldova, concretizată epopee prin apărarea de la Mărășești, cuprinde întregul front de la Oltuz pînă la Mărășești. Această epopee are 12 cînturi eroice scrise cu tunul, cu pușca și cu baloneta. E’ se numesc: Nămoloașă (22—26 Iulie), Mărăști, munții Vrancei (22 Iulie—1 August), Mărășești (6—19 August), Doaga (7 August), Oltuz (8—22 August), Coșca (13 August), Prisaca (13 August), Răzoare (19 August), Varnița, Muncelul (28 August—3 septembrie) și Cișcoșia (9—11 septembrie).

Din rîndul mîrilor de eroi au intrat în baladă generalul Eremia Grigorescu, căpitanul Grigore Ignat, subloctenentul Ecaterina Teodoroiu, sergentul Mușat Constantin, voluntarul Ion Grămadă și mii de soldați cunoscuți și necunoscuți.

Cel care au vegheat și murit în tranșele nemuritori veghează și astăzi în Mausoleul de la Mărășești. Rămășițele lor sfînte odihnesc acolo odihna pe care trupurile lor fără prihană n-au avut-o, dar sufletul lor plutește deasupra noastră pretutîndeni, călăuză spre nesfîrșita viață a poporului nostru mult încercat.

TITU MAIORESCU

de prof. univ. Liviu RUSU

A cum 50 de ani, la 1 iulie 1917, s-a stins din viață, în vîrstă de 77 ani, Titu Maiorescu. În același timp însă trebuie să ne amintim, că la 1 martie s-au împlinit 100 de ani de la apariția revistei *Convorbiri literare*, organul grupării *Junimea*, care a marcat ascensiunea nebănuită a literaturii românești, epoca ei clasică de mare înflorire atingînd nivelul universalității. Animatorul ei a fost Titu Maiorescu, supranumit criticul *Junimii*, care în paginile revistei și-a exercitat spiritul critic salutar pentru literatura noastră. Serbăm deci o îndoită aniversare, un centenar și un semicentenar în legătură cu aceeași mișcare spirituală în sînul căreia s-a afirmat Mihail Eminescu, mișcare care a însemnat prima manifestare cu adevărat viguroasă a geniului poporului român, și care a avut drept mentor necontestat, de mare autoritate, pe Titu Maiorescu. Se cuvine să însemnăm că numele lui figurează cu cinste pe lista stabilită de UNESCO a marilor comemorări internaționale din acest an.

Născut la 15 februarie 1840 la Craiova, Titu Maiorescu a fost totuși transilvănean. Tatăl său, Ioan Maiorescu, era fiu de țăran din Bucurdea-Grînoasă, lângă Blaj. Prin mamă, el era înrudit cu marele fruntaș al școlii ardelenice, Petru Maior. După studii făcute la Blaj, Cluj, Pesta și Viena, Ioan Maiorescu trece în Țara Românească unde, ajuns profesor și inspector, nu va ezita să biciuiască moravurile curente. Spiritul critic era în familie.

Vremurile agitate ale revoluției vor pune familia pe drumuri. În timp ce Ion Maiorescu pleacă în misiune la Frankfurt am Main, de unde apoi va ajunge la Viena, familia pleacă în Transilvania stabilindu-se la Brașov, unde Titu Maiorescu va urma școala primară și prima clasă de gimnaziu. Deci anii fragezi ai copilăriei, atît de importanți pentru formația sufletească, îi petrece în atmosferă transilvăneană. Întreaga familie se va muta apoi la Viena, de unde școlarul de 11 ani va scrie colegilor săi din Brașov: „La revedere în România unită”. În capitala Austriei, una din marile capitale ale lumii de atunci, Titu Maiorescu va urma ca elev intern vestita academie *Theresianum*, pentru ca apoi să-și facă studiile universitare la Berlin, luîndu-și însă doctoratul în filozofie la Giessen, iar apoi să treacă la Paris, unde își va lua licența în drept.

Revenit în patrie, el se stabilește pentru scurt timp la București, trece apoi la Iași, unde ca profesor al universității, — ajungînd la 23 de ani rector, — și ca fondator și figură proeminentă a grupării *Junimea*, va avea o activitate din cele mai rodnice. Trece la București, unde își va sfîrși viața lăsînd amintirea unui mare profesor, care a îndrumat și impresionat multe generații prin neegalata și pătrunzătoarea sa elocință. E vădit — chiar și numai din aceste date sumare — că Titu Maiorescu se desprinde ca una din cele mai tipice figuri ale unității daco-romane.

Încă din fragedă tinerete și-a manifestat însușirile ce-l vor caracteriza toată viața. Ajuns în vestitul *Theresianum* din Viena, în mijlocul unui tineret răsfățat, descendent din cele mai de seamă familii aristocratice ale imperiului austriac, a întîmpinat de la început multe ironii: nu știa limba germană. Micul daco-roman însă va munci cu înverșunare, încît chiar la sfîrșitul primului an de studii va lua premiul tocmai la limba germană. Va fi necontenit unul din eminenții clasei, însă adversitățile, pline de invidie și dispreț, vor continua. Dar și dîrzenia românașului se va înteti. Avea 16 ani cînd scria în jurnalul său aceste cuvinte: „O să le arăt eu ce e un român”. De pe acum se arată una din caracteristicile sale fundamentale: încredere în propriile posibilități, însă luate ca expresie a posibilităților națiunii sale. Impunîndu-se pe sine, el vrea să cucerească respect pentru neamul său. La aceeași vîrstă notase că în familie un grup de tineri învățase dansul „romana”; „ce bine ar fi — notează el în continuare — dacă s-ar lăți prin Viena, că chiar numele arată de unde e, și ar vedea germanii că au și românii gust”. Tot mîndria națională îl duce la ideea, notată la aceeași vîrstă, să scrie *O istorie a românilor completă, în germanește, o Geschichte der Romänen*, pentru a arăta descendența nobilă a neamului românesc și rolul lui în istorie. Și ce simțiri tainice legate de sufletul poporului său se manifestă în următoarele rînduri, scrise la 17 ani: „E de mirare că toată muzica (și cea mai frumoasă) *artificioasă* (cultă n. n.) nu face inimei omului o impresie așa de mare ca un simplu cîntec popular și mai mult național popular trist. Astăzi, suflai unul pe flaut, (...) mă mișcă, de-mi intrară lacrimile în ochi...” Niciodată nu-l va părăsi acest sentiment.

Are numai 16 ani cînd se gîndește să scrie pentru „Gazeta Transilvaniei” un articol despre „Literatura noastră în starea de acum”, găsind că ea păcătuiește, „prin lipsa de cîmpul critic”. Oare își dădea el seama că spiritualitatea românească îl aștepta pe dînsul ca să deschidă și să fundamenteze cu adevărat acest cîmp? Însă spiritul critic și-l va îndrepta și spre sine însuși. Meditînd asupra unor sentimente sumbre pe care le trăia, el notează: „E aceasta un fals pesimism? — Nu, meditez adesea asupra acestei dureri; pun vina pe mine însumi, pe greșelile mele...”

Studiul filozofiei îi lărgeste și adîncește orizontul; logica îl încîntă.

La terminarea academei iese primul pe întreaga școală, țînînd „orațiunea” tradițională în limba latină și primind cu multe elogii din mîna ministrului Thun, anturat de notabilități, marele premiu. Iată, a arătat vienezilor ce poate un român!

Maiorescu se întoarce în țară cu o temeinică pregătire filozofică și — datorită cunoștințelor sale de limbi: germana, franceza, engleza și italiana — cu foarte întinse cunoștințe de literatură universală. Astfel înarmat își va începe opera critică, de care era mai mare nevoie în stadiul de atunci al literaturii noastre, cîmpul fiind stăpînit de mediocrități. Este adevărat că în ce privește necesitatea criticii, Maiorescu a avut predecesori, în frunte cu Kogălniceanu și Alecu Russo. Însă toți predecesorii n-au făcut decît să afirme necesitatea criticii, efectiv însă n-a făcut-o nici unul. Deschiderea orizontului adevăratei critici presupunea două lucruri importante: mai întîi precizarea unor criterii de judecată a valorii estetice a poeziei, iar în al doilea rînd, aplicarea acestor criterii la producția poetică concretă. Aceasta o va face Titu Maiorescu. O va face mai întîi în vestitul său studiu *Poesia română*, apărut la 1 martie 1867 în fruntea primului număr al „Convorbirilor literare”. Acest lucru îl consacră drept estetician, critic și îndrumător literar, constituindu în același timp o cotitură importantă în istoria literaturii românești. Prin el se introduce în literatura română *critic estetic* în judecarea valorii poetice, se netezește drumul spre o *conștiință estetică*. În studii ulterioare apoi el își va mai dezvolta și completa ideile.

Sprînjinit pe ideile estetice ale lui Hegel, apoi pe vastele sale studii filozofice și literare în general, dar mai ales pe gustul său literar deosebit, Maiorescu stabilește o serie de criterii temeinice, prin prisma cărora va examina cîmpul poeziei din vremea sa. Nu va ezita să atace idoli consacrați, să arate lipsa de valoare a atîtor elucubrații care contau drept creații poetice mai presus de orice laudă. Ideea de bază o precizează chiar în prima frază a studiului său: „Poesia, ca toate artele, este chemată să exprime frumosul; în deosebire de știință, care se ocupă de adevăr. Cea dintîi și cea mai mare diferență între adevăr și frumos este: că adevărul cuprinde numai idei, pe cînd frumosul cuprinde idei manifestate în materie sensibilă”. Plecînd de la această precizare, Maiorescu va vorbi pe de o parte despre condiția materială, pe de altă parte despre condiția ideală a poeziei. Condiția materială este cuvîntul, iar condiția ideală este ideea. Cuvîntul, adică limbajul poetic trebuie să exprime idei, însă nu prin noțiuni abstracte, ci prin mijlocirea imaginilor. Iar ideea cuprinsă în imagini trebuie să fie însoțită de o intensă emotivitate. Mai tîrziu, în studiul său despre Eminescu, va preciza că conținutul poeziei este o *idee emoțională*. Aceasta înseamnă că adevărata poezie, adică poezia de valoare, exprimă în formă concretă prin mijlocirea imaginilor, idei adînc gîndite și adînc simțite, în stare să emoționeze și prin aceasta să înalțe. Eul poetic trebuie să vibreze cu intensitate și sinceritate, ideea să fie trăită în toate adîncimile sufletului, pentru a-i da căldura care să învăluie pe cititor sau ascultător. Pentru a atinge acest scop, poezia trebuie să îndeplinească o serie de condiții, pe care Maiorescu le expune pe rînd, ele toate formînd puncte de reper pentru judecarea valorii poetice.

Trebuie subliniat că Maiorescu recurge, alături de literatura română, la exemplificări multiple din literatura universală. El a introdus criteriul universalității în critica noastră literară. Însă deosebit de semnificativ este faptul că chiar în primul său studiu literar el indică drept model și poezia populară, pentru ca apoi în decursul întregii sale vieți să insiste asupra valorii poeziei populare, atît din punctul de vedere al realizării artistice, cît și ca izvor de inspirație. Toată viața a militat pentru ideea, că patrimoniul popular trebuie explorat pînă la cele mai mari adîncimi, fiindcă numai prin specificul național putem ajunge la originalitate și numai prin nîmbul originalității ne putem încadra în universalitate. Prin prisma acestei idei a constatat încă în anul 1882, că dacă literatura română a început să cucerească prețuirea străinătății, aceasta se datorează originalității ei naționale izvorîte din creația populară. Tot prin prisma patrimoniului popular și-a dus marea luptă în domeniul limbii, apoi în problemele culturii și în domeniul social cerînd ca formele importate din străini să fie adaptate fondului nostru propriu.

Concepția estetică a lui Maiorescu este încoronată cu ideea despre moralitatea în artă. Adevărata artă moralizează, spune Maiorescu, însă cu o condiție: să nu propage ostentativ anumite precepte morale. Ea moralizează, fiindcă reușește să mulcomească pornirile egoiste, izvorul relelor individuale și sociale, ajutîndu-l pe om să se ridice deasupra intereselor sale individuale. În fond Maiorescu, în străduințele sale estetice și critice, este călăuzit de ideile fundamentale ale esteticii clasice: pe calea frumosului artistul autentic ne duce spre lumea adevărului și binelui. Nu e vorba de neglijarea lumii reale, dimpotrivă, adevăratul artist, plecînd de la lumea așa cum este, tînde să ne ducă spre o lume așa cum ar trebui să fie. După Maiorescu, adevărata artă și literatură are în mod funciar și esențial menirea să înalțe condiția umană.

Prin prisma acestor idei a judecat și îndrumat Titu Maiorescu producția literară românească în plină ascensiune. A fost un judecător aspru, necruțător, stîrnind multe dușmării, dar în lupta dusă a rămas învingător. Cu un simț artistic rar întîlnit a recunoscut din primele plămui, încă stîngace, pe Eminescu, de asemenea pe Slavici, Creangă, Caragiale, Popovici-Bănățeșanu, Coșbuc, Goga, Duiliu Zamfirescu, Sadoveanu, Brătescu-Voinești — întreaga floare a literaturii mari s-a bucurat de ocrotirea și îndrumarea sa. Iar dacă literatura prezentului a judecat-o și îndrumat-o cu atîta înțelegere, cu o precizie nedesimțită a prevăzut și dezvoltarea viitoare a literaturii noastre. Iată cum își încheie introducerea la poeziile lui Eminescu: „Acesta a fost Eminescu, aceasta este opera lui. Pe cît se poate omenește prevedea, literatura poetică română va începe secolul al 20-lea sub auspiciile geniului lui, și forma limbii naționale, care și-a găsit în poetul Eminescu cea mai frumoasă înfăptuire pînă astăzi, va fi punctul de plecare pentru toată dezvoltarea viitoare a vestimîntului cugetării românești”.

Și așa a fost. Fapt este că Titu Maiorescu a simțit ca puțini alții pulsul năzuințelor literare și artistice ale poporului român, identificîndu-se cu ele și contribuind în mod decisiv, în vremuri de mari răsăpîntii, la netezirea drumului care a dus la ascensiunea vertiginosă a literaturii noastre.

CULTURA ȘI OMUL DE AZI

In societatea contemporană se pune tot mai insistent problema relației dintre cultura generală și cultura de specialitate. E, în fond, o problemă fundamentală a omului de azi. În complexitatea lumii moderne omul caută coordonate stabile. Care este locul lui în acest univers atât de diversificat pe latura cunoașterii? Cum poate ajunge la o viziune de ansamblu, la o perspectivă, în fața multiplelor aspecte adeseori inaccesibile, pe care i le desvăluie știința și tehnica în plin progres? Ce loc ocupă și mai ales ce rol are cultura generală față de tot mai adinea specializare la care asistăm?

Pentru elucidarea acestor probleme ne-am adresat unor reprezentanți de seamă ai culturii noastre, ei înșiși angajați pe una sau alta dintre direcțiile dezvoltării contemporane. Am însoțit întrebările cu următoarea invitație (argument) la dezbateri:

„Vă rugăm să participați la dezbateri organizată de revista „COLOCVII” pe tema „Cultura și omul de azi”, — o masă rotundă, de un fel deosebit, — ai cărei interlocutori se vor întâlni doar în paginile revistei.

Care sînt rațiunile unei discuții cu oamenii de cultură de azi despre „Cultura și omul de azi”?

Am inițiat această discuție mai întâi din nevoia de a da răspuns la întrebarea îngrijorătoare dacă nu cumva fenomenul specializării extreme, impus de extrema diversificare a științei moderne și a tehnicii, îngustează orizontul spiritual al omului contemporan.

Este acuzată de unii adeseori, pe drept sau pe nedrept, știința că ar sărăci conținutul sufleteș și că specializarea prea mare, într-o singură direcție, ar limita posibilitatea de realizare a marilor disponibilități sufletești ale omului și mai ales ale tîrului de azi. Acuzația a mai fost adusă și în alte momente ale istoriei culturii omenești, dacă n-ar fi să amintim aici decît unele voci prestigioase, începînd cu aceea a lui Oswald Spengler, N. Berdiaeff, R. Eucken, J. Benda, O.H. Kayserling etc., care s-au auzit după primul război mondial.

Pe de altă parte, desprinderea unor ramuri din științele inițiale sau apariția unor științe noi, ca și necesitatea abordării fenomenelor în înlănțuirea și complexitatea lor ducе inevitabil la depășirea strictei specializări.

Am observa apoi că omul contemporan diferă de cel de ieri. Trăind într-o lume în continuă și rapidă transformare, gîndirea lui a devenit mai suplă, capabilă să descopere relații noi, mai bogate, între fenomenele naturii și societății, în năzuința de a stabili unitatea în marea lor varietate.

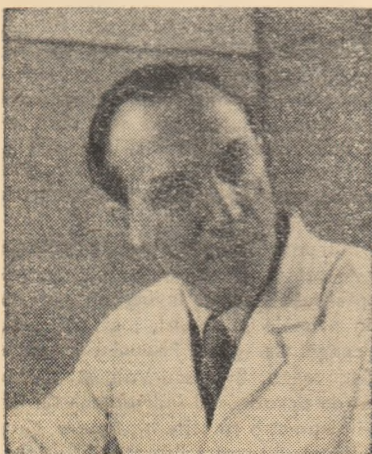
Familiarizarea cititorilor cu modul de a pune problema, cu interrelația cultură-specializare, cu acțiunea binefăcătoare a culturii generale asupra muncii de specialitate ni se pare oportună.

În sfîrșit, nu putem neglija valențele formative ale culturii umaniste, menită să dezvolte plenar omul și să-l integreze armonios în societate.

Cum „COLOCVII”, revistă de educație a Ministerului Învățămîntului, urmărește tocmai acest obiectiv, și cum acest obiectiv nu poate fi atins decît prin angrenarea tuturor factorilor în procesul formării complexe a omului societății socialiste, prezența unor reprezentanți de seamă ai culturii, la această dezbateri, o considerăm necesară.“

La întrebările noastre răspund:

Acad. dr. Ștefan Mileu, acad. Al. Philippide, prof. univ. D. D. Roșea, conf. univ. G. Guțu, prof. univ. Ștefan Păscu, prof. univ. Miron Constantinescu

Acad. dr. Ștefan MILCU

Actualitatea relației dintre cele două forme ale culturii este impusă de trei factori diferiți în esența lor, dar convergenți în geneza fenomenelor la care ne referim. În primul rînd se situează creșterea explozivă a cunoștințelor în științele naturii cu consecințe similare în sistematica științelor, în tehnică și producție. Din acest fenomen decurge imposibilitatea pentru mintea omenească de a cunoaște și reține acest formidabil material informativ. Într-un domeniu limitat al științelor sînt necesare mai multe vieți pentru a citi tot ce se scrie. Dacă adăugăm la informarea elementară asimilarea și reflectarea proprie, este evident că posibilitățile creierului omeneșc sînt depășite. Numai intervenția mașinii informative electronice ne va ajuta să rezolvăm cel puțin parțial această situație critică.

Un fenomen similar se petrece la nivelul producției, unde exigențele tehnicii moderne im-

1. Ce este cultura? Înformare și cultură (diferențe calitative)
2. Cultură și specializare (Viziune de ansamblu a activităților umane și integrarea propriei profesii în acest ansamblu).
3. Omul contemporan și cultura umanistă. (Valorile cuprinse în conceptul umanismului, cunoașterea lor obligatorie, acțiunea lor asupra conștiinței individuale, formarea omului integral).
4. Care sînt preocupările Ministerului Învățămîntului pentru pregătirea multilaterală a elevilor și lărgirea orizontului lor cultural?
5. Ce măsuri se preconizează în vederea cunoașterii valorilor culturii umaniste la liceele teoretice?

pun o creștere precisă și o practică inevitabil limitată. Omul modern nu poate cunoaște și activa decît într-un domeniu relativ restrîns.

Specializarea ne apare ca o condiție de existență a indivizilor și societăților umane. Tipul „universal” al intelectualului din antichitate și renaștere a dispărut pentru totdeauna.

El aparține unei epoci de dezvoltare minoră a culturii, restrînsă la o minoritate, într-o societate cu profunde inegalități de clasă. Nenumăratele discuții care revin în presa și literatura contemporană despre cultura sau omul „universal”, „integral”, ne apar eronate în fond, resturi „nostalgice” care trădează conștiința frustrației la care sîntem supuși prin specializare.

Este evident că această aspirație spre cunoașterea universală decurge și din enorma suprafață de contact pe care o permite potențial sistemul nervos. Din nefericire numai o infimă parte poate fi actualizată în decursul scurtei noastre existențe și a limitatelor noastre posibilități energetice. Poate că această contradicție și insuficiență să mențină posibilitățile de evoluție ale speciei noastre.

Recunoscînd imperativul specializării ca o condiție obligatorie a omului modern, ar fi o

In epoca noastră relația dintre cultură și specializare este mai actuală ca oricînd. De la început ar trebui să precizăm conținutul noțional al celor doi termeni. Este evident vorba de cultura generală și de specializare. De fapt specializarea nu este în afara culturii, ci o formă a ei — o cultură limitată la un anumit domeniu al cunoașterii sau practicii.

CULTURA ȘI OMUL DE AZI

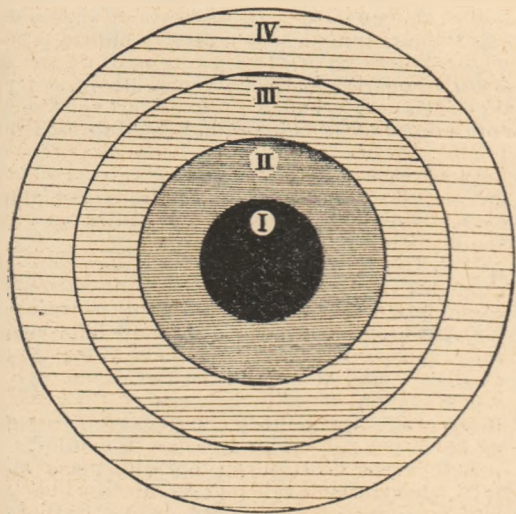
profundă greșală să minimalizăm sau să negăm ceea ce se cheamă cultura generală sau mai exact cultura în afara celei de specialitate. Dar nu putem să o echivalăm cu o „cultură universală“, pentru că așa ceva nu este posibil. De fapt și în cultura în afara specialității sîntem obligați să adoptăm grade de limitare variabile după posibilitățile individuale și necesități. De altminteri, întregul nostru proces de învățare și de asimilare a culturii este caracterizat prin acest proces de limitare treptată, fenomen ce a fost comentat de noi, într-un eseu recent.

Se poate vorbi fără îndoială de o cultură generală necesară specialității, asupra căreia exercită o influență binefăcătoare și care-i crește potențialul creator și-i corectează îngustimea.

Cultura matematică constituie un exemplu de acest fel pentru toți specialiștii în științele naturii, după cum cultura greco-latină antică îl reprezintă pentru științele umanistice.

Dacă am reprezenta figurativ gradele de cultură s-ar putea situa în sfera centrală cultura de specialitate, urmată de zone concentrice. În a doua sferă periferică s-ar situa cultura generală determinată de aptitudinile și aspirațiile individuale. Este zona de cea mai mare diversitate și intensitate umană. În a treia zonă se situează cultura generală întâmplătoare, determinată de condițiile de mediu familiar și social (fig. I-IV).

Este evident că un echilibru între specializare și cultura generală corectează îngustimea unei culturi reduse de specialitate și elimină conștiința chinătoare — cînd există — a frustrației de marile posibilități și orizonturi ce le oferă viața și cultura umană în minunata ei diversitate și pasionantul ei conținut. Realizarea acestei ponderi echilibrate ar fi un ideal de urmat în formația tineretului și în existența noastră în general. Căile și mijloacele de acces la o dezvoltare armonioasă a capacităților noastre spirituale și ale formelor de cultură aparțin altui cîmp de probleme.

I = Cultura de specialitate

II = Cultura generală de paraspécialitate

III = Cultura generală după aptitudini și aspirații

IV = Cultura generală întâmplătoare

Prof. univ. D. D. ROȘCA

Răspunsul la întrebarea „Ce este cultura?“ se va degaja, pe una din laturile ei, din considerațiile făcute în legătură cu celelalte două întrebări.

Complexa și, așa zice, atât de delicata problemă ridicată de dezbateră inițiată de revista „Colocvii“ sub titlul „Cultura și omul de azi“ prezintă o importanță atât de mare încît ea ar merita — și ar trebui — să fie tratată într-o lucrare amplă și densă în același timp. Însemnătatea ei nu poate scăpa, cred, nici unui om de cultură al zilelor noastre, și cu deosebire nici unui om de cultură al unei societăți care-și ridică monumentala-i clădire pe datele sigure ale științei.

Or, dat fiind faptul că, în stadiul actual al dezvoltării atât de rapide a științelor naturii și a științelor în genere, cîmpul de cunoaștere nu mai poate fi dominat pe toată întinderea lui nici de cea mai cuprinzătoare minte, specializarea, și adesea specializarea la extrem, este necesară, absolut necesară. Experiența arată însă că pe lângă efectele ei pozitive, specializarea extremă poate produce și efecte negative, printre care cel mai îngrijorător este o oarecare îngustime a conștiinței, uneori îngustare chiar și a inteligenței, adesea o sărăcire a conținutului extraintelectual, afectiv al spiritului.

Diminuarea ce apare pe planul inteligenței este oarecum firească, sesizabilă și ușor explicabilă: perceperea și efortul de percepere reduse mereu la un cîmp limitat, atrag după sine miopie intelectuală față de tot ceea ce depășește acest cîmp. Este însă, pe de altă parte, adevărat că adîncirea și lărgirea enormă a domeniului cunoașterii, a dus de citeva decenii încoace la înjgheburile unor discipline de frontieră între două sau chiar mai multe științe, încît specialistul cel mai specializat și de înalt nivel științific se vede adesea nevoit să-și îndrepte atenția și asupra cîmpului învecinat de investigație. Intervine deci în aceste cazuri — de altfel tot mai frecvente — un factor obiectiv de lărgire a specializării originare și deci, în chip firesc, de lărgire și adîncire a orizontului intelectual.

Dar fenomenul de sărăcire sufletească se înfățișează în forme mult mai greu de sesizat cînd este vorba de puteri spirituale înlăuntrul cărora la componenta intelectuală se adaugă elemente de natură afectivă, emoțională. Aici deficiența se concretizează îndeosebi într-un fel de, să-i zic, „uscăciune“ sufletească. Inteligența pare a fi rămas singură în funcțiune, porțiunea afectivă, constituită din sentimentele numite, pe drept cuvînt, superioare ale naturii umane — perceperea și sesizarea valorilor artistice, filosofice etc. ale vieții — pare amortită, dacă nu chiar absentă. În aceste cazuri, specialistul, chiar și atunci cînd este mare, poartă cu el un vid sufletească. Uneori simte poate vag acest gol, de multe ori însă nici nu mai percepe această latură a condiției umane, și, drept urmare, nu-i mai acordă nici o importanță.

Firește, aceste efecte negative ale specializării extreme — și necesare — pot fi atenuate și chiar evitate. Înainte de a spune citeva cuvinte despre necesitatea culturii generale ca mijloc — cel mai eficient — de combatere a sus-menționatele efecte negative, să relevăm unele constatări pe care le poate confirma oricine s-a ocupat timp mai îndelungat cu pasiune și cu oarecare pricepere cu știința. Am întrebuințat adineauri cuvîntul „uscăciune“. Există, cred, unele remedii împotriva acesteia, remedii care pot fi găsite nedepășind frontierele specializării, specialității, profesiunii. Și anume, mă gîndesc la felul, la spiritul în care este făcută știința de cel ce i s-a dedicat ei: ce orice muncă făcută din toată inima — cum spune românul — și munca de cercetare științifică sau de aplicare a rezultatelor cercetării, creează, cînd te-ai dăruit ei cu tot sufletul, în conștiința celui ce o practică, apti-

tudini și înclinații prin care această practică primește valoare educativă, formativă a întregii noastre personalități, devine deci putere creatoare de cultură. În condiția acum amintită, practica științei, ca de altfel și practicarea unei profesii bazate pe știință cere și dezvoltă o severă disciplină intelectuală (dar și extraintelectuală), curaj intelectual (formă a curajului moral), spirit de obiectivitate (formă a simțului de dreptate); trezește și dezvoltă simțul de demnitate (individual dar și colectiv), etc. etc. tot atîtea puteri intelectuale care se convertesc și în puteri etice. Cînd acestea împreună, și altele neînșirate aici, devin forțe organizatoare ale sufletului întreg, avem de-a face nu numai cu un „specialist“, ci și cu un „om aproape“ integral realizat.

Am zis: „aproape“ integral realizat, deoarece la condițiile de mai sus este absolut necesar să se adauge efortul constant de a integra specializarea (necesară) într-un ansamblu de elemente care lărgesc orizontul și intelectual și extraintelectual (artistic, moral etc.) al specialistului. Este ceea ce se numește curent cultură generală. Efectele ei pozitive — mai cu seamă atunci cînd integrarea este înălțată pînă la nivel filozofic — se concretizează pe planul inteligenței în faptul cunoscut că specialistul înțelege mai bine natura însăși a (însăși) specialității sale, îi înțelege limitările inerente oricărei specialități, valoarea și locul pe care ea îl ocupă în ansamblul vieții sale și al societății al cărei cetățean le este. Dispar astfel tendința de absolutizare a ei și pericolul de dogmatism sterilizant.

Dar efecte pozitive pentru viața sa sufletească are cu deosebire cultura literară și artistică, în genere, care, cum știm, se adresează și sensibilității sale, elementului afectiv al spiritului său. Aici ca pretulundenea, înțelegerea fecundă și mobilizatoare de multiple funcțiuni ale sufletului omenesc este rodul unui contact cu mai frecvent și așa zice cu totul personal, cu aceste valori „neștiințifice“. Iar nicidcum mai prejos decît cele „științifice“ ale culturii umane. Este de neconceput un specialist de înalt nivel care să fie incapabil să sesizeze, să înțeleagă și să „trăiască“ marile valori literare și artistice (care sînt implicit și etice) ale timpului său; să nu înțeleagă în străfundurile inteligenței sale că în afară și alături de problemele pe care le pune producția materială — fără îndoială, cele mai prezente — există și o serie mare de probleme pe care le ridică nevoile oarecum extraintelectuale — (dar sprijinite pe inteligență) ale condiției umane. Oricît de „obscure reprezentări“ ar apărea sentimentele noastre numite cu bună dreptate „sentimente superioare“, fapt științific este că ele există; ignorarea, neglijarea sau negarea lor și în consecință necultivarea lor duce la mutilarea sufletului omenesc și creează acel vid spiritual de care pomeneam mai sus.

Cu alte cuvinte, negativul specializării extreme nu poate fi înlăturat decît ținînd seama, în cuvenită măsură, de nevoile integrale ale spiritului uman (care nu e numai inteligență).

CULTURA ȘI OMUL DE AZI

Se vorbește de un timp incoace mereu de umanism în genere și de umanism socialist în special. Și e îmbucurător faptul că se vorbește mult de acest lucru nemărginit de important. Cum se știe, conținutul acestei noțiuni a variat în cursul istoriei culturii umane și în funcție de epoci, de orânduiri sociale și de problematica complexă a contextului istoric respectiv. Totuși din variatele conținuturi ale conceptului de „umanism“ ar putea fi desprinsă o notă comună: aceea de *liberare* a omului de sub presiunea necesității oarbe. Francis Bacon considerase înfăptuită această liberare atunci când omul va fi devenit „stăpîn al naturii“ („dominus naturae“). Este ceea ce urmărește să realizeze și omul de azi și în primul rînd omul societății socialiste. Vorbind de „natură“, Bacon se gîdea la natura din afara omului. Dar omul orînduirii socialiste, înzestrat cu o vedere neasemănat mai vastă și mai lucidă, trebuia să întregască programul inepeuizabil al lui Bacon cu preceptul: „homo dominus naturae hominis“, adică este nevoie, pentru a ne simți împăcați integral cu lumea în care trăim, să năzuim să devenim stă-

pîni și pe propria noastră natură, organizînd-o lăuntric astfel încît specializarea extremă — inevitabilă în condițiile dezvoltării de azi și viitoare a științei — să nu dea naștere la cecopi care să privească lumea (și să se privească și pe ei înșiși) numai cu un singur ochi, adică unilateral, sărăcind-o și sărăcindu-se pe ei înșiși.

Privind lucrurile în perspectiva larg deschisă, ne dăm seama că societatea socialistă are mai mare nevoie de oameni cu doi ochi, decît de cecopi. Să stăpînim natura este lucru necesar, dar tot atît de necesar este să fim stăpîni pe noi înșine, adică să luptăm să creăm unitate în viața noastră sufletească, dar nu unitate sacrificînd unele din funcțiunile și nevoile ei esențiale, ci afirmînd dreptul imprescriptibil la existență al fiecăreia dintre ele, armonizîndu-le înăuntrul unei personalități spirituale, al unui stil de viață cu adevărat uman și realizînd astfel adevăratul ideal marxist al omului total. Atunci știința, slujitoare credincioasă a lui *homo faber*, va sluji cu mare eficiență și lui *homo sapiens*.

Cluj, 4 iunie 1967

Acad. AL. PHILIPPIDE

1. Pe lângă specialitatea în limitele căreia se exercită activitatea principală a cuiva, este nevoie de un fond de cunoștințe generale, precise și acestea, dar fără pretenția de-a ajunge în miezul lucrurilor. Este ceea ce, obișnuit, se numește cultură generală. E bine ca această cultură să înceapă să fie dobîndită în anii adolescenței și ai tineretii.

2. În epoca noastră, în care toate ramurile științei se dezvoltă cu repeziune, se impune nevoia unor cunoștințe cit mai adînci și mereu înnoite, atît în ce privește specialitatea cit și în ce privește legătura specialității cu alte domenii de cunoaștere. Adîncirea unui grup anumit de cercetări, adîncime pe care o cerc specializarea într-o materie oarecare, nu implică deloc limitarea orizontului intelectual. Studiarea în adîncime a unei părți nu se poate face bine decît cu dobîndirea unei priviri generale asupra întregului. La această privire generală se poate ajunge numai atunci cînd ai căpătat cunoștințe privind complexul culturii contemporane, adică noțiuni generale despre cit mai multe sectoare ale culturii. Sînt necesare totodată informații bine alcătuite despre istoria culturii umane, despre dezvoltarea ei din cele mai vechi timpuri pînă azi.

Există o corelație între cunoștințele din diverse domenii ale cunoașterii, corelație care

corespunde unei cerințe adînci a minții omenestii, cerința unei armonii, a unei unități fundamentale și a unui echilibru, atît în ce privește mijloacele de cercetare cit și în ce privește scopul de atins, adică cunoașterea înșasi. Numai o cultură generală dă cuiva posibilitatea să perceapă această armonie, această unitate și acest echilibru.

3. Semnul primordial al umanismului a fost, după cum se știe, scoaterea în evidență și cultivarea personalității umane. Mișcarea umanistă a fost la început o mișcare de eliberare a ființei morale a omului și de eliberare a gîndirii. Astăzi, după succesivele etape istorice parcurse de către ideea de umanism, conținutul acestei idei a sporit cu elemente noi. S-a păstrat nealterată preocuparea de-a se acorda omului, ființei morale și intelectuale a omului, atenția cea mai mare, dar astăzi prin om nu se mai înțelege omul *in abstracto*, oarecum idee de om, ci omul în concret și în întregime lui, privit atît în ființa lui morală cit și în existența lui materială. Mai mult decît atît: omul ca individ este considerat tot mai mult în ansamblul umanității, al omenirii întregi.

Conștiința acestui raport fundamental dintre om și omenire determină în chip necesar conștiința solidarității umane, pe care trebuie s-o aibă orice individ. Unul din țelurile culturii este ca această conștiință a solidarității umane să se adîncească tot mai mult, astfel încît să devină pentru fiecare individ tot atît de firească și de viguroasă ca și conștiința de sine. Iată, așadar, încă un motiv, și poate chiar cel mai important, pentru care asimilarea culturii generale trebuie să fie una din grijile de frunte ale educatorilor tineretului. Ideea solidarității umane nu poate să prospereze decît într-o minte fertilizată de cultură.

Umanismul epocii noastre este inseparabil de ideea de solidaritate umană. În centrul acestui umanism nu stă, ca preocupare adîncă, dezvoltarea personalității umane considerate izolat, ci dezvoltarea și cultivarea individualității în raport cu celelalte individualități, așadar în raport cu omenirea întreagă.

Din această confruntare a omului cu omenirea, a individului cu colectivitatea umană, conștiința individuală iese îmbogățită și, deci, întărită. În educația tineretului, această idee trebuie să ocupe un loc important. Raportarea permanentă a individului la colectivitatea umană trebuie să facă obiectul unei acțiuni educative, analogă cu aceea pe care o desfășoară înbinarea specialității cu cultura generală. Numai asociînd aceste două acțiuni în formarea spirituală a tineretului, se poate ajunge la acea armonie și la acel echilibru, care sînt, după cum am mai spus, cerințe profunde ale minții omenestii.

Conf. univ. G. GUJU

Noțiunea de cultură are sensuri diferite și totuși implicate; pîrînd că se înțelege de la sine, cînd este vorba de a o defini, întîmpinăm dificultăți: sfera lărgindu-se, preciziunea suferă. În asemenea cazuri este indicat să pornești de la înțelesul de bază și să cauți apoi întregiri și specificări.

Cultura, ca și natura, sînt două substantive latinești de origine verbală, arătînd acțiunea înșasi și rezultatele ei, (sufixul — *urus*, aplicat temei supinului dă substantivului derivat sensul de „capacitate de a face ceva“). În Georgice, Vergilius, vorbind despre plantele sălbatice, care, dacă nu rodesc, au o forță oarbă de propagare, zice (Georg. II, 47...):

Sponte sua quae se tollunt in luminis oras, infecunda quidem, sed laeta et fortia surgunt, quippe solo natura subest.

(„Cele care se ridică de la sine pe tărîmurile luminii sînt fără roadă, într-adevăr, dar se înalță spornic și puternic: solul are într-insul *natură*“, adică, „putere de a da naștere, de a crea“ (din *nascor*).

Cultura (din *colo* a îngriji) este acțiunea exercitată spre a face să crească ceva nou, să se formeze, să înflorească și să ajungă la plenitudinea posibilităților sale. Dintr-odată o deosebire: natura este un datum, cultura este un sistem de determinări spre un scop a ceea ce natura și societatea oferă. Și acest scop este unul uman, în sensul că omul se află cu universul într-un sistem de relații care orientează lumea înconjurătoare spre a răspunde cerințelor fundamentale ale ființei lui. De aci mai decurg două sensuri ale noțiunii: sensul activ, formativ al ei, și cel uman, de activitate subordonată împlinirii omului, care și face legătura esențială dintre cultură și umanism.

Dar, ființă determinată istoric, omul are în urma lui un tezaur multimilenar de întrupări exemplare a tot ce a fost mai nobil în trecutul lui. Acest fond se transmite generație după generație, se încorporează și fecundează în forme noi cu fiecare rînd de oameni, cu fiecare om cultivat. Nu numai depozit sacru este cultura trecutului, oricît de venerabil, ci putere vivificatoare de noi forme ale ei, de imobilare a omului.

Este vorba de cultura propriului popor mai întii, de la formele cele mai genuine pînă la cele mai complexe, căci prin permanența liniilor ei de dezvoltare ea reprezintă garanția cea mai sigură a fertilității valorilor ei. Este vorba apoi de cercul mai larg în care cultura unui popor a fost angrenată istoric și în fine de cultura universală. Pentru noi acest fond mai larg de cultură este cultura europeană și fundamentul ei, cultura greco-latină. Valorile acestei culturi greco-latine, îmbogățite cu ceea ce s-a creat după aceea, sînt cele mai proprii să facă să crească și să înflorească cultura națională. Puterea lor formativă ne este cea mai proprie. Ru-

CULTURA ȘI OMUL DE AZI

perea legăturilor cu acest izvor de viață spirituală nu numai că ne face străini în propria casă, dar duce la scăderea puterii de creație a culturii noastre și-i frânge linia dezvoltării organice. Limbă, înțeles al noțiunilor, fel de a gândi și a simți, totul ar lua o formă hibridă și sterilă. Nu ne-am putea înțelege și exprima nici pe noi, nici între noi, nici cu cei care ne-au precedat. Căci cultura este principiul de solidaritate și condiție a creației noi autentice.

Câteva observații încă: omul are nevoie de a poseda și mînuiește un sistem de cunoștințe asupra universului, spre a-l domina și pune în slujba intereselor sale. El cheltuiește o bună parte din viață, spre a răspunde acestei necesități. Informația sa are cu precumpănire un rol instrumental și omul însuși este instrument al împlinirii acestei necesități. În același timp însă, omul este o persoană, cu un ideal propriu, în armonie cu idealurile societății în care trăiește, cu o viață pe care o simte unică, pe care să pună marca însușirilor sale și care să-l justifice biologic și spiritual. Un *nisus* interior, o aspirație insatisfiabilă către ce este mare și ales îl mină necontenit să iasă din cercul vieții obișnuite, să caute a da vieții sale sens și preț pe planul unor valori spirituale, dincolo de ce este al necesității. Menținerea unui raport just între necesitatea instrumentării lumii exterioare, care trebuie să fie subordonată și orientată scopurilor ființei umane, și între aceea a împlinirii aspirațiilor spirituale ale personalității cu dinamismul său sufletește creator, înfrățește pe om cu timpul lui, cu semenii lui și susține sentimentul bucuriei de viață. Germenele demiurgic al înfăptuirii, aflător în fiecare om, cere spațiu, căldură, lumină.

Profesiunea este tocmai cîmpul în care cele două cerințe, care de altminteri nu se disting decît teoretic, căci concret ele se întrepătrund continuu, își găsească împlinirea cea mai bogată. De aceea ea poate fi atît izvorul mulțumirii celei mai trainice cît și pricină de dureroasă nesatisfacție. O profesionalizare pretimpurie, o profesiune mecanizată care confiscă în folosul ei toate forțele omului și-l ține departe de ce este al vieții sufletești pe un plan superior, ca și o specializare de un tehnicism prea limitat, într-un cuvînt o profesiune care transformă omul în lucru, în instrument, oricît de fin și complicat ar fi acest instrument, îl mutilează în necesitățile lui de a respira într-un climat sufletește

superior și-l dezechilibrează. Specializarea trebuie să fie însoțită de o bună cultură formativă anterioară profesiunii și de menținerea unui just echilibru între necesitățile profesionale și cele ale omului ca persoană în cadrul său social complet.

Iar această cultură trebuie să aibă un caracter umanist. După părerea mea nici nu este nevoie de adjectivul adăugat, decît pentru o mai precisă determinare. Orice știință, orice ramură de activitate poate avea caracter umanist, poate fi practică în spirit umanist, adică poate deveni mijloc de ridicare a omului pe planul unor valori generale care angajează interesele sale mai înalte. Orice știință poate provoca acel șoc revelator al ființei întregi a omului și poate răspunde elanului său de depășire. Pe de altă parte, orice activitate științifică, literară, artistică, practică este amenințată să-și piardă semnificația sa umanistă, să fie redusă în capacitatea ei creatoare, dacă dincolo de valoarea ei instrumentală nu este simțită ca un mijloc de revelare și creștere a omului în ordinea ființei sale ca om.

Există activități care umanifică — *artes humanae*; există unele care prin natura lor sînt chemate să răspundă anume acestui scop — *artes humaniores* („umanioare“, cum, într-un sens mai limitat și oarecum formalist, li se spune odată în Ardeal) artele și literatura indeosebi. Dar și acestea își pot pierde rolul lor umanificator, dacă, secătuite în puterea lor de comunicare, se formalizează, nu ajută la descoperirea ființei omului, a confruntării lui, nu devin hrană și mediu generator al dezvoltării lui spirituale. Văzînd, în cantica IV-a a Infernului, spiritele mari ale lumii, Dante zice (IV, 39—40):

39. Traemmoci cosi dall'un de'canti,

In loco aperto, luminoso, ed alto

Si che veder poteansi tutti quanti.

40. Colà diritto sopra il verde smalto

Mi fur mostrazi gli spiriti magni,

Che del vederli in me stesso m'esalto.

(„Ne traserăm la o parte pe loc deschis și luminos și înalt, de unde îi puteam vedea pe toți. Acolo drept înainte, pe o verde poiană smălțată de flori, îmi fură arătate spiritele mari, pe care văzîndu-le în mine însumi mă înalt).“

Acest *loco aperto, luminoso ed alto* este condiția oricărei creații durabile în orice domeniu de activitate a omului, a împlinirii fericite prin continua înălțare a lui și a tot ce-i în jurul lui.

la este chemată — de aceea i se spune de cultură generală — să asigure anumite principii fundamentale în instruirea tineretului: unitatea dintre ceea ce a fost valoros în cultura națională din trecut și cultura vremurilor noastre, unitatea dintre cultura națională și cea universală, unitatea dintre cultura materială și cultura spirituală, împletirea armonioasă între cultura umanistă și științifică a unui tînar.

Judecate din acest unghi de vedere lucrurile, socotesc că nu se realizează îndeajuns aceste deziderate în actualul sistem de învățămînt. Mai ales examenul care încheie acest ciclu instructiv educativ al școlii medii, adică examenul de bacalaureat, nu oferă suficiente garanții în acest sens. Bacalaureatul este examenul de maturitate și de certificare a fundamentelor culturale-științifice ale absolventului de liceu. Acest examen, care se mulțumește doar cu două materii obligatorii (limba și literatura română — matematica, la secția reală, limba și literatura română — o limbă modernă sau latină, la secția umanistică) și una la alegere, nu garantează realizarea dezideratelor fundamentale enunțate. Și mai ales lipsa istoriei patriei dintre materiile obligatorii ale examenului de bacalaureat stîrbește nu numai orizontul cultural al unui tînar, dar îl și privează de unele cunoștințe de care are nevoie în numeroasele împrejurări spre orice specialitate și-ar îndrepta pașii.

Aceste principii fundamentale corespund și tendinței contemporane de integrare a rezultatelor parțiale dobîndite într-o specialitate în sinteze cuprinzătoare, complexe. Se obține, astfel, o garanție împotriva efectelor negative ale specializării exagerate și prea de timpuriu urmărite, care îngustează orizontul cultural. Se realizează, pe de altă parte, acea interferență între diferitele ramuri ale științei, ceea ce permite omului de cultură o viziune unitară a existenței naturale și sociale.

Asemenea sinteze pretind cu necesitate, — pe lîngă alte principii, — pe cel istoric în explicarea realității umane. Aici ne întîlnim din nou, *volens nolens*, cu istoria — oricum ai vrea s-o înțelegi: *lato* sau *stricto sensu*, cu istoria societății umane. Cunoștința istorică devine o condiție sine qua non pentru comprehensiunea procesului dezvoltării ascendente, spre culmile societății socialiste și comuniste, a omenirii, dezvoltînd greul și, în același timp, gloriosul urcuș al poporului român spre zorile actuale. Exemplele pozitive oferite de această strădanie eroică a înaintașilor constituie, totodată, un îndemn și un imbold spre alte și alte înfăptuiri de preț. Istoria devine, astfel, o componentă a umanismului zilelor noastre.

Și cu aceasta ne-am apropiat de cea de a treia problemă:

3. Omul contemporan și cultura umanistă.

Vremurile contemporane pun noi și noi întrebări, rezolvă alte și alte probleme. Dintre acestea un loc de seamă se pare că ocupă problema trăsăturilor specifice ale culturii omului contemporan. Unii opun formației tehnico-științifice pe cea umanistă căreia îi oferă prioritate. Alții apoi acordă numai științelor naturii acest caracter, cele „umane“ fiind socotite cenușăresele (*ancillae*) celor dintii. Cred că nu e un punct de vedere pe deplin justificat a înțelege în acest fel progresele într-adevăr uluitoare în unele ramuri tehnicoștiințifice.

Tocmai aceste progrese au nevoie de „umanizare“, adică de o oarecare înfrumusețare, oferită de științele umaniste, recunoscînd, firește, prioritatea în multe privințe științelor naturii. Nu trebuie să fie, deoarece nu este, în realitate, o opoziție între cele două categorii de științe, ci o colaborare armonioasă, păstrîndu-și fiecare locul și ponderea cuvenită, întregindu-se una pe alta.

Omul contemporan trebuie să fie și poate fi un umanist în sensul clasic al noțiunii, de om cu un orizont cultural cît mai complex și complet. Omul contemporan trebuie să fie și poate fi un umanist și într-un sens nou, etic, de a năzuși spre tot ceea ce e frumos, bine, moral pentru el și semenii săi, de a contribui prin propriile eforturi și capacități la progresul și bunăstarea poporului său și a întregii omeniri.

Prof. univ. ȘTEFAN PASCU

1. Ce este cultura? Informare și cultură.

Cultura poate și trebuie înțeleasă într-un sens mai larg, ca totalitate și sistem al valorilor materiale și spirituale, sau în sens mai restrîns numai ca sistem al valorilor spirituale. Cultura a fost apreciată în toate timpurile, ca un lucru de absolută trebuință progresului societății. Cu atît mai mult societatea socialistă pretinde constructorilor noii lumi, totalității lor, în grade diferite, firești, o cultură multilaterală, serioasă, deoarece, ca și în celelalte sectoare de activitate, socialismul și comunismul se clădesc pe temeliiile celor mai înaintate cuceriri ale minții omenestii.

Se confundă deseori informarea cu cultura. Un om care știe multe lucruri este socotit îndeobște un om cult. Pînă la un anumit punct judecata poate fi adevărată. Numai pînă la un anumit punct însă, deoarece nu doar un bagaj de cunoștințe anarhice, însușite la întîmplare, din presă sau prin alte mijloace de informare comode, înseamnă cultură. Omul de cultură este omul în stare să aprecieze valori materiale și spirituale din diferite domenii, din trecut și din prezent, pentru a întui sensul dezvoltării proceselor sociale în viitor și a avea o viziune de ansamblu, de natură filozofică, social-politică, etică asupra lumii și vieții.

2. Cultură și specializare. S-a discutat mult și se discută mereu raportul dintre cultură, adică orizontul cultural al unui intelectual și specializare. Se dezbate cu mult interes și răspundere cum trebuie să fie omul de azi, un om de cultură complexă sau un specialist de marcă într-un domeniu, mai cuprinzător sau mai îngust. Se discută pe bună dreptate, unde, în ce instituții de cultură trebuie să se termine preocuparea pentru orizontul larg cultural al unui tînar, și unde trebuie să înceapă specializarea.

Socot că nu e de prisos, în această împrejurare, să accentuez că școala de cultură generală, liceul, are menirea principală de a asigura cultura complexă, orizontul cultural al unui tînar. Școa-

CULTURA ȘI OMUL DE AZI

Nu voi relua ceea ce au arătat aci colegii mei în privința relației dintre cultură și informație, ci voi sublinia doar faptul că, pentru învățământul care-și propune să formeze cultura generală a tinerilor, singurul criteriu valabil este cel al *selectării* elementelor care să-i ajute la alcătuirea unei culturi operaționale necesare construirii comunismului. Această selecție trebuie să cuprindă elementele *fundamentale* și *contemporane* ale științelor, literaturii și artelor.

Cultură și specializare

Epoca noastră se caracterizează printr-un ritm rapid al dezvoltării științei și culturii în toate sectoarele vieții. Progresul științific și tehnic aduce, de la un an la altul, un volum uriaș de informații care revoluționează adesea gândirea științifică într-o serie de domenii.

Progresul contemporan devine tot mai mult un progres al științei și tehnicii, creînd o discrepanță tot mai mare între volumul uriaș al informației și posibilitățile de însușire obiectiv limitate ale omului.

Avîntul impetuos al științei și tehnicii a determinat pe plan filozofic și sociologic reacții dintre cele mai diferite. Alături de răspunsuri realiste și constructive la problemele pe care le ridică epoca noastră se exprimă și o anumită teamă și neliniște, cauzate, după mulți autori, de o așa-zisă pierdere a posibilităților de control asupra dezvoltării contemporane. Aceste reacții se traduc, uneori, în concepții și atitudini pesimiste și defetiste.

Mijloacele tehnice largesc și aprofundează puterea de percepție, asigură surse noi de informație. Este adevărat, însă, că omul epocii actuale este pus în fața unor date și cunoștințe imense, încît el cu greu poate tinde spre o cultură enciclopedică.

În această situație, se ridică cu acuitate problema valorificării maxime a aptitudinilor într-un anumit domeniu, pentru a crea specialiști, oameni cu înaltă calificare, capabili să se adapteze la specialitățile noi aduse de știința și tehnica contemporană. În această privință, școala are o importanță deosebită în cunoașterea și stimularea aptitudinilor elevilor, în orientarea lor profesională. Se înțelege că, în condițiile actuale, și cu atît mai mult în cele viitoare, pregătirea permanentă a omului, receptivitatea sa la noutățile științifice, tehnice și filozofice devin o necesitate imperioasă. Omul nu va deveni niciodată un actor inconștient al așa-zisei „societăți tehnocrate”. El va constitui întotdeauna o personalitate complexă și multilaterală.

Stimatul nostru profesor și prieten, regretatul Tudor Vianu, a dovedit de mult (încă de acum trei decenii) că pe calea specializării aprofundate se ajunge în cele din urmă la o extindere a cunoștințelor și practicii, la o cultură multilaterală.

Omul contemporan și cultura umanistă

În unele lucrări referitoare la învățământ apărute în străinătate, revine cu insistență problema orientării tineretului, înțelegând, deseori, ca o opoziție a spiritului clasic și a celui științific.

Se știe că în cadrul învățământului nostru se acordă o atenție deosebită pregătirii realist-practice a elevilor prin ponderea pe care o are predarea matematicii, fizicii, chimiei, șt. naturale în școala generală și, mai ales, în liceu. De altfel, considerăm că matematicile tind să devină *un instrument general de cunoaștere și raționament* indispensabil atît lucrătorilor din domeniul științelor realiste cît și celor ce lucrează în aria științelor umaniste. Noua orientare a învățământului se impune și pe plan mondial și corespunde nevoilor de cadre în sectorul hotărîtor al activității umane — producția bunurilor materiale. Totodată, însă, în școala noastră se acordă o atenție sporită studierii disciplinelor umaniste, care au rol esențial în educarea spirituală a omului, în lărgirea ori-

Prof. univ. MIRON CONSTANTINESCU

zontului lui cultural. Predarea disciplinelor umaniste ocupă un loc primordial în secția de profil a liceului.

Dorim să precizăm că prin modul de organizare a învățământului nostru liceal se evită o specializare îngustă a elevilor. Acestora li se asigură, indiferent de secție, o bază comună de cultură generală, necesară cetățeanului de mâine, în orice domeniu de activitate ar lucra.

Neliniștea pe care o trăiește unii filozofi și sociologi din Occident în legătură cu viitorul culturii, cu așa-zisa „industrializare a spiritului” sau „dezumanizarea omului datorită tehnologiei”, este lipsită, din punctul nostru de vedere, de o bază științifică.

Care sînt preocupările Ministerului Învățământului pentru pregătirea multilaterală a elevilor și lărgirea orizontului lor cultural?

Este cunoscut faptul că școala are un rol hotărîtor în instruirea și educarea elevilor. Congresul al IX-lea al P.C.R. a dat o înaltă apreciere locului și importanței acesteia în progresul continuu al României Socialiste și a indicat sarcini sporite pentru perfecționarea pe mai departe a învățământului. Prin trecerea la școala de cultură generală de 12 ani se răspunde într-o mai mare măsură cerințelor instruirii și educării multilaterale a tineretului școlar, se realizează o legătură mai strînsă a școlii cu nevoile societății noastre și cu stadiul actual de dezvoltare a științei și culturii.

Aplicarea planului de învățămînt al școlii de 12 ani la clasele IX—XII permite aprofundarea studierii disciplinelor de bază (literatura română, limbile moderne, matematică, fizică), ca urmare a asigurării, în școala generală, a unei pregătiri mai temeinice. De asemenea, se asigură o profilare mai accentuată a disciplinelor, o repartizare mai judicioasă a obiectelor de bază ale fiecărei secții, introducerea unor obiecte de studiu noi, precum și o legare mai strînsă a cunoștințelor de practică.

Îndeplinirea sarcinilor stabilite de Congresul al IX-lea al P.C.R., în domeniul învățămîntului, determină perfecționarea continuă a organizării și conținutului învățămîntului. Cerințele realității tot mai complexe și dinamice a țării noastre, concluziile desprinse din studierea comparativă a structurii și conținutului învățămîntului din alte țări, (în deosebi URSS, Japonia, Franța, S.U.A., Germania), propunerile și observațiile unor cadre didactice de prestigiu și cu o bogată experiență pedagogică, a oamenilor de știință și cultură din țara noastră, a unor specialiști impun măsuri noi care să ridice școala românească pe noi trepte ale progresului.

Ministerul Învățămîntului a elaborat un studiu amplu care cuprinde principalele direcții de dezvoltare a învățămîntului în viitorii 10—15 ani și o serie de propuneri în domeniul planurilor de învățămînt, programelor și manualelor școlare.

Dezvoltarea multilaterală a elevilor este urmărită, în primul rînd, prin însușirea de către aceștia a unor cunoștințe fundamentale. Școala noastră de cultură generală creează însă și posibilitatea valorificării la un nivel mai înalt a posibilităților intelectuale ale elevilor în cadrul secțiilor de profil ale liceelor, în activitatea

cercurilor pe obiecte, prin organizarea concursurilor și olimpiadelor etc. În același scop au fost formate, la un număr de licee, și unele clase speciale de matematică și fizică, care au un rol important în pregătirea viitoarelor cadre de specialiști în domeniul acestor discipline, sau clase speciale de limbi moderne de mare circulație internațională precum și secții și licee clasice, care vor crea premisele unor viitoare specializări și vor contribui la lărgirea culturii umaniste a tineretului școlar.

Ce măsuri se preconizează în vederea cunoașterii valorilor culturii umaniste la liceele teoretice?

Prin predarea în liceu, a literaturii române, a limbilor moderne, limbii latine, istoriei, economiei politice, socialismului științific, psihologiei, logicii, și a istoriei muzicii se asigură o bază a culturii umaniste a elevilor, pe care se va sprijini viitoarea formație culturală a cetățeanului patriei noastre. Accentuarea predării culturii umaniste la secția umanistă a liceului își găsește expresia în sporirea numărului de ore la unele obiecte de profil (literatura română), în predarea limbii latine la toate clasele de liceu și în introducerea unor obiecte noi care să dea secției un caracter mai pronunțat umanist (desenul artistic și istoria artelor la clasa a X-a, istoria literaturii universale la clasa a XI-a).

Introducerea istoriei artelor și, mai ales, a istoriei literaturii universale dă elevilor posibilitatea să ia cunoștință de unele aspecte esențiale ale contribuției popoarelor la tezaurul culturii universale și le sporește curiozitatea intelectuală de a cunoaște unele din marile valori de artă și literare ale culturii umaniste.

Pentru a crea posibilitatea ca elevii care manifestă un interes deosebit pentru studierea limbii latine și elene să se consacre, în viitor, preocupărilor în aceste domenii, s-au înființat, începînd cu anul școlar 1967/1968, licee clasice și secții profilate pe studiul limbilor clasice (latină și elină).

Este cu atît mai necesară întărirea studiului limbilor și culturii clasice cu cît în țara noastră a existat o îndelungată tradiție a unui învățămînt clasic apreciat și peste hotare.

Dezvoltarea legăturilor economice, culturale, științifice și diplomatice ale Republicii Socialiste România cu celelalte state, a schimburilor de experiență, necesitatea documentării în problemele actuale ale progresului științei, tehnicii și culturii, impun pregătirea de cadre care să cunoască în mod temeinic limbile moderne de mare circulație internațională. Ministerul Învățămîntului a apreciat că sînt necesare noi măsuri care să contribuie la ridicarea, în continuare, a nivelului studierii limbilor moderne, la cunoașterea temeinică a unui număr cît mai mare de limbi de mare circulație. În acest scop, începînd din anul școlar 1967—1968, se va introduce, experimental, studierea limbilor spaniolă și italiană, la clasele IX—XII, în unele licee de cultură generală.

În studii elaborate de Ministerul Învățămîntului cu privire la așezarea învățămîntului pe viitorii 10—15 ani sînt cuprinse și alte propuneri care să ducă la lărgirea și adîncirea culturii umaniste a elevilor.

Coloanele revistei noastre rămîn deschise pentru alte luări de cuvînt. Deci continuăm dezbaterile în numărul 8, din august, al Colocviilor.

PROFESORUL MEU ALEXANDRU BORZA

Acad. Eugen A. PORA
profesor emerit

În toamna aceasta vor fi 40 de ani de când am auzit primul curs de botanică sistematică al profesorului Alexandru Borza. Eram 12 colegi care, cu inima strânsă de emoțiile „baliciei”, așteptam intrarea în sala de curs a celui dascăl despre care auzisem încă din liceu atâtea lucruri frumoase, întemeietorul grădinii botanice din Cluj. Un om, nu mare de statură, cu o figură deschisă și zîmbitoare, cu o mică bărbuță sub buza de jos, îmbrăcat în negru, avînd un braț de flori și plante, intră deodată pe ușa ce despărțea sala de laborator; în urma lui un laborant cu un teanc de foi cu plante presate. Toți ne-am sculat respectuos în picioare și ne-am îndreptat ochii, plini de curiozitate, spre omul din fața noastră. A pus plantele pe catedră, s-a uitat cu interes la noi toți. „Vă rog să stați jos, domnilor studenți!” Așa l-am cunoscut pe dascălul meu de botanică, care acum împlinește de două ori 40 de ani.

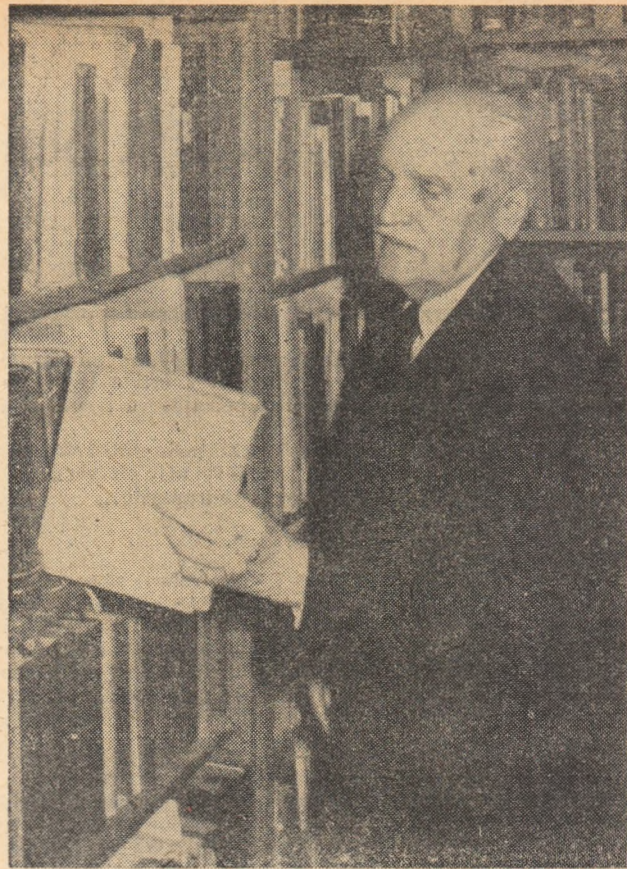
Lecțiile sale erau mai adesea demonstrații active despre minunățiile lumii vegetale. Vorbele curgeau pe înțelesul nostru, noțiunile noi se introduceau cu ample explicații și expunerea era așa de atrăgătoare încît am fost cu toții subjugăți de botanică. După lecție ieșeam în grădină, unde pe grupuri sistematice sau pe asociații ecologice, plantele despre care s-a vorbit la curs, ne erau arătate așa cum trăiesc ele în natură. Când aceasta nu era posibil, fiind vorba de unele plante care nu puteau crește la noi, nici măcar în sere, atunci după lecție urma ora de proiecții însoțită de noi și suplimentare explicații asupra caracterelor specifice și importanței plantelor respective.

Învățam botanica în grădina, care pe vremea aceea nu avea poate exuberanța celeia de azi, dar era mai caldă, mai plăcută, deoarece îl întâlneam pe profesorul Borza peste tot. Dacă veneam în zori, așa cum făceam mai ales cînd pregăteam examenul de sistematică, pe profesor îl vedeam alături de grădinari, lucrînd efectiv cu sapa în mînă sau dirijînd felul cum trebuie să se planteze ceva, cum să se traseze o nouă cărare, cum să se facă o stîncărie etc. Nu ne temeam de dînsul, căci nu ne sîcîia cu întrebări. „Bună dimineața, domnule student”, ne răspundea la salut. Dacă ai vreo nelămurire caută-mă prin grădină. Nu e bine să rămîi cu lucruri nelămurite!” Și nu rar îl căutam. Nu atît pentru că nu eram lămuriiți, ci mai ales pentru a afla cîte ceva în plus despre o plantă care ne trezea curiozitatea. În aceste cazuri profesorul ne ducea în muzeu și ne mai arăta și piese din dulapuri, care nu se scoteau în mod obișnuit de acolo. Completările deveneau astfel expuneri noi și atrăgătoare. Și mărturisesc că am învățat așa de bine botanica, încît și azi — cu toate că meseria mea nu se mai adresează plantelor, — cunosc o mulțime de plante de la noi, nu numai cum se numesc ele pe latinește, dar știu multe lucruri despre ele, despre cum se înmulțesc, cum cresc, la ce folosesc etc.

Planul vechi al grădinii botanice din Cluj mi s-a întipărit în minte, iar acum, cînd unele grupuri sau familii și-au schimbat locul, din cauza aprofundării cunoștințelor asupra lor și deci a mutării lor în alt loc al sistematicii, întreb nedumerit de ce familia nu mai este la locul în care o știam. Natura vegetală a fost viața profesorului Borza și din ea ne-a dăruit și nouă cu prisosință și dragoste. De asta am și învățat botanica cu toții, de asta și are așa de mulți elevi-botaniști.

Eram mîndri de profesorul Borza, nu numai pentru maestrul didact care ne introducea în tainele lumii vegetale, dar și pentru că era un om de știință de valoare universală. Avea o concepție proprie asupra evoluției lumii vii, pe care ne-o prezenta pe o mare planșă sub forma unui arbore filogenetic. Familiile de plante pe care le expunea la curs erau proiectate întotdeauna pe această planșă, astfel încît sistematica vegetală ne era prezentată ca o filogeneză a lumii verzi, pe care o urmăream, lecție de lecție, cum se dezvoltă în trecutul geologic al pămîntului. Și eram încîntați de acest arbore „al nostru”, deoarece profesorul ne arăta și alți „arbori filogenetici” alcătuiți de botaniști străini, care însă aveau o serie de deosebiri criticate cu rost și convingere de profesorul nostru.

Participarea profesorului Borza la fel de fel de întruniri științifice internaționale ne umplea inimile de o justificată mîndrie și încredere. El era un reprezentant al științei românești, care creștea sub ochii noștri, și unul din cei mai de valoare. Era ales președinte de secții, de comitete, era redactor asociat al unor reviste internaționale. Avea și la Cluj o revistă proprie a grădinii botanice, cu care biblioteca institutului botanic făcea schimb și primea aproape toate revistele de specialitate din lume. Edita și o publicație de o factură specială: „Flora exicata Romaniae” în care în loc de texte erau plante presate pe coli speciale de erbar, caracteristice țării noastre. Fiecare foaie se

trimetea în sute de exemplare botaniștilor și instituțiilor botanice din toată lumea în schimbul altora similare. Astfel s-a creat un erbar al institutului botanic care este astăzi cel mai însemnat din toată țara. La baza acestei publicații speciale și originale stăteau dinamismul viguros al profesorului Borza, o echipă de vrednici și înimoși colaboratori și un vechi „Ford” cu care toți cureauă coclaurile țării pentru adunarea de sute de exemplare de plante necesare „Florei exicata”.

Grădina botanică din Cluj devenea din ce în ce mai bogată și mai frumoasă. Faima ei se dusese deja peste țări și mări. Ea creștea „din ea însăși”, căci veniturile biletelor de intrare serveau pentru continuarea ei dezvoltare. Grație acestei contribuții de masă, ea s-a menținut ca cea mai frumoasă grădină botanică din tot sud-estul Europei, pe care o vizitau sute de oameni ce treceau prin Cluj.

Dar profesorul Borza mai era ceva pentru noi; era un fel de părinte care veghea cu grijă la dezvoltarea noastră. În orele de grădină, atunci cînd ne găseam în excursii la fînațele Clujului, la Hoia, la fîntîna Sf. Ion, la cheile Turzii sau în multe alte părți ale țării, distanțele dintre profesor și noi studenții se ștergeau încetul cu încetul. Destăinuirile începeau pe neobservate și conversația se făcea prietenește. Sfaturile pe care ni le dădea profesorul nu erau „ex cathedra”, ci mai adesea îmbrăcate într-o fină haină psihologică. „Știi, pe cînd eram student la Viena, mi s-a întîmplat să mă găsesc într-o situație asemănătoare cu a D-tale”. Și ne spunea ce a făcut dînsul ca să iasă cu bine din această „situație asemănătoare”. Acum îmi dau seama cît de bun cunoscător al sufletelor noastre timide era profesorul Borza și cum ne sfătuia, fără să ne dăm seama, în cele mai delicate probleme ale vieții noastre de adolescenți. Nu rar ne povestea despre dînsul. „Știi, eu îmi împart ziua de lucru în trei părți: 8 ore muncesc în grădină, citesc în bibliotecă, redactez lucrări; pentru toate acestea primesc leafa din care îmi întrețin familia; 8 ore de odihnă necesare fiecăruia din noi pentru a putea lucra în condiții optime; 8 ore le dau familiei, care este suportul sufletesc al oricărui om. Așa îmi împart viața și cred că e bine! Așa am putut face tot ceea ce se vede în grădină, la institut, să public cărți, articole, să fac cercetări etc. Este nevoie de un anumit echilibru în viață, pentru ca aceasta să poată fi cît mai lungă și cît mai plină de mulțumiri. Gîndiți-vă și D-voastră, domnilor studenți, să vă găsiți un astfel de echilibru!” Cam așa ne sfătuia profesorul Borza. Nu a fost teorie ce ne-a spus. A lucrat într-un echilibru sufletesc și a ajuns nu numai la vîrsta de 80 de ani, dar a ajuns să fie „princeps botanicorum” din România, care trebuia să conducă tot timpul destinele acestei ramuri de mare înflorire științifică la noi în țară.

Peste aceste amintiri au trecut anii unor schimbări sociale de crucială însemnătate istorică pentru poporul nostru. Vremurile lungi și grele au făcut să dispară mulți din profesorii mei de acum 40 de ani. Dintre puținii rămași, figura profesorului Borza, omul de știință emerit al țării noastre, se proiectează astăzi pe un alt fundal științific și social, decît cel de acum 40 de ani. Un om cu o figură tot așa de deschisă și zîmbitoare, aureolat de un frumos păr alb, cu mișcări vioaie, cu atenția încordată la noutățile științifice, de tot felul, acesta este profesorul de azi, care poate fi văzut la aproape toate manifestările științifice din capitala Ardealului. El ascultă atent pe tinerii care expun diferite probleme la masa prezidiului. Din fața lui radiază o adîncă plăcere și mulțumire. Este fața unui profesor, a unui om care toată viața și-a închinat-o creșterii de vîrstare tinere și care vede acum nu numai lujerii noi, dar și ramurile de pe care aceștia răsar. Iar copacul este el însuși! Și seva și-o trage din pămîntul neamului nostru.

Cum să nu fiu mîndru că am avut profesor pe Alexandru Borza?

A U T O C A R U L

(schiță pentru un scenariu de film)

de Radu TUDORAN

Cu o mică excepție inițială, toată acțiunea se petrece într-un autocar de 40 de persoane, și în peisaje de toate felurile, de la cîmp la munte, eventual chiar la mare, însă fără a căuta și a numi cunoscutele „obiective“ turistice. Spre a nu cădea cu povestirea într-o lecție de geografie, sau într-un „Bedeker“ propagandistic, peisajul va trebui să fie variat, frumos, imens și anonim.

În esență, aici nu se narează o călătorie; totul este un pretext pentru evoluția eroinei: prefacerile ei pot să fie atât cit vrem de spectaculoase, pe întreaga gamă dintre subtil și melodramatic...

Grupul de suedezi (să zicem!) care trebuia să sosească într-o anumită zi (de primăvară, vară sau toamnă) a întârziat, și astfel autocarul destinat să-i poarte prin țară a rămas disponibil pe neașteptate. Din obligația împlinirii „planului“, patruzeci de tichete, pentru o excursie de (să zicem) șapte zile, se împart la iuțea, în întreprinderi aflate mai la îndemînă. E după amiază, și autocarul urmează să plece miine, în zorii zilei.

Într-un birou mare, cu pereți de sticlă, cu nenumărate mese, lucrează o fată care n-ar atrage atenția nimănui. O cheamă Agripina, dar, spre norocul ei (deși nu-i o fată prea norocoasă) pe numele acesta îi spune numai tatăl, cu o intenție de severitate. Mama o alintă discret, chemînd-o Puica, iar la birou i se spune Nunu, nume tandru în aparență; de fapt e o poreclă, alcătuită din două negații legate între ele și zeflemisind înclinarea ei de a răspunde „Nu“ la toate — nu din încăpăținare, ci fiindcă este o timidă și o speriată.

Toți colegii de birou au refuzat pe rînd tichetul de excursie propus etajului; șapte zile cu autocarul, pe drumuri străbătute de fiecare, și nu o singură dată, nu-i o tentație.

A rămas neconsultată numai Nunu, la masa ei de lângă fereastră; cînd o descoperim, vedem în același timp și mai pregnant decît pe ea, relieful orașului, de la mare înălțime (s-ar putea să fim la etajul al XV-lea). Pe acest decor, fata, cu timiditatea ei, cu aerul șters, fără personalitate, va fi ca și desființată.

— Nunu — i se adresează cel cu tichetul — tot intri în concediu miine; nu vrei să pleci șapte zile cu autocarul?

Înainte de a întreba, unde? cum? cînd? ea răspunde, strîngîndu-se în sine:

— Nu, nu!...

Dar în această clipă a ridicat privirea și ochii ei mari, speriați, dovedesc reflexe calde și adînci care îi vor defini mai tîrziu feminitatea și o personalitate nebănuită de nimeni.

La stăruința celui în cauză, Nunu, singura „victimă“ posibilă în tot biroul, acceptă, tot din timiditate. Va rămîne cu tichetul în mînă, privindu-l cu spaimă. Și totuși, peste acest simțămînt, se citește curiozități și speranțe...

În dimineața plecării, Nunu a venit prima, cu o jumătate de oră înainte de plecarea autocarului — abia se luminează de ziua — nici nu s-au retras toți măturații, care pot fi văzuți numai noaptea pe străzile orașului. Fata s-a așezat lângă o fereastră; e zgribulită, de frigul dimineții — și de teama necunoscutului care i se deschide în față. Oricît ar părea de necrezut pentru o fată de 25 de ani, din secolul nostru, Nunu nu a călătorit niciodată; nu cunoaște decît Bucureștiul și împrejurimile, singurele locuri unde a putut ajunge cu familia; tatăl are ca unică pasiune pescuitul, astfel că excursiile lui obișnuite nu depășesc Herăstrăul, Teiul sau Colentina.

Acum tatăl se află jos, sub fereastră, și, după ce a acceptat cu greutate, cu revoltă, cu certuri ca fata să plece într-o asemenea aventură, îi dă ultimele sfaturi, ridicole și inacceptabile. Mama, de la care probabil Nunu a moștenit timiditatea, aprobă fiecare sfat, înclinînd capul, deși ochii ei, călîndu-i pe ai fetei, dezvăluie precepte mai omenești și mai încurajatoare...

Autocarul a pornit, și e înafara orașului, odată cu răsăritul soarelui, pe care Nunu îl privește fascinată. E încă odată de necrezut — multe vor fi de necrezut — dar n-a mai văzut pînă acum soarele răsărind în plin cîmp. Lumina răsăritului, și lumina născută înăuntrul ei, îi schimbă înfățișarea făcînd-o de nerecunoscut...

Această fată, cu părul bogat, strîns într-o pieptănătură cam slută, îmbrăcată modest și aproape fără gust, cu dungile ciorapilor strîmbe, cu pantofii cam scilciați, neprecupată de înfățișarea ei, nedorind și temîndu-se să atragă atenția cuiva, va fi în a șaptea zi transformată profund, vie, strălucitoare — și bineînțeles! — nu prin miracol, ci prin modificarea unui metabolism al inimii, într-o gradăție lentă, dar sigură și neîntreruptă. Motorul autocarului, cu ritmul lui precis, mecanic, va fi principalul element exterior care va sublinia această prefacere interioară.

Prefacerea se datorește însă personajului sosit ultimele la autogară, în clipa cînd mașina se pune în mișcare. Îi vom numi, dacă e nevoie, Pavel (Niculescu — sau altfel). Întîrzierea lui, parcă ostentativă, îl va face la început antipatic. În realitate, întîrzierea se datorește unei dezorganizări, unui dezechilibru intim; acest Pavel Niculescu, necunoscut tuturor

călătorilor noștri, a suferit în ultimul an o serie de înfrîngerii... Tuturora, personajul sosit la urmă li se va părea un indezirabil.

E un om de peste treizeci de ani, sumbru, dar capabil să se însenineze, și chiar căutînd prilejul, frivol la nevoie, ceea ce dovedește că vrea să-și înfrîngă înfrîngerile prin orice mijloace. Numai că în autocar prilejul nu se arată. Sînt ici și colo cite o fată atrăgătoare; unele chiar și-au îndreptat obiectivul asupra lui, înregistrîndu-l cu un anumit interes; așa sumbru cum e, și cam distant. Pavel e din cei care plac femeilor, fără efort — și fără explicație.

Numai că locurile de lângă ele au fost, firesc, ocupate. Singurul loc e, (vai, tot firesc!) cel de lângă Nunu, fata cu fața ștearsă.

Pavel se așează lângă ea, după ce a privit-o fără să vadă și devine sumbru, pînă în clipa cînd, întorcînd capul, cu oarecare plictiseală (a văzut de zeci de ori peisajul) descoperă pe chipul fetei, odată cu răsăritul soarelui, lumina aceea, din lăuntru ei și din afară...

Aproape metodic, și chiar cu o anumită ostentație, nu va fi urmărit destinul nici unuia din cei patruzeci de oameni. Cițiva ne vor interesa episodice. Sînt de luat obligatoriu în seamă, dar cu atenție minimă, șoferul și însoțitoarea grupului, tip de sergent major, instruită și bineintenționată, avînd însă tendința să-și adune oamenii cu fluierul și să-i conducă militărește. Uneori în clipele de concentrare asupra celor două personaje care ne interesează, călătorii vor dispărea, inclusiv șoferul, iar autocarul va evolua singur pe linii drepte și — spectaculos! — în serpentine, fără a sugera însă, în astfel de scene, fantastical sau vreo aberație narativă, ci, pur și simplu, ridicarea eroilor pe primul plan al povestirii. În scena dinaintea finalului, ultima noapte pe șosea, cînd dragoșlea dintre Nunu și Pavel e perfectată, călătorii vor putea fi transformați în păpuși, de ceapă, care își vor relua viața (fizionomiile fiindu-le bineînțeles păstrate) abia în clipa opririi autocarului în stația terminus, cînd toată lumea trebuie să coboare.

Itinerariul poate fi oricare din cele propuse de ONT turiștilor. Am mai spus că peisajul nu trebuie urmărit anume; el va fi totdeauna numai un fundal, un prilej de emoție pentru Nunu, care îl descoperă prima oară. Emoția ei însă, învingînd timiditatea, va fi uneori atât de intensă și explozivă, încît își va contamina vecinul, făcîndu-l să-și dea seama că, deși cunoscut geografic, peisajul i se desvăluie și lui abia acum.

De fapt, în cele șapte zile de excursie, esențialul constă în faptul că Pavel și fata se descoperă unul pe altul.

În prima zi, ei nu schimbă o vorbă. Seara, în orașul care-i prima etapă, el, singur, o întilnește singură pe stradă și-o salută din obligație.

A doua zi, la o oprire, pe o platformă, a „Belvederei“ de unde se descoperă jos desfășurarea uimitor de adîncă a cîmpiei, se înfiripă între ei prima conversație.

— Parc-ar fi oceanul! șoptește ea, uluită, fără să-și dea seama că vecinul din autocar a coborît, cu obișnuita-i plictiseală, și se află alături.

El îi privește pantofii scilciați, fusta modestă, puloverul închis, la gît și fără formă... Cine poartă astfel de îmbrăcăminte n-a putut să călătorească prea departe.

— Ai văzut vreodată oceanul? întreabă el, cu un amestec de blazare, milă și ironie.

Ea se întoarce brusc, speriată:

— Nu, nu...

Apoi, revenindu-și zîmbește:

— Nici măcar marea... Dar (arată peisajul de jos) așa trebuie să fie oceanul!

Și descrie nevăzuta întindere de ape, ca într-un fel de transă, din ce în ce mai fascinată. El o privește buimac, convertit de farmecul ei, și nevoind totuși să-l recunoască...

Fluierul conducătoarei întrerupe tirada fetei. Nunu coboară pe treapta ei veche: lumina din ochi i se stinge, umerii parcă i se înconvoaie... Pavel e încă odată buimac, gata să-i recunoască un farmec, negat adineori, pe care ea acum l-a pierdut, sau doar și l-a ascuns în sine, în ceva al ei necunoscut.

A treia seară, grupul mîncă în grădina unui restaurant, destul de somptuosă. Printr-o greșală, la masa comună, comandată din vreme, e un tacim mai puțin. Nunu, care nu s-a grăbit să ocupe un scaun, rămîne fără loc; cu scuze, directorul localului o conduce la o mică masă izolată. Pavel se ridică dintre ceilalți, se duce la masa ei și se așează în față.

El: Te superi dacă stau aici?

Ea: Nu, nu...

El: Crezi că bate la ochi?

Ea: (foarte speriată): Nu, nu...

El: (la spaima ei) Dacă vrei, mai duc înapoi, la masa cealaltă...

Ea (confuză) Nu, nu...

Mai tîrziu, cineva din grup, rămas fără parteneră, vine s-o invite la dans.

— Dansezi?

— Nu, nu...

Ochii ei, deveniți imenși și foarte vorbitori, așteaptă un sprijin de la vecinul de masă. Acesta tace, dar îi descoperă ochii, și simte iarăși în ea un farmec pe care nu vrea să-l recunoască.

*

Cu alt prilej (la o etapă de prânz, în mijlocul peisajului, stînd unul lîngă altul pe un copac tăiat):

El: Ești măritată?

Ea (ezitînd): Nu, nu... (După o pauză, cu sinceritatea pe care i-o inspiră, secret, peisajul): Am avut un bărbat... Un logodnic...

Această convorbire, ca toate convorbirile între ei, comportă pauze mari, în sensul că ea va ezita îndelung înainte de a răspunde, fiindcă răspunsurile ei vor fi sincere pînă la ultima consecință, deci totdeauna și definitive.

El: De ce nu te-ai măritat?

Ea: Tata... Ar fi vrut pe altul. Tatăl meu... Am un tată cam ciudat... Și foarte aspru.

El (puțin revoltat): De ce n-ai fugit?

Ea: (nu înțelege): Unde?

El: După el.

Ea: Nu, nu... N-ar fi avut curaj...

El: Lui îi trebuia curaj?

Ea: Să mă primească...

El: Ce meserie avea?

Ea (cu o inteligență ironică și amară): Băiat frumos... Mai făcea și inginerie, ca profesiune secundară.

El: Ești în convalescență?

Ea: Nu, nu... Mi-a trecut... Sau poate nici nu l-am iubit... Mi-era frică... Un băiat frumos nu poate sta locului, trebuie să se întrebuițeze mereu... Eu... (privindu-l drept în față, cu semnare): Eu... nu eram... Nu sînt o fată frumoasă.

De cîțva timp a început să picure. Călătorii au alergat la autocar, înainte de a se auzi fluierul conducătoarei. Cei doi parcă nu simt ploaia... Cu părul înodat la ceafă, ud pe frunte și pe temple, cam lăieț pe la urechi, Nunu în clipa asta are o înfățișare destul de modestă.

— Da, zice el, nu ești o fată frumoasă. (meditează). Nici o fată nu este frumoasă... Toate sînt ca niște găini plouate, pînă vine cineva și le pune pene de lebădă!

Zicînd acestea, privește fata printre pleoape, căutînd ceva în ascunsul ei, apoi, ca și cînd s-ar fi edificat, întinde mîna și îi desface părul, care se desfășoară pe umeri...

— Iată cum se face! spune el cu simplitate. Acum ești alta! O mai privește o dată.

— Și să dai jos puloverul ăsta, care te slujește!

Ea poartă un pulover închis pînă la bărbie, din cele numite nepotrivit „Dolcevită”. El întinde iarăși mîna, coboară puțin gulerul.

— Arată cite ceva din tine! mai spune.

Îi mîngîie involuntar grumazul, fără o intenție impură, cu gîndul dincolo de gest.

— Nu-ți fie teamă de tine! N-o să te ghilotineze nimeni.

*

Cu alt prilej, intrigată de ochiul aproape „specializat” cu care el o studiază, ea își învinge timiditatea și îl întreabă:

— Ești pictor?

— Nu!

— Sculptor?

— Nu!

— Serii cărți?

El se scutură.

Ea continuă:

— Și totuși, ai ceva de artist.

El se apără, aproape cu oroare:

— Eu! Doamne ferește!

— Dar ce faci atunci?

El, îngrozitor de stîmjenit:

— Fac filme!

— Filme?... Filme de cinematograf?

El (iritat): Da! E ceva de rușine?

Ea: Nu, nu... (pe o fată n-o intrigă și n-o fascinează filmul?) Cum se face un film?

El (simplu): Nu știu... (La privirea ei nedumerită, adaugă mai îmblînzit și cu un ușor zîmbet): Cred că nu știe nimeni...

*

Cu vigilența scăzută de data asta, convinsă că toată lumea a venit la adăpost de ploaie, conducătoarea grupului renunță să mai fluiera, și nici nu observă cele două locuri goale. Autocarul a pornit...

Nunu și partenerul ei își dau seama abia în secunde următoare. După o clipă de stupefacție izbucnesc în ris, și rid amîndoi în ploaie, cu o voce bună care rupe aproape instantaneu hotarele dintr-un bărbat și o femeie. Pe urmă, el o apucă de mînă și pornesc în goană pe potecile care leagă serpentinele, scurînd drumul.

Convorbire, în această goană:

Ea: Am crezut că un om care face filme, n-are nevoie să plece în excursie cu autocarul.

El: N-are.

Ea: Atunci ce cauți aici?

El: Am vrut să plec fără program. Cînd mi-am făcut planuri, niciodată nu mi-au ieșit bine.

Ea: Crezi în întimplare?

El: Da. În întimplarea pe care o caut...

Au ajuns în șosea, după ce au traversat gonind inutil cîteva serpentine: autocarul se aude mai sus, lăsat în urmă.

Cei doi se opresc, față în față. Ea, cu părul căzut pe spate, cu obrazul aprins, cu ochii arzînd, este într-adevăr attă ființă decît cea cunoscută la început.

Ea: Ce film vrei să faci?

El: Un film cu o fată frumoasă.

O privește stăruitor, apoi, ca într-o revelație, îi pune mîinile pe umeri.

El: Și adică de ce nu cu o fată urîță?

O trage spre sine.

Autobuzul se oprește în spatele lor și conducătoarea, scoțînd capul pe geam, suflă din fluier, autoritară și enervată.

*

Oprire într-un oraș mare, după amiază; strada principală, cu magazine luxoase. Nunu cercetează vitrinele, intră într-un magazin, apoi în altul...

Seara, cină în grădina clasică a restaurantului. Grupul a fost instalat mai intim la mese mici... La una din aceste mese Pavel așteaptă, pîzînd cu strășnicie locul din față. Nunu întirzie... Cînd apare mai tîrziu, el nu o recunoaște din prima clipă, și, cum se spune în cuvinte vulgare, rămîne cu gura căscată.

În locul fustei pocite, a puloverului care o decapitează, a pantofilor scilciați, și-a pus o rochiță care, deși simplă, îi dă o eleganță curată și proaspătă. Sandalele cu tocuri o fac mai înaltă. Părul, liber pe spate, se dovedește luminos, sub un „fixativ” ca de miracol. Și, mai presus de toate, zîmbetul ei, și ochii, care s-au descoperit cu întirziere, dar pe deplin și cu deplină încredere, o fac să strălucească.

El o privește cu stupefacție. Pe urmă o întrebă, aproape bilbîn-du-se:

— Ce... ce-s astea?

În timp ce se așează, ea răspunde, cu un zîmbet isteț însoțit de căldură și de o adîncă mulțumire:

— Pene de lebădă!

— Dă-mi voie să-ți mai pun și eu una!

El întinde mîna, ia o garoafă din coșul unei vinzătoare de flori și o pune în corsajul fetei...

*

Spre sfîrșitul mesei, în atmosfera de petrecere care a încălzit grădina restaurantului, ei s-au oprit calmi la o temperatură proprie. E o dragoste, nu un spectacol. Se privesc, și nici măcar nu se țin de mînă peste fața de masă, cum se obișnuiește. Fără convorbire. Într-un tîrziu, el va spune:

— Pene de lebădă... Nu! Penele de lebădă erau în tine!

*

Autocarul, în noaptea întoarcerii. Călătorii dorm, sau moțăie cu capetele lăsate în spătarele înalte. Mai este puțin pînă la miezul nopții, ora prevăzută pentru sosire.

Nunu, cu ochii deschiși, își ține capul, cu o mișcare firească, pe umărul vecinului. Atitudinea lui este caldă și protecătoare.

El o întreabă:

— Cine te așteaptă?

— Tata... Și mama.

Pauză. El:

— Ai să le spui!

Ea tresare puțin, încă speriată.

— Nu, nu... Nu astăseară.

— Ba da! În clipa sosirii!

Se privesc — ea înțelege că nu-i o grabă ci o hotărîre; încuviințează înclinînd capul:

— Da!

E primul „da” în călătoria aceasta — poate primul „da” adevărat în viață.

Autobuzul își continuă drumul, încercîndu-se în luciul șoselei și în luminile orașului care au apărut în zare, albînd orizontul, ca un răsărit simbolic.

EDUCAȚIA PERMANENTĂ

Progresele ce au loc neîncetat în societate îl obligă pe om — făptuitorul acestor progrese — să se perfecționeze la rîndu-i continuu, din toate punctele de vedere — intelectual, etic, estetic, fizic etc. Într-un fel, are loc un proces permanent de „pregătire pentru viață” a omului, de educare a lui (în sensul cel mai larg al noțiunii), fie el tînr sau vîrstnic.

De-a lungul veacurilor, acest proces s-a prezentat în forme și nuanțe foarte diferite, de regulă educația adulților desfășurîndu-se spontan, întîmplător. Căci pînă nu de mult, cu 25—30 de ani în urmă chiar, erau puse sub semnul întrebării posibilitățile dezvoltării spirituale — intelectuale, morale etc — a persoanelor vîrstnice, eficiența educației la adulții trecuți de 30 de ani. În ultima vreme însă, opinia pedagogică, bizuindu-se pe marile exigențe și trebuințe ale societății contemporane, afirmă cu zel necesitatea de a pune în ordine și de a întări educația adulților, pe care o consideră — în ciuda vocilor sceptice — pe deplin posibilă și tot atît de oportună ca și aceea a tinerii generații. „Noi credem — se spune în Raportul general, aprobat de Conferința mondială pentru educația adulților, ținută în 1960 la Montreal — că educația adulților a luat o asemenea importanță pentru supraviețuirea și fericirea omului, încît se impune o nouă atitudine față de ea. Educația adulților va trebui deci să fie recunoscută de toate popoarele ca un element normal și de către toate guvernele ca un element necesar al sistemului de învățămînt din orice țară”. De altfel, problema și-a făcut loc pe ordinea de zi a multor dezbateri și schimburi de păreri fie în cadrul UNESCO, fie al institutelor de specialitate din lume. Ea este prezentă și la noi pe agenda preocupărilor de primă urgență ale pedagogilor și organelor de educație și cultură cu largă adresă — școala, radioul, televiziunea, presa.

Pentru a-i informa pe cititorii noștri asupra principalelor ei aspecte, ne-am adresat tovarășului conf. univ. VASILE BUNESCU, director adjunct al Institutului de științe pedagogice.

R: Termenul „educație permanentă” are în prezent o circulație foarte largă, semn că ideea educației adulților este tot mai mult acceptată. Desigur situația aceasta se datorește schimbărilor ce au intervenit în concepția despre posibilitățile unei educații permanente a omului, de la cea mai fragedă vîrstă, pînă la bătrînețe. Cum explicați aceste schimbări?

V. BUNESCU: Amintesc în primul rînd revoluția tehnică științifică și schimbările revoluționare ce au avut loc pe plan social în ultimele decenii și care au impus și impun în continuare lărgirea și perfecționarea continuă a pregătirii omului din toate punctele de vedere. Ritmul rapid al dezvoltării sociale în ansamblu, și îndeosebi ritmul accelerat al cuceririlor în domeniul științei și tehnicii de producție, fac să se acumuleze într-un timp relativ scurt o cantitate uriașă de informație. Într-o perioadă de 18—20 de ani cantitatea de informație crește cu 1.500%! Dacă mai adăugăm și faptul că multe din aceste informații sînt repede perisabile, se impune de la sine problema: cum este posibilă pregătirea unui tineret capabil de adaptări la situații mereu noi, cînd nu știm dacă ceea ce îi dăm ca instrumente de adaptare în perioada de școlarizare de 8—10 sau chiar 17 ani (în condițiile specializării înalte) îi va folosi peste 20—30 de ani, deci atunci cînd el va fi în plină activitate socială.

Soluția la această problemă este pe de o parte un nou mod de organizare a procesului de învățămînt în școală (alt mod de selectare a cunoștințelor de predat, metode noi de predare care să dezvolte mai mult și mai repede capacitățile intelectuale și morale ale individului), astfel încît învățămîntul să devină în primul rînd

formativ; pe de altă parte, „educația permanentă” — înțelesă nu ca o acțiune de întreținere a vechilor cunoștințe, cum se preconiza pentru unele profesii în trecut, cînd condițiile în tehnică și știință rămîneau relativ stabile pentru perioade relativ lungi (uneori pentru cîteva generații), ca o activitate organizată, de permanentă împropăștare a informației științifico-tehnice, de permanentă perfecționare și îmbogățire spirituală a omului pentru a se putea integra perfect în activitate, oricare ar fi stadiul dezvoltării sociale în ansamblu.

Schimbarea opticii în problema educației permanente și îmbogățirea accepțiunii acestei noțiuni s-au datorat și dovezilor pe care le-a adus viața cu privire la receptivitatea persoanelor adulte față de influențele educative de orice fel. Sigur, aici, mai sînt încă destui sceptici. Confundînd maturizarea cu dezvoltarea, aceștia susțin că de la o anumită vîrstă (cu 2—3 decenii în urmă se susținea că această vîrstă este cam cea de 25—30 de ani; astăzi se acordă credit pînă la 40 de ani), are loc un proces de stagnare a capacităților de asimilare, de înțelegere și aprofundare a vieții în ansamblul ei.

Dar viața însăși pune în fața scepticilor un experiment de masă, confirmînd justetea poziției celor ce susțineau posibilitatea educației (acțiunii de perfecționare a omului) în întreaga sa viață. Însușirea tuturor noutăților din tehnică și știință de către milioane de lucrători direct productivi, prin acțiunile de recalificare, de perfecționare etc. a cadrelor vîrstnice este cea mai convingătoare verificare a tezelor despre posibilitățile unei educații permanente. Zecile de mii de elevi și studenți din

școlile și facultățile serale sau fără frecvență, din școlile de maștri etc. sînt dovada certelor posibilități de perfecționare a omului în tot cursul vieții sale.

R.: Există în prezent puncte de vedere deosebite în concepția și în modul de a organiza educația permanentă...

V. BUNESCU: ... Semn că problema a cîștigat teren și că preocupă

R.: Vă rugăm să comunicați cititorilor noștri amănunte în legătură cu aceste preocupări.

V. BUNESCU: În accepția experților UNESCO, promovată pe plan internațional — educația permanentă, în speță educația adulților este înțeleasă ca o acțiune instructiv-educativă, înmănușind instruirea (profesională, tehnică, de cultură generală) și educarea morală, socială, estetică, fizică ș.a.

În ceea ce privește învățămîntul, respectiv, formele de perfecționare a adulților pe plan intelectual — sporirea cunoștințelor și deprinderilor intelectuale, creșterea competenței profesionale, lărgirea orizontului de cultură ș.a. — se manifestă orientări variate. Unii optează pentru formele de „universitate populară”, „universitate muncitorească” ori pentru „academie populară”, „școală superioară populară”, „extensiune universitară” etc. În țara noastră sînt organizate cursuri de calificare și de perfecționare a lucrătorilor din industrie și agricultură, de perfecționare a inginerilor, medicilor, cadrelor didactice ș.a. Paralel cu variatele cursuri de perfecționare profesională sînt folosite și mijloace care cultivă celelalte laturi structurale ale personalității oamenilor. Mă gîndesc, de exemplu, la acțiunea organizată a presei, radioului, televiziunii, organizațiilor obștești pe linia formării unei conduite moral-cetățenești noi, la intensa activitate a instituțiilor de cultură — universitățile muncitorești, universitățile populare, căminele culturale, casele de cultură etc. — pentru educația civică, estetică, artistică a constructorilor socialismului, pentru cultivarea dragostei față de opera materială și spirituală a întregului popor, în vederea îmbogățirii ei continue.

R.: Formele organizate ale educației permanente au adus vînzînd cu ochii — cel puțin la noi — o schimbare în însăși atitudinea oamenilor — intelectuali, muncitori, țărani — față de studiu în general, față de carte, față de sursele de informare din cele mai variate domenii. S-a aprins și se manifestă clar dorința lor de a se perfecționa continuu, de a se autoeduca. Acest aspect al educației permanente ni se pare extrem de interesant.

V. BUNESCU: În adevăr, asistăm la un proces de autoeducație permanentă, ca un rezultat al educației permanente întreprinse de către stat. Zeci de mii de oameni ai muncii studiază — din setea de a cunoaște — lucrări de știință, de tehnică modernă,

de literatură beletristică, de critică literară. Lectura și studiul în orele libere a devenit o obișnuință în viața cotidiană a multor cetățeni ai patriei. De asemenea, vizitarea muzeelor și expozițiilor, frecventarea spectacolelor și a concertelor sînt pentru mii de oameni din țara noastră izvoare prin care, permanent, își îmbogățesc spiritul. Acest lucru este important din foarte multe puncte de vedere. Și mă gîndesc în primul rînd la faptul că numai pe un fond de largă cultură generală se dezvoltă interesul pentru specialitate, iar omul poate deveni creator de valori materiale și spirituale, în cel mai înalt înțeles al cuvîntului.

Dar această autoeducație devine mijloc de perfecționare continuă a personalității umane numai după ce a fost realizată ca scop al acțiunii de educație, dacă în această acțiune s-a lăsat loc și pentru ea.

R: Așadar, educația va trebui să fie într-un fel, permanent, și autoeducație. De altfel, pentru succesul deplin al educației permanente, o condiție esențială este exersarea conștientă de către individ, continuă, a capacităților sale intelectuale, morale, ca și a celor fizice.

V. BUNESCU: Da. Căci dacă, absolvind liceul sau școala profesională la 17—18 ani, tînrul nu mai studiază, nu mai citește, este greu la 50 de ani să înceapă, cu rezultate bune, o acțiune de studiu sistematic. Lipsa de „antrenament” se face și aici simțită și o bună perioadă sînt necesare eforturi mari, pe care le va putea face numai printr-o voință foarte puternică. Prin urmare, nu trebuie părăsit studiul pentru perioade lungi. Dacă se întîmplă, totuși, să intervină întreruperi, trebuie reluat antrenamentul cu lectură beletristică, cu studii ușoare teoretice, pentru a se recăpăta potențele integrale de studiu aprofundat și „poftă” continuă de activitate.

În trecut — cînd exista o masă mare de analfabeți, cînd cei mai mulți absolvenți ai școlii primare nu mai puneau cu anii mîna pe o carte, datorită preocupărilor permanente pentru existența de la o zi la alta — se putea mai greu demonstra, pe baza „faptelor obiective”, posibilitatea educației permanente. Azi însă viața a confirmat-o la noi, și o confirmă în multe țări ale lumii.

Educația permanentă, îmbunătățirea ei, prin sporirea caracterului ei formativ, preocupă intens pe pedagogi. Dar ea are foarte multe implicații care mai trebuie cercetate de către sociologi, psihologi, economiști și pedagogi.

Elaborarea unei pedagogii a adulților ca și elaborarea unei didactici speciale care să trateze (explicînd teoretic și dînd indicații practice) elementele aduse de tehnica modernă, sînt — cred eu — o sarcină a cărei rezolvare se impune imediat. Și bineînțeles, organizarea educației permanente pe baza ultimelor cuceriri ale tehnicii și științei, pe baza unor cercetări complexe sociologice, economice, psihologice și desigur pedagogice.

Interviu luat de
Stela PREDESCU

Pe tărîmul filozofiei practice și al satirei binețocitoare marele umanist Desiderius Erasmus poate fi considerat un deschizător de drumuri, primul erudit european care a pus laîna cuită, de cabinet, în slujba unei verve satirice incomparabile.

Născut la Rotterdam, în 1466 sau 1467, el a suferit în timpul copilăriei sale umilintele rezervate bastarziilor: era fructul unei căsnicii ilegite a preotului Roger Gérard. Trimis de tutorii săi într-o școală mănăstirească, se arată de la început refractar față de acea călugărie, se răzvrătește împotriva obscurantismului lor cultural. Singurul antidot pentru elustrarea împușcată a tinereții sale îl află în lectura clasicilor laîni; învață pe de rost comedile lui Terentius, se încetă cu eleganta scrierilor lui Cicero, admiră virilitatea lui Sallustius. Faptul că deosebit de mobil, om subred, lipsit de ambiție, și teribilizat, Erasmus înlocuiește practicile religioase cu preocupările umaniste, cu o nouă formă de religiozitate mult mai liberă care se intitulă în mod semnificativ „devotio modiciora” — era de fapt un cult al omului, care nu se mulțumea niciodată cu harul divin și contemplarea pasivă; căuta mereu noi argumente și noi obiecte de preocupare pentru a perfecționa făptura umană, pentru a găsi un răspuns la marea diversitate a năzuințelor ei de propășire. Stăpîn pe voința sa și deplin chiar cu dublarea modurilor sale de gîndire, umanistul acceptă să fie hierotonic preot în 1492. Cu prima ocazie părăsește mănăstirea Stegn, angajîndu-se secretar și sfînic erudit al episcopului de Cambrai. Astfel începe cariera sa de savant rătăcitor, mereu în căutare de protectori¹⁾, evîlînd să devină slujitorul unui singur stăpîn, străduindu-se dîmpotriva să rămînă un spectator imparțial în viațoarea comediei umane, un arbitru al conflictelor ideologice din vremea sa, un mentor inegalabil în problemele culturale și politico-religioase, supranumit pe drept cuvînt Magister Europae („dascălul Europei”) și apoi chiar Pythia Occidentului și doctor universalis. Pribezia îl poartă dintr-o țară în alta, ori de cîte ori îl amenință spectrul războaielor și flagelul ciurmel. Va ajunge deci să cunoască la fel de bine Italia, Franța, Belgia, Anglia, Germania, Elveția și, de bună seamă, Olanda natală.

Desăvîrșindu-și studiile teologice la Paris, constată încă o dată cît de steril este dogmatismul scolastic predat la Sorbona. Prin 1496, după o perioadă mai sumbră de privațiuni și de convalescență, își descoperă vocația pedagogică, devenind profesorul unor tineri cu reale aptitudini, proveniți din înalta burghezie sau din rîndurile unei aristocrații renascentiste, cu vederi mai largi. Compune așadar lucrări destinate formației literare și morale în spiritul doctrinei clasice greco-latine, înviorată cu ajutorul moralităților creștine autentice, inspirată numai din substanța Scripturilor. Tinerii săi discipoli vor învăța să poarte o corespondență și o conversație de nivel înalt (tratatele De conscribendis epistolis și Formulae colloquiorum...), vor deveni conștienți de resursele vocabularului latin (De copia verborum, „Despre belșugul de cuvînt”). Se încearcă într-un fel elaborarea unei „programe analitice”, adaptată necesităților burgheziei în ascensiune (De ratione studii). Prin 1500 leagă prietenie cu Thomas Morus, autorul Utopiei, erudit multilateral și cugetător îndrăzneț, preocupat să reformeze pe temeluri noi întreaga societate omenescă. Deocamdată, în liniștea unei case de țară engleză, cei doi prieteni descoperă farmecul limbii grecești și se apucă de traducerea dialogurilor lui Lucian (bineînțeles în limba universală a epocii: latina). La sfîrșitul prînzului său popas în Anglia, ca o mîngîlire pentru plecarea sa intempestivă, Erasmus se hotărăște să întocmească cea mai vastă colecție de proverbe și expresii sentențioase, menite să pună într-o lumină nouă tezaurul înțelepciunii greco-romane.

Astfel capătă formă vestita culegere de Adagia, operă fără precedent în istoria culturii europene care grupează pe baza unei tipologii a temelor peste 4000 de „locuri” proverbiale. Comentariul de tot felul transformă aceste maxime în teme de meditație și delimitează atitudinea omului modern în raport cu înțelepciunea clasicilor păgîni (lipsește aproape total referințele „sacre” la filozofia creștină).

În sfera măiestriei literare, pentru conturarea individualității sale artistice, umanistul și-a însușit cu mult discernămint tehnică „derizantă” practică de modelul său grec, Lucian din Samosata. Alina în agerimea satirului satiric o încurajare pentru propriile sale inclinații: nevoia de a spulbera superstițiile, de a pironi cu o pană ascuțită toate formele de impostură, toate rătăcirile pe care le învederău atît moravurile epocii sale, cît și „paragina minților” întunecate de ideologia medievală.

Conținutul operelor erasmice este deosebit de variat și de aceea o prezentare succintă sacrifică de obicei lucrurile valoroase pe care sîntem și noi obligați să le menționăm numai în treacăt. Un loc important îl ocupă în activitatea sa de cărturar lucrările strict filologice²⁾: ediția critică a Noului Testament, care încearcă pentru prima dată să stabilească textul autentic al originalului grec, edițiile din patristică — Hieronim (în zece volume), Augustin etc. — din Suetoniu, Aristotel, Plutarh, Seneca ș.a.

În cluda manifestărilor sale de liber cugetător, atitudinea lui Erasmus în problemele controversate ale religiei creștine a rămas pînă în ultimii săi ani cu totul echivocă. La fel ca protestanții, el supune unei critici acerbe ritualismul, fastul zadarnic și năravurile prea „lumești” ale bisericii catolice. Nu se atinge însă de fondul principalelor dogme; se bucură chiar de prefulrea prelaților catolici care încurajau în Italia renașcentistă literale și artele. Printr-o politică de compromisuri abile cu Vaticanul și fără să dea înapoi de la unele avansuri lingvistice, Erasmus a reușit să negocieze pas cu pas diferite concesii necesare propriei sale independențe materiale și spirituale. Cu mult umor va motiva lăpădarea halnet bisericăști, arătînd că oamenii de pe stradă confundau în Italia rasa călugărească cu veșmintele eluminașilor și se înverșunau mereu să-l la la goană cu pietre...

Automatisme, intoleranță, vicile claselor suprapuse și aborajitățile celor mai diferite personaje — clerici, judecători, pași, regi, împărați, femei bigote și destrăbate, avari, mincîni ș.a.m.d. — vor deveni ținta unei satire atotcuprinzătoare în două lucrări erasmice cu totul originale: Elogiul nebuliei sau cuvîntare spre lauda prostiei³⁾ monolog satiric, închinat lui Thomas Morus, compus în 1511 și lungă serie de „conversații” umoristice, reunite în volum sub titlul „Familiarium colloquiorum opus” (1526, cu numeroase reeditări.)

Tendința filozofico-morală din Elogiul este ilustrată chiar prin gradația extraordinară realizată pe plan compozițional. Vorbește însăși Prostia, (mai exact: Stultitia, „ucrozia”); pe măsură ce se autoelogiază va pierde controlul propriilor ei afirmații, așa cum ea și verosimil

Mari umaniști ai Renașterii

ERASM DIN ROTTERDAM

pictură de Holbein cel Tânăr
Muzeul Luvru — Paris

să se întîmple cu o personificare a nebuliei. De la fireasca nerozie a îndrăgostitilor și a virtutei fragede, de la inconștența „cheffilor cu pielea lucie ca niște pueri de Acaarnan”, elogiu, smălțat cu aluzii erudite (multe din ele calambururissu citate grecești), se urcă treptat la indeletnicirile aparent serioase — cum ar fi, de pildă, războiul, proțese prin definiție, în care se disting „paraziții, filharici, cultitari, bieții, datornici etc.”. Ne obignim deci să vedem prostia desputată de cele mai nobile aparențe.

Nu este vorba totdeauna de un realism perfect obiectiv, de o descriere imparțială a purtătorilor omenești. Compatriotul realistilor halucinași, Brueghel și Jérôme Bosch, pictorii grotescului, Erasmus se pricepe să exagereze trăsăturile caricaturale pentru a obține prin reducție ab absurdum imaginea existentelor omenești nepăsătoare, tabulou unor stări sociale care fac să mișune și să prospereze prostia. Animat de această luciditate neobosită, care devine rînd pe rînd fantezie naturalistă sau satiră corozivă, gravura în aqua forte, „Elogiul nebuliei” inaugurează un stil nou de filozofare pe care-l am putea numi, (cu un termen propus de un erudit italian), „umorism intelectual” sau „modelarea universului absurd prin forța de reprezentare a ironiei”. În ultima parte din acest soliloqui caricatură țînteste anacronismul stărilor sociale, surse importante de nedreptate: încomoda clerului, abuzurile papei și ale regilor, imbecilitatea teologilor, dăunătorii ca o „burulană, rău mirositoare”. Din cîteva trăsături de coned este stigmatizat, printre alte defecte, ritualismul călugărilor care „păzesc cu religiozitate” prescripțiile vestimentare. „Unii se înfățișează cu rasa de lină ciliciană, pe cîtă vreme cămașa

trebuie să fie de pînă mleziană; alții, dîmpotriva, poartă lină dedesupt și pînă deasupra. Alții, în fine, se îngrozește de atingerea banilor ca de otravă, dar nu sînt la fel de temperați cu vinul sau cu femeile”.

În formule umoristice lapidare sînt condannați capii creștinătății, (episcopii, cardinalii și papa), care s-au îndepărtat prea mult de simplitatea primilor păstori. „Astăzi, dacă mai rămîne vreo trupă este lăsată în seama lui Petru și Pavel care, oriunde au destul răgaz...” (aluzie la „Interceslunea” sfîntilor din cer, lipsiți de ocupație preclă!) „În schimb, oriunde s-ar afla, splendoarea și plăcerile sînt rezervate pentru prelați”. Biserica nu s-a putut împăca prea leune cu această ofensivă distrugătoare a duhului satiric, expresia ironiei suverane care nu-l cruța nici măcar pe adevărații evlavioși.

Puțin după moartea umanistului, Elogiul și Colocviile au fost trecute printr-o cîrție interzice de index-ul Vaticanului...

Spațiul nu ne permite să insistăm asupra viațelții deserierilor de moravuri din Colocviile familiare. Latina erasmică devine o limbă savuroasă care dozează umoristic anacronismele de limbaj, „elegantele” idiomului epistolar, moștenit din vechime. Delicitele bucătărie franceze sînt sugerate de pildă prin formula „amaraderia plină de voluptăți a mesenilor galli” (venustissium Gallorum contubernium). Tipurile și tematica din Colocvii ne oferă o frescă exemplară cu situații comice și anormale sau simple curiozități („notabilia”) din toate regiunile, observate pretutindeni, multe din ele notate la fața locului, în diferite hanuri din țările bătîrînei Europe, cufredate în lung și în lat. Ficțiunea, pe jumătate realistă, va întineri cu acest prilej tema ospățului, ales ca un cadru convențional pentru prezentarea mesenilor care stau la taclăle precum l-a înfățișat Symposiumul platonice, Prînzul sofiștilor lui Atenalos sau Cina din Satiricoul lui Petroniu. De astă dată vom asista la Prînzul cu anecdote, Prînzul sobru, Prînzul religios (contruit la un moment dat cu cel profan) ș.a.m.d. Multe titluri vorbesc de la sine: Mărturisirea unui soldat, Ciclopul care poartă evanghelia, Arta minciunii, Fata care se pocăiește...

Fără să-și dea seama, Erasmus devenise campionul „prereformei”. Sub loviturile satirei și ale liberel cugetării se năruia edificiul teologilor pedanți și se spulberau îndreptăcirile „așezămîntelor” moștenite din orînduirea feudală. Nu este locul să reluăm aici controversele cu privire la rolul jucat de „doctorul universal”, ales ca mediator, uneori „filistru”, (potrivit caracterizării marxiste), în problema disputelor religioase dintre schismaticele protestanți și autoritățile catolice. La un moment dat, eforturile sale de împăcare au fost inspirate de un scepticism fundamental pe planul discuțiilor dogmatice și de o năzuință sinceră, umanitară, care nu și-a pierdut pînă astăzi actualitatea: evitarea unei confruntări singeroase a doctrinelor antagoniste. În vestitul opuscul Querela pacis⁴⁾ războiul este considerat „mormîntul dreptății”; se definește magistral toate nedreptățile pe care le implică un „status belli”, falca autoritate „care proclamă drept numai ceea ce a izbucnit să fie impus cu forța” și anihilează drepturile națiunilor.

Dezgustat de războalele religioase, de condamnarea lui Morus în numele schismel britanice și de arderea unor valoroși învățați protestanți, în urma campaniei contra ereticilor, Erasmus caută cu tot dinadinsul în ultimii săi ani de viață izolarea și respinge sistematic ofertele papei.

Mulți portrețiști celebri ai vremii sale, Holbein, Dürer ș.a., au fost fascinați de înfățișarea spirituală, lipsită de ostentație a marelui savant. Au rămas legendare toca de catifea și haina prea largă, de cărturar rebeșit, din care se desprinde chipul smead, sîret, cu privirea îndreptată asupra nobililor indeletniciri a scrișului, cu expresia înmîntabilă a gurii care trădează un fel de ris interior... Se stînze la Basel, în 1536, în ambianța unei case la fel de sobre cum l-a fost și traful. Vasta sa operă, scrisă integral în latinește, va fi mereu reimpărită de-a lungul secolelor XVI, XVII, XVIII: ediția îngrijită de Le Clerc, care apare la Leyden în 1703, poate fi considerată definitivă: zece volume în folio, reimpărite anastatie în 1961—62 (Hildesheim, Olms). A lăsat, de asemenea, cea mai vastă corespondență purtată în latinește de un singur om — douăsprezece volume în ediția de la Oxford din 1906—1938). Peste 40 de scrișori sînt adreseate umanistului român Nicolaus Olahus, vrednic discipol al „bărbatului divin, de a părinților noștri gură slăvit”. Pedagogia preconizată de Erasmus decantează în spirit modern educația morală și retorice inspirată de clasicele greco-latine. Opusculul De civilitate puerorum, tradus de un „spudeu” român din greaca modernă și publicat de Anton Pann în 1839, sub titlul Hristoita sau școala moralului, devine primul îndreptar „european” de morală, adaptat la noi necesitățile școlii românești. În ultimele trei decenii, învățămîntul umanistic din țara noastră și-a însușit, după cîteva reținețe, pronunțarea erasmică a cuvîntelor din greaca veche, înlăturînd confuziile create de „itacism”.

Aniversarea celor cinci sute de ani care s-au scurs de la nașterea lui Erasmus ne impune să redescoperim modernitatea scrișului său latin — un fel de grafism nervos al rașunii slobode; exercițiu liberel cugetării menit să emancipeze spiritele de orice amăgire obscurantistă.

Mihail NASTA

¹⁾ Vor figura printre protectorii personaje dintre cele mai diferite: episcopul Warham, lordul Mountjoy, cardinalul Grimani și Iuliu de Medici, viitorul papă Leon al X-lea. În sfîrșit, vor rivaliza cu favoritul, pentru a-l păstra pe savant la curtea lor, Henric al VIII-lea al Angliei, Francisc I al Franței, Carol Quintul ș.a.

²⁾ În calitate de filolog și erudit moralist Erasmus a predat un timp greaca și teologia la Universitatea Cambridge.

³⁾ Versiune românească modernă de Șt. Bezdechi, publicată la Editura științifică în 1959, cu studiu introductiv și note de Const. I. Botez.

⁴⁾ Versiune românească de prof. I. Stoian în volumul Despre război și pace. București, 1960.

⁵⁾ Pronunțarea tuturor fenomenelor care prezintă timbrul e sau a diftongilor cu i potrivit indicațiilor limbii grecești moderne, în care vechea literă eta se citește ita și toate fenomenele susmenționate se reduc la i.

PLUTE CU LEMNE
PE LACUL BICAZ

Din jurnalul unui medic de țară

TOADER

Zeece ani și nu știu câte luni... și nu știu câte luni. Zece însă sigur. Mic de stat, indelat, în opinci de piele de porc, noi și mari cât o lotcă. Iute ca o sferlează, învîrte aerul cu căciula lui neagră, lungă pînă la cer, cu care gidilă luna și amestecă stelele între ele. Aici, la mine, însă, căciula se turtește, pe o parte, și seamănă cu o zdreanță. Vorba, repezit și mersul, la fel. Parcă e un izvor de munte, săltînd argintiu printre stînci.

„Iute foc, leit taică-său“ spun femeile din sat pricîndu-l zîmbînd, dar și cu mila atîrnînd tremurătoare de gene.

Cine l-a pus de a mîncat sarmale și a venit la mine, plin de bube ce-l mîncă într-una fără chip de oprire? Cine? I-am spus ca altora cechea formulă: „Toadere, îți fac injecție, cum, ne cum, n-ai încotro“. Ii oad căutătura lunecînd pieziș, furiș drept pe opinci, apoi pe căciula neagră proțăpîită în bancă, asemenea unui munte mic de zgură.

A trecut o clipă, grea de liniște, așteptînd un semn de la el. Cînd și-a

ridicat din nou pleoapele, încet ca și cum s-ar deschide o poartă grea de fier, negrul din ochi, bilele acelea rotunde dispăruseră. Zăream doar două pete albe care tot creșteau, se măreau. Și în loc să-l oad pe Toader, am în față o mlădișă tînră plăpîndă, de stuț, tremurînd ca bătută de vînt. Albă tulpină, firavă, gata să se rupă.

„Aoleu, Toadere, — zic, făcînd pe minunatul și pe supăratul. Geaba porți opinci cât lotca. Geaba și căciula mare cât șura, dacă doar atîta îți fu bărbăția!“

Ce mă fac cu tine, țin-te bine frate, că nu e de moarte.

Sintem noi firtați ori netrebniți palicari!“ și îngroș vocea. Să părem urtași ...

Mîna-i dreaptă șterge o lacrimă, iar cealaltă freacă nasul, parcă ar fi el cu necazul. Buzele-i albe bolborosesc grăbite: „Nu fac, nu fac, că mi-e frică“.

Eu nu m-am lăsat intimidat și am repetat: „o să-ți fac injecții: una, două. Una o să te cam doară, dar cealaltă ba“.

Neînerezător, oftînd din adînc a zis Toader „Bine“, clănțînînd din dinți.

La prima împunsătură, a țipat săracul de a speriat și trecătorii din drum. Drept. Îl cam durea.

Cînd i-am luat sînge din mîna era să-i pierd de urmă.

Nu era durerea cea care durea. Îl durea mai tare frica. Trupul lui și așa nu prea implinit se muiașe ca o luminare uitată la soare. Fața lui ca foaia nufărului. Ochii și-i pierduse. Buzele subțiri zumzătau și tremurau ca țînțarii în baltă. Frica-i ieșise prin piele în broboane mari, picurînd ca rășina din rînille bradului.

A țipat doar odată, apoi glasul i-a înțercat.

Șapte zile în șir noi îl chinuam, el ne amăra.

Mai întii țipa, apoi dirdîia și la urmă de tot, plîngea. Dar nu lipsea. Zilnic venea.

Astăzi, ciudat, e liniștit. A venit singur. S-a dezbrăcat iute și a întins singur brațul. Privea atent, curios, cum intră acul sub piele,

și singele în seringă. Tăcea. Cînd am isprăvit, fața lui lată a înflorit și a desghiocat un zîmbet. Un suris adevărat izoora printre dinții albi și lătăreți, ca niște lopeți. În ochii lui, jucau din nou bilele negre, ca purecii pe un cîmp de zăpadă. Ochii pe care-i pierduse s-au încrețit la margini și în scobiturile lor, săltau ca pieptul broaștelor odihnindu-se la țarm, împrăștiînd bucurie. Biruință.

— „Și... nu mai plîngi, Toadere?“

— „Dar de ce să plîng“? Și trebuie să cred acum că nu-mi înțelege întrebarea. Că nu credea să o înțeleagă...

Risul plin i-a ascuns ochii și fața, și ca un fluture alb, sidefiru bătînd din aripi lin, zîmbetul lui, biruitor și calm a deschis ușa, luîndu-și zborul.

De întîlniți creodată vreun fluture străveziu, alb ca neaua, zburînd pur, ca un abur din floare în floare, să știți că ați dat de zîmbetul lui Toader.

Marina VIRTOSU

**CĂRȚI
DRAGI
ALE
COPILĂRIEI**

●
**PEISAJ
DIN SINAIA**
●

În romanul său educativ „Emile”, Jean Jacques Rousseau, ilustrul filozof, scriitor și pedagog al secolului al XVIII-lea, scria că prima carte pe care a pus-o în mîna elevului său a fost romanul „Robinson Crusoe”. În ochii lui Rousseau, adept al unei educații naturale, convins că un copil se formează doar prin experiență și prin contact direct cu lumea înconjurătoare, eposul naufragiatului, care a trăit douăzeci și opt de ani singur pe o insulă nelocuită, refăcînd, în lupta lui zilnică cu natura violentă, întreaga civilizație, era o strălucită ilustrare a propriilor sale principii educative. De altfel, pentru oamenii veacului al XVIII-lea, povestea tînrului naufragiat nici nu părea verosimilă. Jurnalele de călătorie — foarte numeroase în epocă — alimentau curiozitatea pentru tot ceea ce ținea de tărîmurile îndepărtate și exotice. „Robinson Crusoe” s-a inspirat dintr-un fapt real: aventura călătorului Alexandre Selkerk, care a petrecut, în urma unui naufragiu, patru ani de singurătate pe insula Juan Fernandez. Această stranie întîmplare, mult comentată în epocă, a fost transformată și amplificată de Defoe într-un elogiu al muncii și al omenirii active, pentru că Robinson, cu enciclopedismul lui practic, retrăiește pe insula lui pustie ciclurile istoriei omului pe pămînt: este primul vîntor, crescător de vite, agricultor etc., iar povestea lui devine istoria dramatică a nașterii și a progresului civilizației.

Toate acestea sînt posibile și credibile în romanul lui Defoe, pentru că eroul lui este înzestrat cu acele însușiri pe care autorul el însuși le prețuia mai presus de toate: dîrzenie, perseverență, adaptabilitate și un spirit practic de o uluitoare inventivitate, care-i îngăduie să folosească și să fructifice orice resurse (cele mai modeste înlesniri pe care i le oferă rămășițele vasului naufragiat sau insula pustie.) „Robinson Crusoe” nu reprezintă numai epopeea activității, a luptei cu natura, dar și aventura singurătății. Cu gîndirea lui individualistă, Defoe a putut imagina condiția unei singurătăți de peste douăzeci de ani, la capătul căreia omul nu se află moralmente mutilat sau abrutizat, ci dimpotrivă șelit și îmbogățit. Această prelungită singurătate n-a avut urmări distrugătoare numai pentru că eroul a trăit-o într-o stare de permanentă încordare, silit fiind, în fiecare clipă, de împrejurările aspre, să se așere, să ia hotărîri, să transforme, prin munca sa, mediul.

DANIEL DEFOE

**ROBINSON
CRUSOE**

Aceste condiții atît de neobișnuite îi impun de altfel lui Robinson o nouă ierarhie de valori. Spirit mercantîl, fusese surprins de furtuna care l-a aruncat pe insulă în timpul unei călătorii întreprinse pentru achiziționarea de sclavi necesari plantațiilor lui sud-americeane. Va privi, din momentul naufragiului, întîmplările vieții sale ca pe o providențială pedeapsă dată faptei neomenoase pe care se pregătea să o săvîrșească din impulsul lăcomiei. Pe insulă, criteriile mercantile i se par absurde. Cînd găsește bani pe epava corabiei, își spune: „Mi-am zîmbit la vederea banilor. La ce-mi folosîți? Nu sînteți buni nici cît cuțitul acesta”.

Insula devine astfel o ambianță care, solicitînd permanent inteligența practică și activitatea naufragiatului, îi prilejuiește și hotărîtoare experiențe morale.

Ideea grandioasă, pe care o comunică romanul lui Defoe, este aceea a atotputerniciei omului atît prin voință și muncă perseverentă să învingă orice piedici. Dar patosul muncii se transmite în această carte, nu prin comentarii elevatoare sau prin fraze apoteotice, ci prin descrierea răbdătoare a unor

fapte zilnice. Fiecare dintre acțiunile naufragiatului, acțiuni urmărind toate menținerea lui în viață în condițiile uneori cumpite ale existenței excepționale de pe insulă, e zăgrăvită cu interesul pe care-l prezintă pentru un spirit practic desfășurarea cotidianului. Numai că acest cotidian nu este cotidianul banal al unei vieți tihnite, ci cotidianul unei stări de permanentă încordare și alarmă. Aflăm astfel cu lux de amănunte cum domesticește Robinson capre, cum scutură niște săculețe cu resturi de semințe în apropierea casei și cum, după încolțirea semințelor, devine agricultor; cum își construiește, cu mare trudă, o barcă, dar o face prea grea și n-o poate transporta singur pînă la apă; cum își învață papagalul să vorbească (și cuvintele rostite de papagal au fost primele auzite de Robinson pe insulă), cum descoperă olăritul. Aceste descrieri detaliate ar deveni din cale afară de plictisitoare dacă din însumarea lor nu s-ar desprinde optimismul aceluia care crede că prin hărnicie și ingeniozitate omul triumfă asupra naturii neîndurătoare și a vieții aspre, dacă ele n-ar constitui, pînă la urmă, unul dintre cele mai impresionante elogii ale muncii. Eroismul lui Robinson nu este spectaculos, el nu derivă din fapte unice și răsunătoare; este, în modul cel mai demonstrativ, un eroism al faptelor modeste, cotidiene și mereu repetate, fapte cărora doar condițiile aspre ale vieții pe insulă le conferă măreție.

Fiecare din acțiunile lui Robinson — construirea colibe, domesticirea și creșterea animalelor, semănatul cerealelor, educarea lui Vineri, sălbaticul care prilejuiește, în ultimii ani de izolare, plăcerea unei tovărășii umane — e lipsită de strălucire intrinsecă, cu atît mai mult cu cît Defoe își scrie istoria într-un stil lipsit de patos și de podoabe. Numai însumarea acestor fapte, reconsiderarea lor sub forma unei istorii progresive, reconsiderare pe care cititorul o face o dată cu parcurgerea ultimei file, comunică înțelesul întîmplărilor trăite de Robinson și acordă aventurii sale o amploare simbolică. Călătorul, pe care întîmplarea l-a pus în situația de a trăi o unică și stranie experiență, crește și devine un gigant. El reprezintă omul capabil să învingă, prin voință și activitate neobosită, cele mai crîncene încercări la care poate fi supus: natura neprielnică, stihiiile deslînțuite și cea mai cumplicată dintre torturi: singurătatea.

Vera CĂLIN

REZERVAȚIILE NATURALE DIN ȚARA NOASTRĂ

Regimul de democrație populară a adus mari prefaceri în organizarea ocrotirii naturii. În 1950, o dată cu apariția noii legiuri de ocrotire a naturii, s-a stabilit că monumentele naturii sînt bunuri ale întregului popor, care trebuie cercetate științific și în același timp puse în slujba educației maselor muncitoare.

În baza acestor legi, ocrotirea acestor monumente a trecut sub auspiciile celui mai însemnat for științific, Academia Republicii Socialiste România, pe lângă Președintele căreia funcționează Comisia pentru Ocrotirea Monumentelor Naturii.

Cele mai însemnate monumente ale naturii sînt așezisele rezervații naturale sau parcurile naționale, terenuri în care sînt ocrotite flora, fauna, marterii geologice, peșterile etc.

Numărul acestor rezervații a sporit în ultimele două decenii de la 30 cîte erau în 1943, cu o suprafață de aproximativ 15.000 hectare, la peste 130, cu o suprafață ce trece de 75.000 ha, fără a socoti rezervațiile forestiere și cinegetice înființate în ultimii ani.

Spre a informa pe tinerii noștri iubitori și ocrotitori ai naturii asupra situației principalelor rezervații naturale din țara noastră, am întocmit un mic ghid, în care ei vor găsi, pe lângă datele cele mai caracteristice ale acestor rezervații, indicații asupra accesului la cabanele cele mai apropiate, cit și asupra regimului de protecție a acestor rezervații.

A. — MUNTII CARPAȚI

1. — **Parcul Național al Retezatului** (Reg. Hunedoara) este cea mai însemnată rezervație din țara noastră.

Înființat în 1935, P.N. Retezat are o suprafață de 13.000 ha, dintre care peste 1800 ha. formează o rezervație integrală (Gura Zlata-Gemenele) în care nici un fel de exploatare (defrișare, pășunat, vînațoare) nu este permisă. Această zonă este destinată exclusiv cercetării științifice.

Situat la altitudinea de 784—2501 m, Parcul Național al Retezatului cuprinde una din cele mai frumoase și mai sălbatice regiuni de munte din țara noastră, caracteristic prin măturile intensei glaciații cuaternare (circuri, morene și lacuri glaciare), păduri de fag, brad și moliz, jnepeni, zimbri (Pinus cembra) de dimensiuni excepționale și o bogată floră montană și alpină cu multe endemisme (varietăți locale). Fauna este de asemenea bine reprezentată prin: capre negre (Rupicapra rupicapra) riși (Lynx lynx), urși, mistreți; dintre păsări: acvila de munte (Aquila chrysaetos), cocoșul de munte (Tetrao urogallus). Păstrăvul este abundent în Rîul Mare și unele lacuri alpine.

Intrarea în Parcul Național Retezat se face dinspre nord pe la cabana „Pietrele” (1480 m alt.), dinspre vest pe la cabana „Gura Zlata” (766 m), sau „Gura Apei” (996 m); iar dinspre sud pe la cabana „Buta” (1580 m).

Pentru trecerea prin rezervația integrală (zona științifică) este necesară autorizația eliberată de Comisia Monumentelor Naturii. Facerea focului și campamentul în această zonă sînt interzise.

Casa — laborator „Gemenele” (1770 m alt.) este destinată numai pentru cercetarea științifică.

2. — Rezervațiile din Bucegi (Reg. Ploiești.)

Suprafață: 4775 ha. Altitudine: 850—2509 m; este la îndemna tineretului și oamenilor muncii care vin la odihnă în stațiunile climatice de pe Valea Prahovei (Șinaia, Bușteni, Azuga, Predeal). De asemenea, este accesibilă de pe valea Ialomiței urcînd de la Moroieni și de pe versantul transilvănean, cu urcușul din Bran sau Rîșnov.

Cuprinde o zonă forestieră și una alpină, între valea Prahovei și munții Jepi-Caraiman, cu o rezervație integrală de 260 ha (Abruptul Caraimanului) și mai multe rezervații mici în regiunea văli Ialomiței (Cheile Urșilor, Poiana Crucii, Valea Horoabei, Cheile Zănoagei).

Scopul principal al acestor rezervații este de a salva de la pășunat bogata și variata floră alpină (peste 1000 specii), de a păstra nevătmă aspectul peisajului și a ocroti capra neagră, devenită rară în masivul Bucegi.

3. — **Rezervația Piatra Craiului** (reg. Brașov). În apropiere de Brașov (la 35 km) se ridică prăpăstioasa curmătură a Pietrei Craiului (peste 2200 m alt.), în a cărei zonă alpină (1600—2238 m) s-a creat în 1938 o rezervație botanică — peisagistică de peste 450 ha. Rezervația este caracteristică îndeosebi prin bogata floră endemică (locală) între care frumoasa garofiță specifică Pietrei Craiului (Dianthus Callizonus), și prin prezența caprei negre.

Accesibilă din orașelul Zărnești; cabane turistice la: Plaiul Foli (849 m) și pe Curmătura (1470 m)

4. — **Regiunea Lacul Bilea** (Reg. Brașov) — 2034 m — din munții Făgărașului o adevărată incintă pentru turiști și schiori, cuprinzînd întreaga căldare glaciară și creasta spre lacul Capra și Vinătoarea lui Buteanu, este ocrotită atît pentru flora alpină, cit și pentru frumusețea naturală. Accesibilă din Arpașul de Jos, cu popas la cabana Bilea — cascadă (1234 m) sau la cabana Bilea — lac.

5. — **Muntele Ceahlău** (Reg. Bacău). „Trufasul stăpînitor peste un popor de munți”, cum l-a numit scriitorul Al. Vlahuță, are pusă sub ocrotire, atît pentru vegetația forestieră și alpină, cit și pentru variatele aspecte peisagiste, o suprafață de 1840 ha (alt. 600 — 1904 m).

Protecție specială pentru zadă (Larix decidua var. carpatică). Accesibil de la Mînaștirea Durau, cabana Durau (780 m) sau din Bicz pe la cabana Izvorul Muntelui (797 m). Stațiune meteorologică vîrfului Toaca și cabana — refugiu Dochia pe Ocolas (1750 m).

6. — **Cheile Bicazului și Lacul Roșu** (Reg. Bacău și Reg. Mureș-Autonomă Maghiară)

Alt: 860 — 960 m.
Fără egal între hotarele țării, cheile Bicazului sînt formate la capătul de mieznoapte al masivului Hăghimaș prin acțiunea rîului Bicaz. Acesta își începe cursul din Lacul Roșu, născut prin surparea muntelui, abia acum 130 de ani.

Loc de mare atracție turistică Cheile Bicazului și Lacul Roșu sînt ocrotite atît pentru păstrarea fermecătoarelor frumuseți naturale, cit și pentru raritățile floristice cu specii endemice localizate în calcarele din Carpații orientali (Astragalus pseudopurpureus, Melandrium Zawadskii etc.).

Tisa (Taxus baccata), arbore cu lemn prețios, mai trăiește încă în exemplare rare pe polițele prăpăstioase ale cheilor împreună cu rara „cetină de negi” (Juniperus sabina).

Accesul la aceste frumuseți ale naturii se face din Bicz sau din Gheorghieni (peste curmătura Pingărașilor). Numeroase vile de odihnă și cabane turistice.

7. — **Tinoul Mare de la Poiana Stampei** (Reg. Suceava). Suprafață: 612 ha. Altitudinea 898—969 m. La 17 km. de vestita stațiune balneară Vatra Dornei se întinde pe terasele și luncile rîului Dorna o regiune de vaste turbării, în bună parte exploatare. Dintre acestea cea mai însemnată din punct de vedere științific este Tinoul Mare de la Poiana Stampei.

Între pini, mesteceni și săleci pitice, trăiesc aici adevărate perini de mușchi (Sphagnum), între care Sphagnum Vulpianum este un relict glaciatic tipic. În tovărășie cu acești mușchi a fost semnalată prezența unor relicte glaciare din neamul algelor, ca și a unor animale inferioare (Protozoare, Rotifere, Tardigrade etc.).

8. — **Codrul secular Slătioara** (Reg. Suceava)
Suprafața 600 ha, altitudine: 800—1400 m; la 15 km depărtare de orașul Cîmpulung (Bucovina)

Situată pe versantul de răsărit al muntelui Todirescu, această rezervație forestieră este un martor al vegetației lemnoase virgine, care acoperea cu secole în urmă munții Bucovinei. Brazilii și molizii ating aici diametre de peste un metru și înălțimi de 40—50 m.

Vizitarea rezervației se face cu autorizația Ocolului silvic Stuplicani (canton de pădurar la intrarea în rezervație).

9. — **Pietrele Doamnei de pe muntele Rarău** (Reg. Suceava) pe vîrfurile cărora se preumblă umbra Domniței, care, gonită de turci, a îngropat sub turnurile gigantice odoarele țării, este o rezervație peisagistică, dar și de importanță geologică. Accesibile din orașul Cîmpulung ca și din valea Bistriței moldovene, urcuș din satul Chiril.

La poalele Pietrelor Doamnei se află cabana Rarău (1520 m).

10. — **Pietrosul Mare** (Reg. Maramureș) este cea mai însemnată rezervație din nordul țării. Suprafață: 2700 ha, altitudine 800—2305 m. Creată pentru ocrotirea măturilor glaciare (lacuri alpine și floră alpină caracteristică). Perimetrul ei a fost mărit de curînd (1964), spre a servi pentru reintroducerea caprei negre care a existat în munții Rodnei, pînă în prejama celui de al 2-lea război mondial (1938).

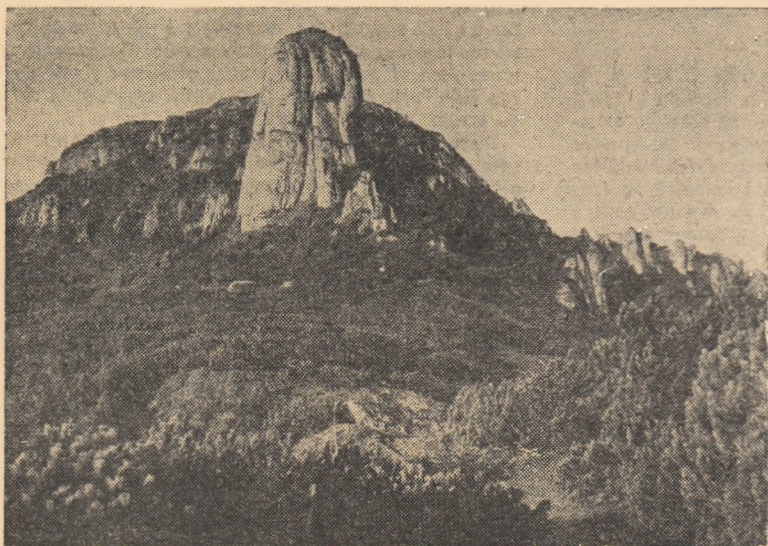
Rezervația este accesibilă din comuna Moisei sau Borșa (valea Vișăului); cabana turistică Puzdrele (1540 m), urcușul din Borșa.

PIETRELE DOAMNEI de pe Rarău (Regiunea Suceava)

LACUL BUCURA (2041) din Parcul Național Retezat (Regiunea Hunedoara)

CEAHLĂUL, vegetație alpină sub vîrfurile Toaca (Regiunea Bacău)

Prof. Valeriu PUȘCARIU

MUZEUL ETNOGRAFIC AL TRANSILVANIEI

Inițierea Muzeului etnografic din Cluj, în anul 1923, a însemnat realizarea unui obiectiv mai vechi al intelectualității românești din Transilvania, preocupată în-deaproape de colecționarea celor mai prețioase valori culturale și artistice, create de popor, în condițiile vitrege ale trecutului. Sarcina organizării lui i-a revenit lui Romulus Vulă, pionier al etnografiei și muzeografiei românești, care a inițiat o vastă campanie de cercetări și achiziții în vederea creării unui fond etnografic reprezentativ, pentru toate fenomenele culturii populare și toate zonele etnografice din cuprinsul ariei de reprezentare. În planul de perspectivă s-a prevăzut întregirea muzeului cu o secție în aer liber, în care să se aducă și să se păstreze cele mai reprezentative monumente ale arhitecturii populare transilvănene. În acest scop, în anul 1929, a fost obținut un teren, cu o suprafață de 75 ha, situat în imediata apropiere a orașului. În cursul aceluiași an a fost adusă o casă de la Vidra, din Munții Apuseni și apoi alte câteva exponate.

În anii de după eliberare s-au creat condiții fără precedent pentru cercetări științifice în vederea îmbogățirii fondului de obiecte, precum și pentru valorificarea patrimoniului muzeal în activitățile cultural-educative de masă și studii etnografice. Într-o primă etapă s-au unificat colecțiile clujene și s-au completat lipsurile documentare din colecțiile pavilionare, asigurându-se materialele necesare organizării expoziției permanente și a expozițiilor tematice speciale, în sălile de la etajul II.

S-a reluat apoi, pe baze noi, problema organizării unei secții în aer liber, în terenul de la Horia, unde numai casa de la Vidra a scăpat de distrugere în timpul războiului. Fondul documentar al muzeului însumează acum cca. 30.000 obiecte originale, și peste 35.000 documente auxiliare, în colecțiile pavilionare și 34 construcții și instalații în secția în aer liber.

Astfel acum, Muzeul etnografic al Transilvaniei întregeste profilul cultural al orașului oferind în expozițiile sale expozate deosebit de semnificative din cultura și arta populară transilvăniană. Expoziția permanentă, din sălile de la etajul I, oferă o privire de ansamblu asupra fenomenelor de bază ale culturii populare transilvănene, începând cu ocupațiile și încheind cu portul popular. Ea este întregită periodic prin organizarea unor expoziții speciale, pe diferite teme din domeniul culturii și creației artistice populare. În prezent expoziția cu tema „Crestături și cioplituri în lemn din Transilvania” se bucură de deosebite aprecieri din partea maselor de vizitatori, ca și expoziția anterioară de scoarțe românești. O altă expoziție specială cu tema „Icoane populare românești din Transilvania”, așteptată cu viu interes de amatorii de artă populară, este în curs de finisare. Din seria exponatelor se impun icoanele pe sticlă, conținând reprezentări umanizate, viu colorate (ca scoarțele, broderiile) executate de măiestrii țărani din satele specializate în această artă. Expozițiile organizate peste hotare au fost primite cu un deosebit interes, înregistrând o mare afinență de vizitatori.

La 4 iunie s-a deschis și secția în aer liber a muzeului. Toate obiectele din interior, provin din satele de unde au fost aduse construcțiile. Plantații de arbori și pomi fructiferi creează un cadru adecvat întregului ansamblu de exponate. În realizarea acestor lucrări, muzeul a primit un sprijin efectiv din partea U.T.C prin munca patriotică efectuată de studenții Institutului politehnic din Cluj. De altfel și în anul trecut tineretul din întreprinderile clujene a muncit cu mult elan la construirea aleilor.

Instalațiile tehnice și atelierile meșteșugărești, din primul sector al secției, prezintă date deosebit de importante asupra evoluției tehnicilor de prelucrare a diferitelor materii prime, începând cu lemnul și încheind cu metalele, precum și a diferitelor produse agricole, textile etc. Ele sînt grupate pe categorii funcționale, pe materii prime: produse agricole alimentare, unde sînt plasate și morile și pivele de ulei, produse textile cu pivele de pănură și viltorile etc. În casele meșteșugarilor și construcțiile anexe — a moșului vîsar de la Vidra, raionul Cîmpeni, reg. Cluj, a olarilor din Debeceni, reg. Crișana și Josenii Bîrgăului, reg. Cluj, a cioplitorului de piatră de la Almașu Mare, reg. Hunedoara — pe lângă inventarul obișnuit, sînt expuse unele folosite în practicarea acestor ocupații specializate, precum și seria produselor. În sector va fi adus în cursul acestui an, cu concursul Direcției Monumentelor Istorice din C.S.C.A.S., unul din cele mai valoroase monumente ale arhitecturii populare transilvănene — biserica de lemn din Cizer, făcută de Nicola Ursu-Horia. Cu ea se va încheia seria instalațiilor și atelierelor pentru prelucrarea lemnului.

În cel de-al doilea sector al secției au fost aduse două monumente istorice: biserica de lemn din Chiraleș și biserica din Petrindul Mare, care dezvăluie înalta măiestrie și artă a meșterilor țărani din sec. al XVII—XVIII-lea. Alături de acestea se găsește 4 gospodării reprezentînd: Maramureșul, Cîmpia Transilvaniei, Depresiunea Huedinului și Secuimea. Alături de case sînt construcțiile anexe, cu inventarul specific, începînd cu carele și căruțele folosite pentru transporturi și încheind cu obiectele obișnuite din șuri, cămări etc.

În perspectivă se prevede aducerea altor gospodării din zonele în care s-au individualizat ca tipuri aparte, prin planul și arhitectura caselor, profilul și numărul construcțiilor anexe, modul de grupare a acestora în cadrul curților etc. Elementele diferențierii lor sînt destul de numeroase atît în zonele înalte, cît și în cele joase. Ele se datoresc unui complex de factori — cerințe de locuințe, posibilități ale creatorilor, ocupații — dar și factorilor geografici, care se răsfrîng în profilul construcțiilor, prin adaptarea lor la condițiile locale, la configurația terenului etc. Acestea reies și în cadrul secției, deși numărul exponatelor este restrîns pînă acum. Gospodăria din Maramureș ca și cea din Secuimea au construcții masive, spațioase, pe cînd gospodăria din Cîmpie are construcții mai mici, dar numeroase. Acoperișurile înalte din șindrîlă contrastează cu acoperișurile scunde de trestie din Cîmpia Transilvaniei. Profil îndrăzneț au și construcțiile gospodăriei din Depresiunea Huedinului, care se impun prin acoperișurile înalte din pale.

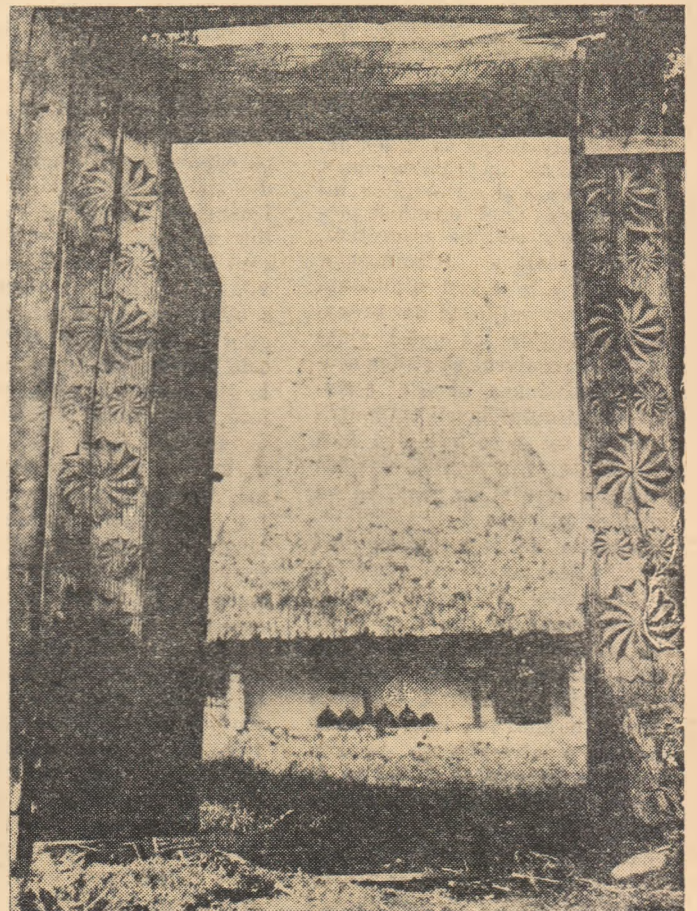
Sînt în curs de achiziții: o gospodărie din Zărand și o gospodărie din zona Bistriței. Selecționarea și achiziționarea exponatelor au impus și impun minuțioase cercetări zonale pentru identificarea tipurilor reprezentative de case și construcții contemporane. În achiziționarea exponatelor se are în vedere atît valoarea documentară și artistică, cît și starea în care s-au păstrat. În multe cazuri însă posibilitățile de alegere sînt restrînse, deoarece s-au păstrat foarte puține construcții tradiționale reprezentative. Ele vor dispărea curînd, de aceea se impune intensificarea ritmului achizițiilor.

Secția în aer liber a Muzeului etnografic al Transilvaniei, prin originalitatea și valoarea științifică a construcțiilor și instalațiilor achiziționate, oferă de acum vizitatorilor din țară și străinătate un cadru instructiv și recreativ, iar specialiștilor un loc unic de documentare asupra monumentelor culturii populare transilvănene. Alături de monumentele istorice ale orașului s-au adus și se vor aduce monumentele culturale ale satelor și se vor păstra alături de obiectele mărunte din colecțiile pavilionare ale muzeului care constituie un tezaur național.

V. BUTURA
Director adjunct al muzeului

Vedere de ansamblu a expoziției în aer liber, de la Horia — Cluj

Casă din Bedeciu, secția în aer liber a muzeului

Gospodărie țărănească din cadrul expoziției în aer liber — Cluj

Dreptul de a alege

„Ce vrei să te faci?” este o întrebare pusă de fiecare dată când o tânără generație se află la cele două praguri: al absolvirii școlii de 8 ani, și al orientării ei școlare spre o viitoare profesiune menită să-i confere tânărului un loc în societatea noastră. Este o întrebare al cărei răspuns și mai ales rezolvare se află la îndemina fiecăruia astăzi, când statul nostru a oferit tinerilor primul și cel mai mare drept: DREPTUL DE A ALEGE. Viitorul marinar sau strungar, profesor sau șofer, inginer sau doctor, conștient de aptitudinea sa, nu are decât să întindă mina și poarta școlii respective i se va deschide. De aici încolo nu rămâne decât ca perseverența și seriozitatea lui să stea la baza unei temeinice pregătiri în specialitatea respectivă.

Valoarea reală a nelimitatelor posibilități este totuși diminuată de lipsa unor mijloace de propagandă și inițiere care să-l ajute pe tânărul absolvent să-și dea seama că profesiunea aleasă corespunde aptitudinilor și inclinațiilor lui, că tot ce va trebui să facă în specialitatea respectivă va avea la bază o dăruire de sine, că va munci cu plăcere.

Rîndurile de față mi-au fost inspirate de cazul a doi tineri pe care îi cunosc. Primul dintre ei (am să rezum pe scurt povestea lui), la insistențele părinților s-a înscris la Drept pentru a păstra „tradiția în familie”. A intrerupt cursurile în anul IV, intrînd funcționar la o întreprindere de construcții. A încercat să se ocupe de muzică, dar neavînd suficient talent, în ultimă instanță s-a oprit la desen tehnic. Într-o zi, un muncitor a venit la atelierul de proiectare cu o inovație și întîlnindu-l i-a cerut părerea într-o problemă legată de proiectarea unui dispozitiv. Măgulin de încrederea acordată, el îi promite că îi va da răspunsul a doua zi. Întrebă în stînga în dreapta, consultă toată noaptea citeva cărți de specialitate și a doua zi dă o soluție care este calificată drept bună de către toți colegii. Inspirat, își încearcă forțele în citeva soluționări specifice proiectării și reușește, spre marea lui satisfacție. Încurajat de aceste succese se înscrie la Politehnică. Povestea aceasta am aflat-o cînd, întrebîndu-l cum de la vîrsta de 36 de ani s-a gîndit să facă o facultate, mi-a spus: „Muncesc zi și noapte să recuperez anii pierduți, dar nu simt oboseala pentru că muncesc cu pasiune, din plăcere. E minunat cînd vezi că oamenii au nevoie de tine și mai ales că tu poți satisface cerințele lor!” Al doilea e propriul meu caz.

Îmi amintesc că atunci cînd am terminat școala elementară am fost pus în dificila postură a cumpărătorului în fața căruia se află zeci de cutii de conserve de mărimi diferite, dar fiindcă le lipsesc etichetele, nu poate cunoaște conținutul lor. Am ales-o pe una, la întîmplare și astfel am ajuns să fiu elev în clasa I-a a școlii de meserii, secția tîmplărie. Trei luni de practică m-au convins că nu corespund. Mă uitam cu o adevărată invidie la colegii mei care puneau atîta interes și pasiune în munca lor. Orele de program mi se păreau nefirese de lungi. Într-una din zile am intrat în atelierul de lăcătușerie artistică și în acest atelier metalul, acest material dur, care pentru mine reprezenta o stavilă în fața oricăror eforturi de a-l supune, se modela sub ochii colegilor mei de școală, luînd formele cele mai diverse, de la scule pînă la gingașe ornamentări pentru veioze, lampadare etc. De atunci nu am mai avut decît o singură dorință: să pot și eu supune metalul. A trebuit să aștept un an pentru a mă putea înscrie la secția lăcătușerie. Cînd la sfîrșitul trimestrului am luat nota 9 pentru execuția unei chei fixe, am trăit emoția caldă a bucuriei primului succes. Trecînd prin fața unui magazin în care se desfăceau obiecte casnice realizate de diferite școli profesionale, am găsit în vitrină un spărgător de nuci al cărui model se executa numai în școala noastră. Am intrat în magazin și l-am cumpărat, fără să mă pot abține să nu-i spun vinzătorului cu o copilărească mindrie: „Știți, sînt făcute la școala noastră. Și eu am lucrat d-astea!”

Mai tirziu, luînd contact cu uzina am avut senzația că pătrund într-un cabinet medical. M-au întîmpinat hale largi și luminoase, cu dispozitive fonice, mașini automate cu comandă program ce înălțurau aproape complet efortul fizic.

Vechea imagine formată din vestirile muncitorilor bătrîni, care apucaseră alte vremi, cînd forjorul lucra la o temperatură de 40°, murdar și obligat să ridice greutăți de zeci de kilograme, s-a spulberat cînd, avînd nevoie de un ciocan, am intrat în hala de forjare. Forjorul stătea la un tablou de comandă, curat ca un medic.

În uzină am aflat că profesiunea de *strungar* cuprinde mai multe specialități, în funcție de profilul mașinii-unelte: paralel, copiator, automat, revolver etc.

Tot în uzină, în procesul de desăvîrșire a posibilităților mele m-am convins că a încredința unui muncitor nepregătît sau nu îndejuns de legat de profesiune o mașină sau unealtă este la fel de primejdios cu a încredința viața omului pe mîna unui medic *șă* care nu-l pasionează nobila sa profesiune.

Gravele consecințe ale alegerii greșite a profesiunii apar imediat ce tânărul intră în contact direct cu viața. Dezinteresul pentru meserie va aduce după sine, cum se știe, un randament scăzut și o calitate slabă. Pe plan moral, consecințele negative nu sînt nici ele neglijabile. Starea de insatisfacție morală permanentă, de nemulțumire, un sentiment de „nerealizare” nu pot crea echilibrul sufletească necesar. Rămîne omul cu sentimentul că e de prisos.

De aceea a-ți găsi meseria care îți place și pentru care ai aptitudini este de o deosebită importanță atît pentru individ — care evită astfel irosirea atîtor ani în căutări și tatonări fără rost — cît și pentru societate prin pîlonarea omului potrivit la locul potrivit.

Mijloace de informare a tineretului există destule. Rămîne la latitudinea forurilor competente să aleagă măsurile cele mai eficiente. Sugerăm citeva:

— Editarea unor broșuri care să cuprindă specificul unor meserii și care să fie puse în mod gratuit la îndemina școlărilor.

— Profesorii și învățătorii să încerce să descopere calitățile și aptitudinile elevilor pe care să le comunice părinților, ajutîndu-i să ia o hotărîre în ceea ce privește viitorul copiilor.

— Presa să organizeze un ciclu de articole în care să dezvăluie părinților — și deci implicit copiilor — frumusețea, valoarea socială și perspectivele fiecărei meserii în parte.

— Radioul și televiziunea să inițieze un ciclu de emisiuni în care să prezinte cite o zi din viața fiecărui om pe specific de profesiune, arătînd ce trebuie să știe și să facă, ce se cere de la el, condițiile în care muncește, satisfacțiile morale și materiale și perspectivele de viitor.

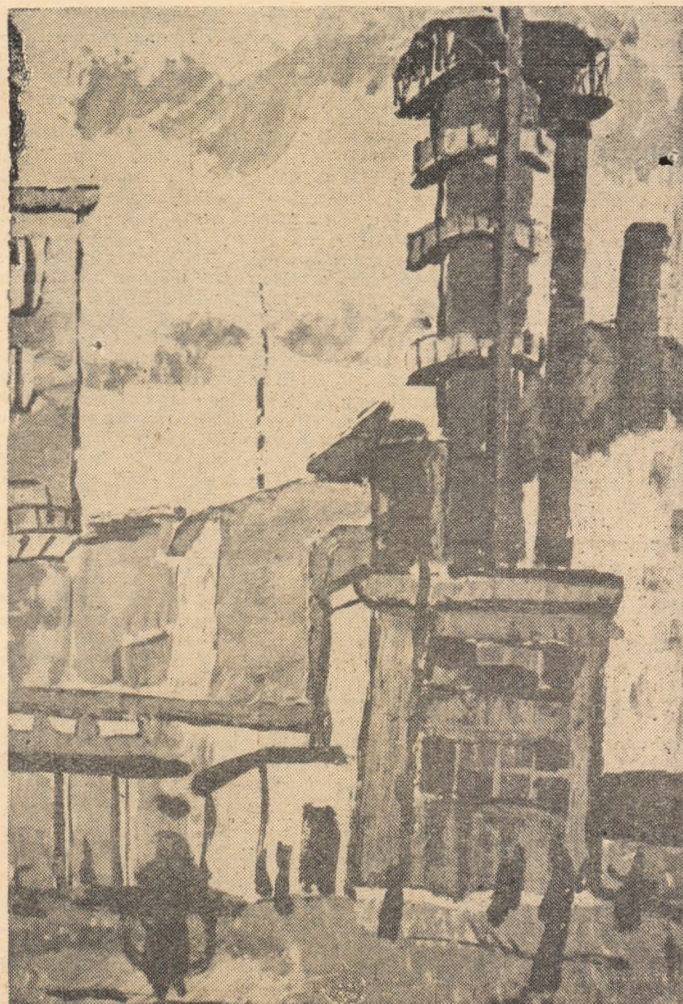
Cred că sînt în asentimentul tuturor spunînd că pașii tinerilor nu trebuie forțați pe o anumită cale, dar nici lăsați la voia întîmplării. Să facem în așa fel încît copilul aflat la o răspîntie să fie conștient că drumul pe care îl apucă este cel mai indicat aspirațiilor sale, și cel necesar.

G. CRISTINOIU
tehnician proiectant.

PEISAJ INDUSTRIAL

de Ion Nedelcu
cl. X-a, Liceul de artă plastică
Graiova

Foto Braun RUBIN
DIN DESENELE ELEVILOR

Cărți despre evoluția în timp a meseriilor

Ne îngăduim să credem, pătrunse de convingerea în frumusețea meseriei noastre de bibliotecari, că locul bibliotecii într-o școală profesională e deosebit de important. Fiecare zi ne pune alte și alte probleme. Răspunsurile noastre nu pot fi stereotipe. Fiecare cititor e cel puțin o întrebare, și cititorii noștri sînt copii care doresc să știe și să cunoască tot mai multe lucruri. Tere-nul nostru de activitate e foarte vast, atîta cît ne permite propria noastră pregătire și dragostea noastră pentru copii. El nu e mărginit nici de oră, nici de programe, ci numai de posibilitățile fiecăruia de dăruire.

Elevii noștri de azi vor fi muncitorii de mîine, și elevii liceelor serale. Timpul e scurt, trei ani de școlarizare; ei trebuie îndrumați, iar lectura lor judicios aleasă. Pe de o parte sprijiniți cu lecturi tehnice și științifice în pregătirea lor profesională, iar pe de altă parte menținute, pe cît se poate, legăturile cu orice ramură științifică, de cultură sau de artă, a căror prime noțiuni le-au primit în școala generală. Ne străduim să le alcătuim bibliografiile pe ramuri de specialitate și prin celelalte activități specifice muncii de bibliotecar să le deschidem ferestre spre toate compartimentele tezaurului gândirii omenesci. Pare pretențioasă această afirmație, dar avem la îndemînă: geografie distractivă, geologie distractivă, psihologie distractivă, astronomie distractivă, mecanică distractivă—și un mare număr de cărți pe care nu scrie neapărat distractivă, dar sînt distractive. S-au publicat în ultimul timp multe cărți de acest fel pentru care elevii școlilor profesionale aduc mulțumiri celor care le-au scris.

Noi, ca bibliotecari, spunem tot cu cea mai deplină convingere, că nu există drum mai simplu și mai frumos, care să ne potolească setea și dorul de-a cunoaște, decît acela al lecturii. E adevărat, e simplu și frumos atunci cînd putem oferi cartea potrivită, care să răspundă frământărilor, adîncii și variate, ale adolescenței.

Una din aceste probleme este desigur și alegerea meseriei. Ori, elevii școlilor profesionale fac această alegere la o vîrstă cînd e destul de greu să credem că pot ști ce doresc.

Lată cum ne gîndim noi bibliotecarii să-i ajutăm—desigur prin lectură—cerînd cărți pentru ei. S-au publicat cărți de electrotehnică, televiziune, radio etc.

etc. Dar mai sînt și alte meserii, vechi de cînd e lumea, e adevărat, dar care azi se practică în condiții tot așa de noi ca și radioul, sau televiziunea etc.

Nu avem o carte în care să se scrie cit e de frumoasă meseria de pantofar, de tăbăcar, de croitor, de ceramist, de tricoteur etc.

Considerăm că acest fel de cărți ar fi necesare de două ori. În primul rînd, pentru o pregătire psihologică a copiilor care sînt puși în fața alegerii unei meserii, în al doilea rînd pentru cei care și-au ales-o.

Credem că fiecare meserie poate să ducă la culmea unei forme frumoase—la artă, pe de o parte, iar pe de altă parte la invenția unor noi forme de procedee în muncă. Nici o meserie nu are limite precise, toate permit un pas înainte.

„Ofrunză veștedă nu dă semn că-i toamnă“ nici cele cîteva pagini de la începutul „Tehnologiilor“ nu sînt istoria meseriei respective, decît în linii foarte mari și foarte didactice. Am dori să putem recomanda elevilor noștri o carte în care să găsească o poveste adevărată despre încălțăminte, de la prima ei formă pe care și-a creat-o omul dintr-o imperioasă și imediată necesitate, pînă la formele cele mai artistice de mai tîrziu, cum aceste forme se încadrează în orînduirii istorice și curente de artă. Tehnologia încălțăminteii învățată lecție de lecție se însușește într-un fel, dar ce incîntător ar fi ca elevul să poată citi într-o formă atractivă, distractivă, întreg procesul de confecționare a încălțăminteii din momentul proiectării ei pînă cînd e trimisă în lume ca un produs calitativ, excepțional apreciat, al patriei noastre. Această privire de ansamblu, prezentată pentru nivelul de cunoștințe pentru care această carte se cere, va face pentru mulți copii alegerea meseriei mai conștientă. Nu la întîmplare, iar pentru elevii de la secția de încălțăminte, izvor de argumentare pentru frumusețea meseriei lor.

Sînt meserii care și păstrează „frumusețea“ nealterată pe întreg parcursul tehnologic al lucrărilor. Spre exemplu, broderia, dantelăria etc. Tăbăcăria nu, desigur. Dar utilitatea celei din urmă e incomparabilă, iar o piele sau o blană frumoasă are valoarea oricărui lucru de preț.

Pentru ca să ajungem în vîrfurile unui munte de unde să admirăm o perspectivă extraordinară, facem un drum lung și greu. În ziua

DIN DESENELE
ELEVILOR

Foto Braun RUBIN

PEISAJ

de Barna Bardac
Cl. XII-a, Lic. de artă plastică
Tg. Mureș

în care vom putea pune în raftul bibliotecii noastre o carte în care tăbăcarii să-și găsească argumentația frumuseții meseriei lor, vom considera-o o zi fericită. Am dori să se scrie o carte frumoasă, dintre cele mai frumoase, pentru a le arăta că rezultatele merită de a învinge greutățile, că nici una din artisticele confecții de piele nu se poate face dintr-o piele cum ne-o dă animalul, că ei sînt o condiție necesară pentru întreaga industrie a pielii. Și în cartea lor să se mai scrie că în dezvoltarea tehnicii din zilele noastre sînt „programați“ pentru haine de protecție speciale, pentru mașini speciale, toate pentru a le face munca mai ușoară.

Prin școala noastră au trecut serii de elevi de la specialitățile: ceramică, confecții îmbrăcăminte, tricotaje și confecții tricotaje. Chiar unui nespecialist, aceste meserii îi apar în istoricul omenirii și în istoria poporului nostru ca un șir întreg de forme și culori. Lăsăm problema țesătoriei, școlilor care au această secție.

Pentru ceramică avem albume frumoase, dar acestea nu corespund nevoii de care vorbim. Informații despre arta ceramicii se găsesc dar elevii sînt copii, nu cercetători. Aceștia din urmă sînt rugați să adune în mînunchi cele mai reprezentative exemple din nescata noastră bogăție din acest domeniu, și să le dăruiască viitorilor ceramiști, în așa fel încît ei s-o înțeleagă. Să poată admira cu mintea și iubi cu sufletul ceramica românească. Ea să fie punctul de plecare pentru creațiile lor. În acest domeniu nu avem nevoie de import—(poate de la vechii greci).

Revistele de modă, cărțile de croitorie, cele cîteva pagini de istoria îmbrăcăminteii din „Manualul de tehnologie“—nu e suficient. Poate fi chiar dăunător prin suficiență.

Istoricul îmbrăcăminteii, trecut prin toate epocile istorice poate deveni pasionant. Și cît de instructiv! Ne gîndim că e mult mai ușor să descoperi ridicolul prin lipsa de măsură și de gust și dimpotrivă finețea și grația îmbrăcăminteii în perspectivă istorică. Prin ana-

logie însă se pot descoperi aceste lucruri și în contemporaneitate.

Dar nu avem astfel de cărți, care prin *documentare serioasă*, prezentată însă într-o formă simplă, să deschidă largi perspective spre trecutul și viitorul meseriei. Numai asemenea cărți pot convinge. Sperăm că din această carte nu va lipsi capitolul despre costumul românesc. Croiul specific diferitelor regiuni, combinația măiastră de culori și de materiale, sînt pîrghiile necesare formării gustului elevilor de la confecții îmbrăcăminte.

Fiind meserii vechi, cu trecut, materialul documentar este atît de vast încît credem că greutatea va sta tocmai în selecția lui. Dacă cei care se vor hotări să facă acest dar elevilor de la școlile profesionale vor fi animați de multă dragoste pentru meseria respectivă și tot atît de multă pentru copiii care așteaptă darul; dacă vor avea convingerea că prin aceasta sînt de folos fiecărui copil care va trebui, la o vîrstă fragedă, să aleagă dintr-o sută de meserii despre care nu știe mai nimic, una singură; dacă vor avea credința că prin aceasta vor face cunoscut meseriașilor de mîine comorile lăsate lor de meseriașii de ieri, vor găsi desigur limbașul potrivit și vor face o operă de mare utilitate socială și națională.

Propunem ca înainte ca materialul să devină carte, să fie citit unui grup de elevi. Cei care au experiența întîlnirilor cu elevii știu cît sînt ei o receptivi. Cărțile pe care le cerem nu trebuie să fie savante, chiar dacă sînt scrise de savanți.

Toate aceste cunoștințe auxiliare nu putem să cerem să fie introduse în programele de învățămînt care au alt scop. Cerem aceste cărți pentru timpul liber al elevilor. Au apărut atîtea cărți de aventuri. Vă rugăm scrieți aventura încălțăminteii și marea aventură a tăbăcăriei.

LETIȚIA POPA
MARIA ZDRENGHEA
Centrul școlar M.I.U. Cluj

BANCNOTA DE UN MILION DE SECUNDE

Ne preocupăm de vacanțe pentru că, de fapt, mult mai puțin paradoxal decât apare la prima vedere, ele alcătuiesc în structura anului școlar un trimestru sui generis. Este, ce-i drept, un trimestru-recreație, dar cu sarcini precise, cu promovați și corigenți, cu școlarizați și „necuprinși” și cu un program atât de generos încât nu e de mirare că senzația generală este de scurtime a timpului afectat („Mică e vacanța mare”!).

Poate că euforia proprie vacanței, fără nici un alt adaos, exprimată adesea — de ce să o tăgăduim? — în șabloane ale bucuriei, a împiedicat cercetarea ei mai adecvată. Poate jena de a nu părea pedant scrutând prin teodolit unghiurile unui târâm alcătuit din orizonturi, poate ideea că vocația libertății e atât de unanim și spontan exercitată încât a-i fixa metodologia ar aduce cu plantarea unor semne de circulație pentru zborul puilor de rândunică. Dar poate că apropiindu-ne sociologic de vacanțe, aceste periodice revărsări peste albia matricolelor a milioane de școlari, le-am descoperi nu numai vraja de principiu, ci mai cu seamă protocolul lor de cerințe, balanța lor exactă de conturi.

Vacanța este bancnota de un milion de secunde, pusă la dispoziția fiecărui școlar. O fantastică inflație de timp liber adusă pe piață, brusc. Ce bunuri de larg consum ale vacanței ispitesc pe acești proaspeți milionari, cum și în ce măsură asigurăm investiția uriașei lor bogății și, la urma urmei, cum se fructifică ea? Îmi îngădui să afirm că nu sîntem în posesia unei evidențe satisfăcătoare. Cu excepția unor previziuni însumate optimiste sub denumirea de „organizarea vacanței” care se referă încă la un număr mic de școlari și care de aceea alcătuiesc pe portativul vacanței doar „accidenții de la cheie” — dirijăm noi efectiv ansamblul de trei milioane de voci care elaborează și execută de fapt melodia vacanței, fiecare cu decise părți solistice? Socot că politica vacanței este totodată și una de organizare, dar și de pregătire și sensibilizare a beneficiarilor ei. Promovăm pe copii spre un nou an școlar, dar totodată spre vacanță. Le încredințăm vacanța, mai degrabă decât le-o „dăm”, ca pe un vast teren de experimentare a personalității lor. Sau, dacă vrei, individualizăm vacanța, ceea ce nu e prea greu ținînd seama de marea adaptabilitate a copiilor și vacanței, într-o deplină reciprocitate.

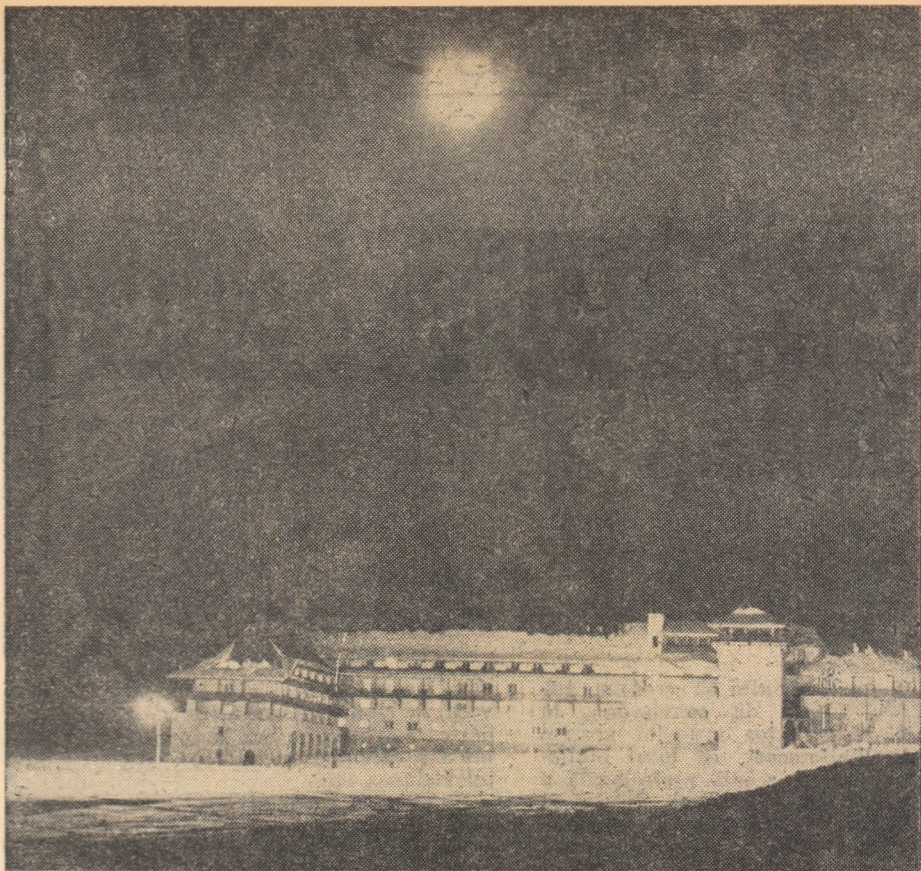
Vacanța e „mare”. O umple o excursie, o ședere de 10 zile la bunici? Și atunci? Atunci socot că trebuie întreprinsă descoperirea vacanței, a tuturor filonelor care li traversează toate orizonturile, trebuie efectuată propagarea vacanței, îndrumată aparenta ei accesibilitate, făcută o profilaxie a sedentarismului.

Timp au copiii. Le trebuie idei, obsesii chiar, în așa fel încât să ancoreze puternic darurile vacanței oriunde, în orice loc, cu o recuzită minimală. Așa de pildă, pînă una alta, vehiculul universal al vacanței rămîne cartea. Lectura ar trebui să fie — după părerea noastră — pusă la punctul nr. 1 în planul de organizare a vacanței. Vacanța — neodihna tuturor bibliotecilor. Există apoi, zeci, sute de prospecte ale vacanței ce pot să se impună conștiinței școlariilor, pot să li rețină timp îndelungat pentru că roadele lor sînt și rapide și palpabile. Mă gîndesc că n-ar fi greu de extins spiritul competițional, atât de înrădăcinat copiilor, în zone mai puțin frecventate: cea mai bună colecție, cel mai frumos jurnal de vacanță, cel mai frumos basm auzit, copilul cu cei mai mulți corespondenți, etc., etc. În plus — referindu-ne la pionieri — de ce forța detașamentului este neglijată în vacanță? Instruim pe directorii de tabere, de ce n-am instrui în acest domeniu și pe președinții de detașament? Cu ce? Cu idei. Știm prea puțin despre viața detașamentelor în vacanță. Sîntem supliniți la catedra vacanței de copiii înșiși. Contumacia noastră poate fi o absență roditoare? Cu o condiție: să ne trimitem elevii în vacanță înaripăți. Este vorba, ca în atletism, de pregătirea elanului pentru saltul care urmează, căci performanțele nu sînt aceleași dacă sari în lungime cu avînt sau de pe loc.

Cadrul organizatoric al vacanței s-a perfecționat și se desăvîrșește de la an la an, dar numitorul comun rămîne și va rămîne încă pentru mult timp inițiativa individuală a copiilor aflați în vacanță. Este necesar ca tocmai aceasta să fie innobilată, dinamizată și instruită contra posibilei stihii a plictisului și a farniente-lui. Urîndu-le școlariilor „vacanță plăcută”, cei mai buni dascăli, cei mai inimoși comandanți de pionieri, le-au pus la despărțire, în ruksacul acestui generos trimestru al IV-lea, și antidotul necesar. Numai că el ar trebui cunoscut de toți și „generalizat” ca și însăși vacanța.

Organizarea vacanței e un lucru mai complicat, vor rămîne mult timp „pete albe”. Trambuline pentru un salt frumos în vacanța mare putem gîndi și pune la punct mult mai ușor. Este o imperioasă sarcină creatoare a noastră, a tuturor, fără nici o degrevare.

Mircea SÎNTIMBREANU

HOTELUL „SPORT” POIANA-BRAȘOV, noaptea

foto: Dan GRIGORESCU

JOCURI DE VACANȚĂ

În tabere, în excursiile sau drumețiile organizate de școală ori de părinți, pe plajă sau în popasurile din luminisurile pădurilor — un joc antrenant este tot atât de binefăcător pentru copii — și chiar pentru vîrstnici — ca și aerul pur al înălțimilor, ca și razele soarelui răsfrînte de oglinda mării.

Propunem mai jos cîteva jocuri ușor de organizat cu copiii în vacanță, intrucît materialele pe care le necesită sînt la îndemîna oricui.

LA MARE

„Joc de construcții”. Se formează grupe de 3—4 copii cărora li se dă să „clădească” din nisip, pietricele, scoici etc., „cel mai frumos bloc”, „cel mai frumos castel”, ori „cel mai frumos baraj”, „școala noastră” etc. După ce am constituit grupele, le repartizăm și spațiul pe care își pot „desfășura” fiecare „șantierul”. Totodată precizăm ce materiale pot să folosească, în cît timp trebuie să termine și ce recompensă primește grupa cîștigătoare.

Se formează și un juriu, eventual din 2—3 persoane, profesori, sau, după caz, părinți. La sfîrșit se apreciază „operele”, arătîndu-se ce e bun și ce nu este îndeajuns de reușit precum și prin ce depășește pe celelalte cea mai reușită dintre ele.

Acest joc, nu numai că recrează și odihnește, dar este și un exercițiu pentru dezvoltarea memoriei, gîndirii, imaginației creatoare, deprinderilor practice.

„Cursa în trei picioare”. Se organizează pe o porțiune mai bine consolidată a plajei, constituindu-se 2—3 echipe compuse din mai mulți copii. Jucătorii din fiecare echipă se așează în grupe de cîte doi, li se leagă, alăturate, strîns între ele picioarele cu batiste sau cu o curea. Ast-

fel practic fiecare grupă rămîne în trei picioare.

Se trage linia de plecare și cea de sosire între care nu trebuie să fie o distanță mai mare de 10—12 metri.

La semnalul convenit, fiecare grupă pornește de pe linia de plecare, îndreptîndu-se spre cea de sosire. Cînd a ajuns la linia de sosire se întoarce cît poate mai repede și pornește spre linia de plecare. Ajunsă aici dă „leapșa” grupei care trebuie să intre în cursă. Și tot așa, pînă la ultima pereche. Învîinge echipa care reușește să termine mai repede cursa.

Jocul are și cîteva variante. Cursa se poate executa cu ocolirea unui obstacol viu (de exemplu, un copil așezat la mijlocul dintre cele două puncte între care se desfășoară ea), sau cu o săritură peste un obstacol (o frînghie întinsă la o înălțime de 20—30 cm.)

Jocul acesta îi supune pe copii la un efort de sincronizare în mișcări, dezvoltă agilitatea, puterea de concentrare și este deosebit de amuzant și recreativ.

„Cercul zburător”. Se așează 10—15 copii în cerc; în centru se plasează un jucător care ține în mînă o sfoară lungă de vreo 4—5 metri, avînd la capăt o greutate (de preferință un săculeț de nisip). La comanda „Începeți”, copilul din cen-

SOMNUL ÎN AER LIBER

tru începe să se învîrtească pe loc, antrenînd sfoara cu greutatea. Copiii de pe margine, pentru a nu fi atinși de greutate cînd aceasta se deplasează, sînt obligați să sară, fără să o atingă cu picioarele. Din cauza acestei sărituri făcute pe rînd de către membrii jocului, cercul pare că se mișcă, „zboară“. Impresia aceasta este și mai plăcută cînd organizăm jocul cu mai multe cercuri.

Este recomandabil ca în centrul fiecărui cerc să se perinde cît mai muți copii.

Jocul încetează la comanda „Încetați“ dată de conducătorul lui.

Cercul zburător prilejuiește un adevărat exercițiu fizic, le solicită atenția și menține buna dispoziție.

LA MUNTE

Și aici putem organiza jocuri de creație și de construcție, după specificul locului, folosind materialul oferit de flora montană: coajă și frunze de copaci, flori, lemn etc.

Putem îndemna pe copii să facă sculpturi decorative în lemn, păstrînd specificul regiunii, tablouri reprezentînd peisaje, case, oameni, animale și alte ființe și lucruri văzute în locurile în care se află amplasată tabăra — executate din frunze. Pe baza lor se pot organiza — în același mod ca și la mare — întreceri, concursuri cu premii.

Foarte antrenante și educative sînt „ștafetele aplicative“ pe al căror parcurs introducem felurite obstacole, specifice regiunii de munte. Aceste obstacole vor fi astfel alese încît să-l pună pe elev să se descurce în variate situații, neprevăzute, să-l supună la un adevărat exercițiu de îndemnare, precizie, promptitudine.

Iată cîteva obstacole care pot fi folosite pe traseul unei astfel de ștafete:

- alergare (5 — 10 m)
- săritură în lungime (peste un șant marcat cu două linii vîruite)
- săritură în sus, atingînd un clopoțel suspendat la o înălțime de 1,50 — 2m (variind după talia copiilor)
- mers în echilibru pe un buștean, bancă etc.
- ocolirea unuia sau a două obstacole.
- escaladarea unui buștean, butoi sau sau alt obstacol.
- săritură în înălțime peste o sfoară, bancă, gard viu.
- cursa în 4 labe pe o distanță de 5—10 m.
- mers tîrîș pe sub scaune, bancă, sau prin butoi.
- cursa într-un picior.
- înnodarea unei sfori.
- deznodarea unei sfori.
- trecerea unei ațe printr-un ac.
- rezolvarea unei probleme simple de geografie, istorie, matematică, și. naturale, etc.
- așezarea numărului de concurs pe un panou, la cifra respectivă.
- alergare spre sosire.

„Cursa ouălor“. Se pot folosi ouă sau mingi de ping-pong. Se trasează o linie de plecare și de sosire (la o distanță de 10—15 m. una de alta). Copiii, împărțiți în 3—4 grupe, sînt așezați pe linia de plecare, în coloană, cite unul, la un interval de 3—4 m. Fiecare echipă primește o lingură și o minge sau un ou. Cînd se dă semnalul, primul copil din fiecare echipă pornește cu viteza cea mai mare spre linia de sosire, purlînd cu brațul întins, lingura în care a fost pus oul sau mingea. Ajuns la punctul de sosire, se întoarce înapoi în cea mai mare grabă, avînd grijă să nu răstoarne conținutul lingurii. Pentru că altfel, echipa pierde jocul.

O variantă a jocului: aceeași cursă, cu deosebirea că lingura se poate duce cu gura.

Prof. Constantin TUDOSE

Aerul are rol vital în schimburile respiratorii. Omul introduce în organismul său în 24 de ore peste 10.000 litri de aer atmosferic (în repaos 500 l pe oră, iar în timpul eforturilor, pînă la 700 l pe oră). Aerul furnizează organismului oxigenul, fără de care viața ar înceta în cîteva minute. În afară de aceasta aerul atmosferic mai are un rol important în procesul de călire a organismului.

Precum se știe, aerul este un amestec de gaze: azot, oxigen, bioxid de carbon, vapori de apă ș.a. În principal, oxigenul (gazul vieții) ocupă cam 21% din volumul respirator. Prin respirație însă se elimină tot atîta volum de bioxid de carbon. În anumite condiții de viață sau de mediu: încăperi mici, aglomerate în care lucrează, dorm sau locuiesc mai multe persoane, — în gropi, în văi adînci etc. poate crește cantitatea de bioxid de carbon pe care o inhalăm și scade cantitatea de oxigen consumat de organism. În plus, mai ales în orașe industriale, aerul se mai încarcă de fum, praf și alte gaze de la fabrici, locomotive, automobile, etc, fiind supus și variațiilor de temperatură și de umiditate. Toate acestea îl viciază, schimbîndu-i compoziția chimică și proprietățile fizice și sporindu-i caracterul nociv pentru organism.

Ca urmare a desfășurării proceselor fiziologice, în organism se produce căldură. Omul pierde normal continuu această căldură, astfel încît între producerea și pierderea de căldură se realizează un echilibru perfect. În încăperile închise și aglomerate însă, crescînd temperatura și umiditatea, pierderea de căldură este îngreunată: acumularea de căldură face să apară fenomene patologice, ca: transpirația puternică, cefaleea, greața, indispoziția, senzația de vomă. Mai mult, dacă această stare se cronicizează, va aduce anemie, inapetența, lipsa chefului de joacă, scăderea energiei, oboseala creierului, scăderea rezistenței la efort, predispoziția la îmbolnăviri.

Prevenirea unor astfel de neplăceri se va realiza prin contactul cît mai prelungit cu aerul curat, în care plămîni pot respira nestingheriți, aducînd organismului cantitatea necesară de oxigen. Îndemnăm călduros pe părinți să-l obișnuiască cît mai mult pe

copil cu aerul curat. E necesar ca încăperea în care se află copiii, măcar în anotimpurile calde, să aibă totdeauna ferestrele deschise, zi și noapte. În anotimpul rece camera să fie cît de mult aerisită.

Cum în timpul somnului respirația se face mai rar dar și mai profund, se realizează o alimentare mai bună a organismului cu oxigen dacă aerul este tot timpul curat. Pe de altă parte, aerisirea corpului prin piele este facilitată dacă copilul se obișnuiește să doarmă nu prea gros îmbrăcat chiar și atunci cînd se odihnește cu ferestrele deschise. La acest lucru se poate ajunge prin călirea organismului, punînd copilul să doarmă tot timpul cu ferestrele deschise, iar în anotimpul cald, chiar în aer liber.

Somnul e tot atît de necesar ca și alimentația și respirația, întrucît cu ajutorul său se reface sistemul nervos. Rolul binefăcător al somnului se face mai ales simțit cînd este ajutat de o respirație în aer liber, direct atmosferic și deci foarte curat. Influența sa favorabilă asupra organismului crește în astfel de condiții. În unele familii mai există obiceiul să doarmă mai multe persoane în aceeași încăpere sau chiar în același pat, ori să doarmă copiii la un loc cu adulții, în camere cu ferestrele tot timpul închise. Am putut constata asemenea deprinderi atît cu ocazia vizitelor la domiciliu în solicitările mele de asistență medicală, cît și ca medic în tabere la munte și la mare. În dormitoarele în care ferestrele erau obligatoriu deschise larg ziua și noaptea, existau copii care se sculau noaptea și închideau ferestrele. Obișnuți greșit din familie, la ei „teama de a nu răci“ însemna de fapt fuga de aerul curat.

Somnul în camere bine aerisite trebuie să se răspîndească atît în familie cît și în colectivitățile permanente — internate — sau temporare, sezoniere — tabere și colonii de copii. Tot atît de sănătos e și somnul propriu zis în aer liber, pe care-l recomandăm mai ales cînd călirea organismului a atins un nivel mai ridicat. El se face la temperaturi mai joase — pe terase, în verande, bineînțeles folosind o îmbrăcăminte corespunzătoare.

Dr. N. BUDRICĂ
medic specialist

MUZEUL ETNOGRAFIC AL TRANSILVANIEI Tinda casei din Josei, Birgăului (cu roata de olărit)

COPIII FRICOȘI

Frica este o stare ce denotă unele carențe în metoda de educație. Ea îl face pe copil timid, nervos, neîncrezător în forțele proprii.

Pe bună dreptate părinții sînt îngrijorați cînd fiul lor se dovedește un mediu potrivit pentru o

astfel de stare. O educație bine orientată poate însă toci „aptitudinile” pentru instalarea acestui neajuns. Bunăoară, este foarte important ca părinții să nu socotească dușmănos tot ce-l inconjoară pe copil: apa, focul, cîinii, vehiculele, oamenii străini. Și să nu-i insuflă un astfel de sentiment. Nu e rău firește să le spunem celor mici ce li se poate întîmpla dacă nu sînt atenți cu focul, dacă intră prea adînc în apă, fără să știe înota, dacă nu au grijă cînd traversează strada etc. Dar nici nu e bine să nu „obervăm” cînd copiii mărișori se feresc cu nespusă teamă de cel mai inofensiv cățeluș, sau care o iau la sănătoasa în fața unui cîrd de găște.

Paza și prudența sînt desigur absolut necesare. Dar foarte mulți exagerază pericolele, pregătind cu inocență terenul pentru stări ce dăunează dezvoltării normale a personalității celor mici. În special mamele și bunicile de la oraș trăiesc într-o continuă teamă pentru ce i s-ar putea întîmpla odorului. Și această teamă se infil-

trează pe nesimțite în natura copilului și-l face să-și piardă încrederea în propriile forțe. La țară însă copilul nu este crescut într-o astfel de atmosferă. El învață de mic să se apere singur, să răzbată, bizuindu-se pe propriile puteri, ceea ce în viață va fi în avantajul lui.

Cunosc familii care interzic copilului să facă orice sport, de teama accidentelor, deși este bine cunoscută influența propice a culturii fizice asupra dezvoltării celor mici, din toate punctele de vedere.

Dăunătoare copilului sînt și metodele de a-l speria pentru a-l face ascultător. Pericolele imaginare pe care le invocă oamenii mari — Omul Negru, Baba-Cloanța sau Mama Pădurii care vin să răpească sau să mîncească pe copiii „răi” aduc în adevăr repede supunerea și ascultarea acestora. Dar în același timp ele îi fac nervoși, fricoși, obsedați noaptea, ca într-un coșmar, de felurite închipuirii pe care, ca urmare a educației primite, le poate născoci fantezia infantilă. Părinții au datoria să stîrpească stările de teamă și nu să le mărească. Adevărat, e mai comod să dobindești supunerea copilului prin înfricare. Dar procedul are în el ceva inuman, și în orice caz e nociv pentru opera de educație. Decît să-l speriem pe copil pentru ca să nu facă un anumit lucru, mai folositor și mai constructiv este să-i explicăm pentru ce nu trebuie să-l facă. Supunerea din înțelegerea necesității — aceasta este calea pe care trebuie s-o abordăm în educație.

Din aceleași motive socot neinspirat să ducem pe copii la filme cu împușcături, vărsări de sînge. Asemenea spectacole alimentează de obicei stări de anxietate care pot tulbura echilibrul interior.

Prof. ELENA MOLDOVAN
Turda

SĂ OCROTIM NATURA!

Petrecerea timpului liber în mijlocul naturii, admirînd frumusețile peisajului și inspirînd mireasma florilor, este — după mine — cea mai bună odihnă și cea mai mare bucurie a vieții.

Educatorii ar trebui să-i învețe pe copii ca, încă de mici, să îndrăgească natura, să-i respecte toate darurile, dintre care unele sînt considerate de către stare adevărate „monumente”.

În excursiile pe care le-am făcut cu elevii am urmărit mereu acest lucru. Și l-am urmărit cu atît mai perseverent cu cît am constatat că școlarii nu prețuiesc întotdeauna cum se cuvine frumusețile naturii. Deși în general copiii manifestă interes pentru tot ceea ce învață, pentru plante și animale, pentru ceea ce e frumos în jurul lor, nu știu să se poarte cu respect față de toate acestea. Sînt copii care, dacă le plac să spunem veștile sau șopîrlele, socotesc că e drept să le prindă și să le facă prizoniere lor. Cu ocazia excursiilor în natură ei culeg cantități imense de flori, care bineînțeles se veștejesc

repede și de aceea sînt aruncate pe traseu. Așa se face că de foarte multe ori găsești pe cărările pe unde au trecut elevii-drumeți sau în locurile

de popas — flori veștejite, aruncate pe jos cu nemiluita. Și mai găsești multă murdărie — resturi de mîncare, hîrtii — ceea ce este de asemenea un

semn al lipsei de respect pentru natură, o lezare a dreptului celorlalți de a se bucura de frumusețea și prospețimea naturii.

Forța opiniei publice în păstrarea bunurilor naturale s-a dovedit foarte necesară și eficientă. Considerăm că familia și școala — prin felul cum

înțeleg să-i educe pe copii — pot ajuta substanțial la îngrijirea spațiilor verzi, la ocrotirea plantelor și animalelor, la păstrarea în bune condiții a locurilor de larg acces în natură.

Prof. AVRAM SPINEANU
București

POATE JULIETA ERA ÎN CLASA A VIII-a...

Amul care s-a scurs mi-a prilejuit o experiență interesantă. Cu ocazia predării la clasa a VIII-a a poeziei „Lacul” de M. Eminescu, am observat că elevii au urmărit cu atenție deosebită lectura. Dar deși de obicei sînt foarte activi, ei s-au arătat mai reținuți la comentariul

liric, zîmbind doar sfios. Preocupat de obiective pur didactice, uitasem că elevii cu care lucram se aflau în pragul celei mai pure și mai aeriene vîrste și că venirea primăverii înfiripase în sufletele lor un noian secret de bănuie, de visuri, de așteptări. De bună seamă cu sprijinul manualului pătrunsesem în ascunzătorii lor sufletești prea brusc ca ei să-și mai ascundă tulburarea... Și doar eroina nemuritorului cuplu veronez, Julieta, s-ar fi putut afla, multiplicată, printre ei...

Coincidența a făcut ca acestor elevi să le fiu și diriginte. Prin calitatea mea le datoram tot sprijinul la învă-

țatură, în alegerea profesiei celei mai potrivite înclinațiilor lor... Dator eram însă să-i ajut și să-i educe unul din sentimentele cardinale ale existenței: sentimentul dragostei. Doar erau la vîrsta caracterizată prin bine cunoscutul „l'attend de l'amour”, cînd se cuvine să ieșim în calea întrebărilor, așteptărilor, frămîntărilor intime ale adolescenților. Ceea ce am încercat să fac pe urmă, cu multă pudoare, cu mult tact.

Găsindu-mi un pretext didactic, am cerut elevilor să caute și alte poezii de dragoste ale marelui poet, pe care „pentru că nu avem destul timp să le analizăm la ora de română”, să le aducă la viitoarea oră de dirigiență. Mulți au căutat atunci pentru prima oară versuri de dragoste, mulți le descoperiseră mai de mult. La oră, venisem și eu înarmat cu cîteva din marile legende de dragoste ale lumii: „Tristan și Isolda” și „Stăpînă după moarte” de scriitorul spaniol din Secolul de Aur, Antonio Velez y Guevara (lucrare netradusă încă în românește; sugerez traducerea acestei legende dramatice de o mare frumusețe artistică). Pe cea de a doua lucrare am istorisit-o doar copiilor; din Tristan și Isolda le-am citit cîteva fragmente dintre care neîntrecuta scenă a trandafirului. Terminînd scurta mea lectură am întreat dacă dorește cineva să citească această carte. O pădure de mîini și o scandare în unison: „Eu, eu, eu, tovarășe profesor!”

Noi, educatorii, sîntem datori să contribuim la cultivarea purității sentimentului înălțător al dragostei, care mai tîrziu stă la baza înjgheburii familiei. Cultivarea încrederii și respectului reciproc între sexe (un elev de liceu îmi mărturisea ca o atitudine de frondă că de fapt dragostea ascunde eternul război: masculin-feminin) este o datorie și a noastră, a profesorilor ca și a părinților.

Prof. C. MANOLESCU
Școala generală Nucet-Cazaci
Raionul Tîrgoviște

CE SĂ-I SCRIU MAMEI ?

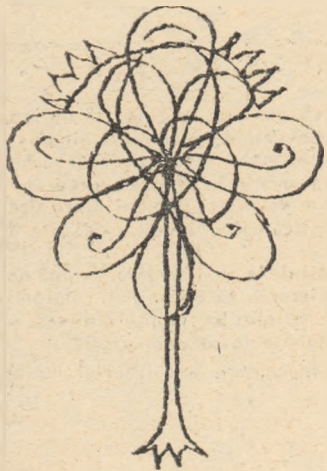
Răsfoind caietul meu de educator, mă opresc asupra unui caz: elevul Dan B. din clasa I. Mama își părăsise căminul, lăsîndu-l pe Dan în grija tatălui. Tatăl la rîndul său încredinșase educația copilului, mamei lui — bunica lui Dan. Aceasta vedea în copil, pe „copilul desfrînatei” ce-i distrusese viața fiului ei: tatăl lui Dan.

Și Dan, — Dănuț — se închidea în el, devenea ursuz, rău, recalcitrant, și refuza să primească orice îndrumare, orice vorbă bună. În cancelaria auzei mereu: Dan B. este incorijibil. Nu-și salută colegii și pe oamenii mai în vîrstă,

se bate, vorbește urît, nu-și face temele, absentează de la ore, hoinărește. O parte din calificativele acestea își aveau justificare. Totuși băiatul avea un fond sufletec bun. Viața dezordonată a familiei, doar, îi pusese o vizibilă amprentă negativă. Încrederea pe care o avusese în oamenii cei mai dragi lui — părinții — fusese zdruncinată și aceasta îl făcea să privească și pe cei din școală cu rezervă. De multe ori Dănuț rămînea în cite un colț, așteptînd parcă ceva. L-am întreat odată: „Pe cine aștepți, Dănuț?” A clipit repede ca și cînd l-aș fi surprins asupra unei fapte neîngăduite,

apoi a înghițit în sec și mi-a răspuns: „Știi, eu locuiesc cu tata, așa s-a hotărât atunci, dar eu o iubesc și pe mama... și aștept să mă iubească și ea pe mine“.

Am căutat să mă împrietenesc cu el. Deseori îi luam apărarea,

Îl lăudam când vedeam încercări de îndreptare. De la o vreme, elevul a început să se schimbe, i-au reapărut zîmbetul pe buze și gropițele în obraji.

În zilele când întîrziam, Dănuț mă aștepta în fața școlii pe mar-

ginea trotuarului așezat pe servietă. Îmi sărea înainte, întinzându-mi în dar o floare, o frunză, un desen, o castană. Și mie îmi venea să le adun pe toate într-un buchet și să i le trimit mamei lui. Poate aceste mici mărturii de afecțiune i-ar fi putut trezi conștiința... I-ar fi putut vorbi despre sensibilitatea copilului ei. A copilului pe care practic îl uitase; căci bruma de dragoste și educație pe care i le rezerva, și le manifesta doar la...telefon.

Mă veți întreba ce făcea tatăl lui Dan? Încearcă și el să-și refacă viața. Și și-o „reface“ lună de lună. Își reface ținuta vestimentară, își reface mobilierul după modelele cele mai noi, comode... Și e foarte ocupat. Munci de răspundere, ședințe. Mai ales ședințe...

În jurul zilei de 8 Martie copilul mă aștepta în același colț de stradă cu-n buchetul de ghiocei și un dar pentru mine: un album improvizat, desenat stîngaci de mînuțele lui. Gestul m-a mișcat mult. Și nici nu mai știu ce-am înginat.

Mi-am revenit doar cînd Dănuț mi-a întins o foaie și m-a întrebat:

— Ce să-i scriu mamei de 8 Martie?

Prof. ELVIRA CÎRNU
Ploiești

CUM ORIENTĂM TIMPUL LIBER AL COPIILOR

Rezultatele unei anchete efectuate de noi printre elevii școlilor generale nr. 1,2 și ai Liceului nr. 2 din Slatina, evidențiază o varietate de preocupări și modalități în folosirea timpului liber de către diferitele categorii de elevi.

Am înregistrat, printre altele, faptul că un mare număr de elevi ai acestor școli urmează în paralel și cursurile școlii de muzică, participă la activitatea cercurilor din cadrul Casei pionierilor, primesc ore suplimentare de limbi străine, iau parte la acțiunile pionierești organizate în școală, fac meditații la matematică, limba română și istorie (pentru examenul de admitere), ori sînt antrenati în diferite formații artistice din școală.

Cercetarea cîtorva cazuri concrete a scos la lumină unele aspecte care impun luarea unor măsuri cu caracter pedagogic de către colectivele didactice în colaborare cu părinții elevilor — factori care trebuie să concureze la asigurarea unei dezvoltări armonioase a personalității copilului.

Dirigenții și învățătorii cu care am discutat și-au manifestat îngrijorarea pe care le-o provoacă unii dintre elevii lor cei mai buni care, supraaglomerați cu tot felul de activități, unele impuse de familie, altele organizate de școală, îdau semne de oboseală, iar la sfîrșitul anului școlar au slăbit, cum s-ar zice, „pasul“. Fenomenul este firesc dacă luăm în considerație rezultatele sondajului pe care l-am efectuat în rîndul unui număr mare de profesori și părinți ai acelor copii care fac parte din categoria „elevilor suprasolicitați“. Activitățile la care sînt antrenati acești copii totalizează, în unele zile ale anului școlar, cîte 12—14 ore de muncă.

Necesitatea rezolvării de către școală și familie a problemei pusă în dis-

cuție este cu atît mai stringentă cu cît orientarea elevilor către aceste activități nu respectă, uneori, cele mai elementare norme psiho-pedagogice.

Ignorarea particularităților de vîrstă duce la situația în care elevii din clasele I și a II-a, copii de 8—9 ani, sînt supuși unui program de-a dreptul epuizant, fiind găsiți, uneori în cursul aceleiași zile, cu degetele pe claviatura pianului de la școala de muzică, în fața meditațiilor pentru limbi străine sau făcînd piruete la orele de balet.

Nu mai puțin adevărat este și faptul că la unele dintre aceste activități nu întîlnim numai elevi într-adevăr talentați. Mai bine zis aceștia sînt „copii chinuți“ de părinții lor călăuziți numai de o simplă ambiție.

Lată deci, că dorința firească a oricărui părinte de a face din copilul său un om multilateral dezvoltat — atunci cînd nu sînt respectate particularitățile de vîrstă și individuale — poate avea efecte contrarii celor urmărite. Mai mult chiar, copilul este atît de surmenat, încît nu mai poate face față în cele din urmă nici cerințelor școlii generale, este frustrat de farmecul și de plăcerile vîrstei de aur, a copilăriei, i se zdruncină sănătatea și chiar dezvoltarea psihică. Intervenția școlii în aceste situații este mai mult decît necesară. Dar mulți învățători și dirigenți nu cunosc activitatea desfășurată de elevi în afara școlii; nu intervin întotdeauna cu promptitudine pentru a îndruma familia în cunoașterea și justa orientare a intereselor și preocupărilor reale ale copiilor. Din gama variată de activități la care sînt antrenati elevii (suprasolicitați) trebuie alese numai acele către care copiii au înclinații vădite, sau care le sînt într-adevăr necesare,

asigurîndu-se o dozare corespunzătoare vîrstei și capacității lor.

Lectoratele cu părinții trebuie să abordeze și această problemă care frămîntă foarte mult familia — cum se poate asigura copiilor un program rațional de activitate, de odihnă, de joacă, un regim de viață în general, care să constituie o completare armonioasă a regimului școlar. Stabilirea acestui regim este un teren comun al colaborării fructuoase dintre școală și familie.

Deși aspectul supraîncărcării elevilor este cunoscut și mult discutat în presă, totuși rezolvarea definitivă a problemei este încă aminată, deoa-

rece părinții și educatorii sînt lipsiți de un material de sinteză care să prezinte soluții eficiente, elaborate de un for competent. Iar școlile din rețeaua învățămîntului artistic trebuie să respecte cu strictețe Instrucțiunile Ministerului Învățămîntului privind o selecție riguroasă a elevilor, care să permită admiterea numai a celor cu vădite disponibilități artistice și cu bune rezultate la învățtură.

ANTON LAURENȚIU
inspector metodist

Prof. VICTOR URSU
Slatina

„CÎTE JOCURI CUNOAȘTEȚI?“

Eun fapt cunoscut că jocurile prezintă pentru copii un bun neprețuit, o comoară de bucurii și de satisfacții, o necesitate zilnică. Ele sînt căi prin care copiii își fortifică organismul, își disciplinează mișcărilor, își pun în acțiune imaginația creatoare, inițiativa, își dezvoltă inteligența, atenția, răbdarea, agilitatea, voința. Jocurile contribuie la pregătirea pentru viață și pentru munca în folosul societății.

Se știe că jocurile îi absorb pe copii, uneori pînă la uitarea de sine (de cîte ori nu trebuie să-i smulgem cu forța de la joc!), ele plasîndu-i într-un univers de care sînt legați indisolubil, cu toate fibrele lor, cu toată pasiunea. Și totuși... copiii cunosc prea puține jocuri. Concluzia aceasta a reieșit din anchetarea a 170 elevi din clasele III—VII. La întrebarea „Ce jocuri cunoașteți?“ ei au indicat un număr de 94 de jocuri, în care au inclus, bineînțeles, și jocurile sportive învățate la școală. Un fapt semnificativ: cele mai multe din aceste jocuri se adresează doar unei categorii de copii — mai ales, celor mici — prea puține corespunzînd ca formă și fond particularităților de vîrstă și de sex ale elevilor.

Astfel din cele 94 de jocuri, 61 sînt la nivelul elevilor claselor I—III, sau cu multă bunăvoință la nivelul clasei a IV-a. Pentru ilustrare, enumerăm cîteva din aceste jocuri: „Boba-orba“, „Portocalele“, „Foc și apă“, „Deschide urechea bine“ I, „Telefonul fără fir“, „Zboară-zboară“, „Unde ești Chimiță?“, „Șoarecele și pisica“ — pe care le-au amintit și elevii mai mari, ceea ce înseamnă că învățătorii se apleacă cu mai multă atenție asupra jocului copiilor, profesorii aducînd din păcate o contribuție mai palidă.

Aceasta nu înseamnă că problema jocurilor este judicios rezolvată pentru copiii claselor I—IV, că „zestrea“ lor este valoroasă cantitativ și calitativ. Mai este necesară din partea educatorilor o preocupare permanentă, de profunzime, care să îmbogățească acest patrimoniu cu jocuri atractive de o mai mare valoare educativă. Se cere, în primul rînd, o sporire a numărului jocurilor pentru elevii clasei a IV-a, ca să nu mai fie nevoiți să poarte pînă la sfîrșitul primului ciclu în cel mai fericit caz, dacă nu și în clasa a V-a, toba cu jocurile specifice claselor I—II.

Dacă la clasele mici învățătorul, în general, lărgeste sfera jocurilor copiilor, la clasele V—VII această acțiune este lăsată exclusiv pe seama profesorului de educație fizică. Nici nu e de mirare atunci că, din cele 33 jocuri pe care le-au amintit elevii mai mari, doar 16 erau învățate de la profesori (din care o bună parte, de la profesorul de educație fizică: fotbalul, handbalul, voleiul, baschetul, crabii și creveții etc.).

Cred că se face prea puțin din partea școlii în această problemă. În planurile de muncă ale profesorilor de educație fizică, în programele de activitate ale comandantilor de detașamente pionierești, ar trebui să-și facă loc sarcini precise privind jocurile copiilor, sporirea numărului lor și selecționarea lor în raport cu valoarea educativă.

Dar părinții? Această întrebare a început să mă preocupe mai ales după ce 69 dintre copiii anchetați au arătat că părinții nu au manifestat vreo preocupare pentru jocul lor. Ceilalți 101 au indicat o gamă săracă de jocuri învățate de la părinți (abia 17), dintre care amintim: moara, rummy, șah, domino, table, maroco, etc. ca și unele cu o valoare educativă foarte îndoielnică: tabinetul, șeptica.

Un interes sporit pentru jocul copiilor din partea școlii, a organizației de pionieri și a familiei ar putea spori conținutul și numărul jocurilor folosite de copiii de toate vîrstele.

Vasile CIOBANU

COPIII PRECOCI ȘI ȘCOLARIZAREA

BOIȚOȘ EUGEN — Brașov. Ne scrieți referitor la articolul „Când să înceapă școlarizarea” (Comentarii): „Am un copil de 4 ani. La 2 ani și 8 luni a cunoscut toate literele din alfabet, cu excepția literelor W și Y și a grupelor de litere ca: ce, ci, ge, gi etc. În prezent citește pe litere și leagă cuvintele cunoscute și ușor accesibile. Primele litere le-a învățat la vârsta de circa 1 an și 10 luni. Plăcerea de a învăța literele s-a născut la el prin faptul că literele arătate au fost legate de persoane, de exemplu, „A” de la Aurelia (soția mea), „E” de la Eugen (subsemnatul), „D” de la Dorin (numele lui), sau de culori: „R” de la roșu, „V” de la verde etc. La început cunoștea numai literele mari de tipar, acum le cunoaște și pe cele mici. Numără pînă la o sută, cunoaște oceanele, continentele, unele țări de pe glob și poziția lor geografică”. Ne arătați apoi cu o mîndrie legitimă pentru orice părinte aria și varietatea acestor cunoștințe (de istorie, zoologie etc). Relatați la sfîrșitul scrisorii că nu l-ați lipsit de lumea poveștilor și nici n-ați exercitat asupra lui vreo presiune. Copilul a manifestat și continuă să manifeste interes vădit pentru cunoaștere.

Toate cele povestite de dumneavoastră vin să confirme ideile doctorului Gleen Doman (articolul menționat mai sus și apărut în Nr-ul 5 al revistei noastre). V-ați dat seama singur de capacitatea copilului de a înregistra un număr și mai mare de cunoștințe și mărturișiți un regret și în același timp o nedumerire că sinteți împiedicat să satisfaceți curiozitatea mereu vie a copilului. Regret, pentru că dumneavoastră înșivă, salariat și în același timp student la cursurile serale, nu aveți timp, iar copilul manifestă preferințe pentru dumneavoastră

înaintea oricui, ceea ce face aproape cu neputință înlocuirea printr-un alt îndrumător. Nedumerire, întru cit mulți cunoscuți ai dumneavoastră v-au atras atenția asupra primejdiei care ar paște copilul care, depășind nivelul programei pentru clasa I-a, n-ar mai acorda atenția cuvenită activității școlarești. Ne cereți părerea nu fără oarecare ezitare. Vă e teamă să nu fi procedat greșit, răspunzînd nevoii de cunoaștere a copilului. Sint câteva lucruri precise asupra cărora am fi putut să ne oprim, dar pentru aceasta ne-ar fi fost utile mai multe elemente informaționale. În primul rînd, ținem să subliniem că școlarizarea poate fi devansată și cu siguranță copilul dumneavoastră se va putea înscrie nu la 7 ani, ci la șase ani în una din clasele I experimentale care se vor înființa în acest an la Brașov. Puterea de receptivitate a copiilor fiind foarte mare, e bine să căutați să distingeți între memorarea oarecum mecanică, sau pur asociativă și cea logică. Să folosiți această curiozitate vie a copilului mai ales în direcția dezvoltării gîndirii lui.

Să orientați atenția dumneavoastră nu spre acumularea unor cunoștințe care vor forma obiectul unor studii organizate și sistematice în școală, ci în direcția dezvoltării unor interese stabile de cunoaștere care să se continue și în perioada școlarității, în canalizarea energiei copilului spre cunoștințe și activități practice, spre jocuri și îndeletniciri instructive, și, în general, spre latura formativă a personalității în devenire a lui.

Relevăm cu plăcere că sinteți un cititor asiduu al revistei și că problemele de educație nu vă sint străine, așa cum rezultă chiar din procedeele pe care le-ați folosit în familiarizarea copilului cu alfabetul.

DESPRE CĂLĂTORIE

● „Nimic nu e mai penibil pentru muritori, decît să rătăcească la întimplare”

(Homer — Odissea)

● „Cel ce a văzut multe a avut multe de învățat”

(La Fontaine)

● „Dar cum puteam, ochi avînd, să nu văz, văzînd, să nu iau aminte; luînd aminte, să nu asemăn; asemănînd, să nu judec binele și să nu potesc a-l face arătat compatrioților mei? Și cum puteam să nu însemnez cele văzute, dacă în toată călătoria și în privirea lucrurilor celor mai vrednice de văzut, întovărășit de mulți oameni dintr'alte neamuri, îi vedeam pre toți însemnînd și culegînd binele ca să-l facă cunoscut celor de un neam cu ei.

Binele l-au învățat oamenii întîi unii de la alții, neamurile mai pe urmă unul de la altul precum vedem în istorii, că Elinii prin călătorii dela Eghiptet au tras de acolo luminările științei lor, multe din meșteșuguri, și Romanilor, strămoșilor, înmulțite le-au comunicat”...

(D. Golescu, Însemnare a călătoriei mele)

● „Universul e un fel de carte din care n-ai citit decît prima pagină dacă n-ai văzut decît țara ta”

(Fougeret de Moubroun)

● „Orice călătorie, afară de cea pe jos, e după mine o călătorie pe picioare străine: a avea la îndemînă cupeaua unui tren, roatele unei trăsuri sau picioarele unui cal, înseamnă a merge șezînd și a vedea numai ceea ce ți se dă”...

(C. Hogas)

● „Cine se gîndește la locul unde trebuie să ajungă își strică plăcerea călătoriei”.

(W. Ruckert)

La spectacol nu se cuvine să ne prezentăm oricum. La teatru și mai ales la operă sau la un concert e potrivită o îmbrăcăminte sobră și elegantă; pentru băieți pe cît posibil costumul să fie închis la culoare, cămașa albă și cravata asortată, pentru fete rochia potrivită, curată și bine călcată. Curați, bine pieptănați (atenție fetelor la coafură căci dacă părul va fi prea tapat, cocul va ieși prea mare și înalt, ceea ce va face pe cei din spatele vostru să-și îndoie capetele cînd la stînga cînd la dreapta, nefericiți de a vă avea în față), îngrijit îmbrăcați, iată cum vom intra în sala de spectacol.

Se cuvine să intri în sală cu cîteva minute înainte de ora fixată pentru începerea spectacolului sau concertului, pentru ca să nu deranjezi lumea după ce reprezentația a început. Trecînd, pentru a ajunge la locul tău, prin fața celor ce se găsesc deja așezați în staluri, se cade să înaintezi cu fața înspre ei, (nu cu spatele!) după ce, în prealabil, ceri voie scuzîndu-te.

În sală nu se cuvine să ronțai bomboane sau alune (să nu mai vorhim de semințe!). Nu se cade să arunci pe jos — oricît de neobservat ai face acest lucru, sub scutul întinericului — nici staniolurile sau pungile golite, nici cojile.

MIC ÎNDREPTAR AL MANIERELOR CIVILIZATE

COMPORTAREA ÎN SOCIETATE

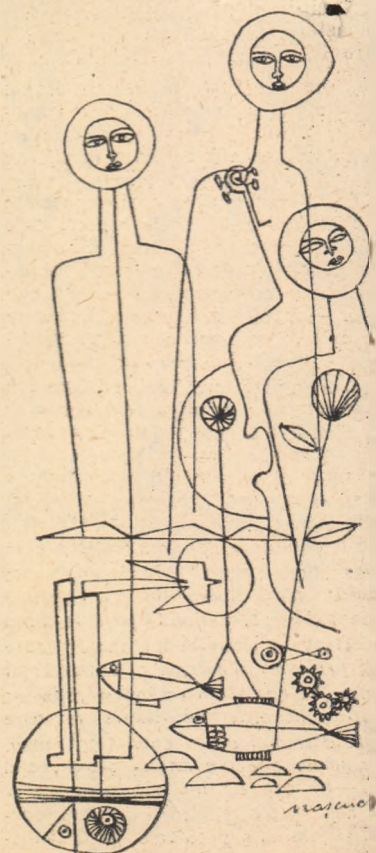
IV. LA SPECTACOLE

Nu se cade să rizi prea zgomotos ori să comentați cu glas tare, oricît de amuzant ar fi spectacolul. Nu se cade să fluieri nici cînd protagoniștii de pe ecran se sărută, nici cînd se rupe filmul sau se întrepe sonorul. Obiceiul unanim admis este ca atunci cînd trebuie să se atragă atenția operatorului asupra unor asemenea incidente, publicul să bată din palme.

Nu se cade să bați tactul, cu mîna sau cu piciorul, cînd pe scenă sau pe ecran se cîntă sau se dansează. Și mai puțin se cade să acompaniezi cîntecul sau dansul șuierînd sau fredonînd melodia.

Nu se cade să dai explicații nici pe șoptite, darămite în gura mare, asupra celor ce se petrec pe scenă, sau pe ecran, celui sau celei cu care vizionezi spectacolul, sau celor ce au avut ghinionul de a se așeza lîngă tine. Nu se cade să atragi mereu atenția partenerului (partenerului) asupra scenelor culminante sau asupra melodiilor, ariilor, celor mai emoționante. Și mai puțin se cade să-ți exprimi părerea cu privire la jocul sau execuția protagoniștilor în timpul spectacolului. În pauză, comentariile se fac discret și gesticulația trebuie să fie reținută. Aprecierile, mai ales cele negative, le păstrezi pentru tine. Este un semn de proastă creștere a te scula de pe scaun înainte de a se sfîrși spectacolul, a da buzna spre foaiere pentru a fi cel dinti la garderobă. La fel de reprobabil este și obiceiul unor spectatori de a-și ridica lucrurile de la garderobă în ultima pauză, de a intra cu ele în sală, pentru a nu aștepta la garderobă.

Nic. A. STRĂVOIU

CĂRȚILE DE CĂPĂȚII

Dacă expresia „spadă de căpătii“ (*épée de chevet*) și-a pierdut, din fericire, rostul și semnificația — nu mai ținem astăzi în casă, mereu la îndemână, ca să ne apărăm, pa-loșe sau alte arme —, cealaltă expresie, asemănătoare, privind lecturile, privind cultivarea minții și sensibilității noastre, se bucură de o largă circulație: oricine, sau aproape oricine, înțelege ce înseamnă o „carte de căpătii“ (*livre de chevet*). Termenul are două accepții, cu sensuri apropiate. E vorba, de o parte, de cartea pe care o ținem la „căpătii“, pe măsua de noapte sau pe masa de lucru pentru a o avea tot timpul la îndemână, pentru a o putea oricând consulta sau reciti, deoarece e cartea noastră preferată. De altă parte, e vorba de cartea pe care o considerăm „de căpătii“, adică text de temelie, ce a contribuit fundamental, hotărâtor, la formarea noastră spirituală și morală, sursă permanentă de înțelepciune, de adevăr, de frumos, de delectare. Evident, aceste înțelesuri nu se exclud, pentru că, de cele mai multe ori, cartea de temelie e și cartea preferată. Mutînd accentul de pe opera scrisă pe autorul ei, putem spune — reluînd observația unui profund gânditor marxist — că există scriitori pe care-i stimăm, pe care-i respectăm pentru valoarea lor deosebită, dar și scriitori pe care-i iubim, care ne sînt dragi, datorită vibrației lor umane, foarte apropiată de a noastră. Apare, astfel, limpede că „fondul nostru primordial“, în ceea ce privește literatura, va fi alcătuit atît din opere și autori ce și-au statornicit definitiv faima și răspîndirea în lume, cît și din opere și autori de care ne simțim atrași pe temeiul așa-numitelor „afinități electivă“. În procesul de asimilare a valorilor literaturii se disting, așadar, două principii, două criterii: unul obiectiv, de cunoaștere necesară (și dacă termenul n-ar fi întru-cîtva supărător, am adăuga: obligatorie), și unul subiectiv, de opțiune și de „elecțiune“, de alegere preferențială, în funcție de propriile noastre gusturi și interese culturale.

Lăsînd deocamdată la o parte problema afinităților (care nu constituie un dat fix, neschimbător, ci cunoaște modificări pe măsură ce se lărgeste orizontul și se adîncește judecata), vom insista asupra acelor importante creații literare, fără de cunoașterea cărora n-avem dreptul să le preferăm altele. (Cutare spune: mie-mi place Baudelaire, și-i învață versurile pe de rost; dar dacă nu l-a citit și pe Hugo, să zicem, opțiunea lui e lipsită de temelie; sau, altul: poetul meu preferat e Macedonski; foarte bine, dar dacă nu l-a citit pe Eminescu, această preferință nu e un act de cultură, ci — cel mult — de snobism literar.) Cu alte cuvinte, ne referim la acel fond de capodopere care trebuie să facă parte, cu necesitate, din patrimoniul oricărei persoane cultivate, indiferent profesiunea sau indelețnicirile ei. Și vom începe, firește, cu primele cărți de seamă din istoria omenirii, fără pretenția unei sistematizări riguroase sau a respectării unei indicații cronologice pedante.

Dintre genurile literare, cel mai vechi pare a fi cel epic. De fapt, însuși termenul de *epos* înseamnă, la origine, cuvînt, pentru a-și îmbo-găți apoi aria semantică: cuvîntare, povestire, mărturie rostită. La început a fost eposul, toc-mai pentru că la început a fost cuvîntul, expresie evoluată a gândirii și simțirii umane. Numele lui Homer se impune aproape spontan în discuție: *Iliada* și *Odisseea* sînt cele două capo-

dopere ale antichității grecești, pe care, alături de „începuturile arhitecturii ca artă“, alături de „orașe împrejmuite cu ziduri, turnuri, și crenele“, Engels le socotea „moștenirile principale pe care Grecii le-au adus cu ei din barbarie în civilizație“. În *Iliada*, de pildă, Homer povestește despre războiul troian și deși nu cuprinde — în timp — decît 51 de zile din campania lui Agamemnon, — forța expresivă a scriitorului e atît de mare, capacitatea de esențializare a atît de intensă, încît, citind paginile epopeii, retrăim faptele și atmosfera întregului conflict, care a durat aproape zece ani. În urzeala povestirii, Homer strecoară conflictul dintre Achile și Agamemnon, căpeteniile grecești după ce acesta din urmă o răpește pe Briseis, fiica preotului din Lirnes, luată prizonieră de Achile; apoi — sortii schimbători ai luptelor, pînă la moartea lui Patrocle și pînă la căderea lui Hector. Chiar și din aceste referiri cu totul vagi, ne putem da seama cît de pasionantă poate fi lectura *Iliadei*, la orice vîrstă și mai ales în adolescență. Dar *Odisseea*, cu faimosul ei erou, Ulise, reluat și prelucrat de atîtea ori în istoria literaturii și de atîți scriitori iluștri! Epopeile homerice au rara însușire de a îmbina virtuțile capodoperei literare culte cu acelea ale scrierilor populare, de o largă difuzare.

Acestora li se alătură epopeile naționale ale diferitelor popoare, elaborate înainte sau după perioada lui Homer: *Ghilgameș*, cu cele peste 3000 de versuri în care e cîntat regele Urukului, — capodoperă a literaturii babiloniene; epopeile eroice ale indienilor *Mahabharata* și *Ramayana*, cea dintîi povestind luptele dintre urmașii lui Bharata, cea de a doua — viața lui Rama, eroul divin. Apoi, în șirul epopeilor culte, *Cartea regilor* (*Šah-name*) a persianului Firdusi sau *Omul în blană de tigru* a georgianului Șota Rustaveli. Din nordul Europei ne-au rămas cele 50 de cînturi ale finlandezei *Kalevala*, iar popoarele germanice din Evul mediu ne-au transmis *Cîntecul Nibelungilor* și *Reineke Fuchs*, aceasta din urmă cunoscînd și o versiune franceză în *Roman de Renart*. Spaniolii ne-au vorbit despre Cid în *Cantar de Mio Cid*. Intorcîndu-ne în timp nu trebuie să uităm, firește, *Eneida* lui Virgiliu, care i-a fost mentor spiritual și călăuză lui Dante, în poemul său „modern“ *La Comedia* (ulterior numită *Divina Comedie*). În rînd cu celelalte creații populare — dar cu densitate și cu o vibrație tragică aparte — admirabila *Miorița* românească.

De ce lectura acestor opere trebuie să se întrezire în zestreă spirituală a fiecărui om modern care vrea să se cultive? Pentru că profitul intelectual și moral tras de pe urma unor asemenea lecturi e multiplu: cunoaștere a oamenilor și a civilizației lor, a moravurilor și pasiunilor lor în epoci îndepărtate; asimilare de noțiuni și cugetări înțelepte, deosebind răul de bine; deprindere cu fantezia poetică și cu valorile frumosului literar; aprofundare a specificului național etc.

Asupra poemului epic și asupra romanului, care se va dezvolta din el, vom reveni în articolele viitoare, bineînțeles, văzute în perspectiva „cărților de căpătii“ din bibliotecile caselor noastre.

Florlan POTRA

OMAGII

Alături de alte variate întrebări în procesul de învățămînt, semnalate în cadrul acestei rubrici, discul oferă posibilitatea conturării pregnante — prin mijloace concret-auditive — a figurii unor mari personalități din istoria culturii și artei. Asemenea acțiuni, prilejuite îndeosebi de aniversări și comemorări, capătă o forță de convingere sporită, dacă expunerea orală este însoțită de ilustrații cu ajutorul discului: recitaluri de poezie sau proză, fragmente de piese de teatru (în cazul unor poeți, scriitori, dramaturgi, actori), piese muzicale (pentru compozitori, dirijori, soliști). Să ne referim, de pildă, la două din aniversările anului 1967, ambele dedicate unor muzicieni români de seamă, care au adus — fiecare în felul său — contribuții importante la ridicarea prestigiului țării noastre pe plan internațional: TIBERIU BREDICEANU și DINU LIPATTI.

Împlinind vîrsta patriarhală de 90 de ani, TIBERIU BREDICEANU poate privi înapoi cu satisfacție la realizările obținute de-a lungul unei vieți închinată creației muzicale și valorificării folclorului. Numeroasele sale culegeri de melodii populare stau mărturie a muncii neobosite, pe care Tiberiu Brediceanu a depus-o ani la rînd cu pasiune și entuziasm, înscriindu-și numele printre pionierii cercetării științifice a melosului românesc. Lucrările sale pentru scena lirică — „La șezătoare“, „Seara mare“, „La seceriș“ — constituie, pe de altă parte, tot atîtea etape pe drumul cristalizării unui stil de operă românească.

Cele două principale direcții în care s-a desfășurat activitatea lui Tiberiu Brediceanu pot fi urmărite cu ajutorul cîte unui disc. Cea de culegere și prelucrare a folclorului este reprezentată prin ciclul de „Vase doine și cîntece românești“ pentru cvartet vocal și pian (Discoteca pentru toți — disc nr. ECC 645), iar cea de autor de opere prin „icoana de la țară“ intitulată „La seceriș“, în care sînt evocate vechi obiceiuri legate de munca cîmpului (disc nr. ECE 0285). Ambele discuri se bucură de o interpretare de excelentă tinută — cvartetul vocal al Filarmonicii „George Enescu“ la primul, cîntăreții Arta Florescu, Cornel Stavru, Mihail Arnăutu, Dorothea Palade și orchestra simfonică a Radioteleviziunii dirijată de Iosif Conta la cel de-al doilea —, ceea ce le sporește atractivitatea.

DINU LIPATTI ar fi împlinit în 1967 cinci decenii de viață, dacă o boală necruțătoare nu l-ar fi secerat în 1950, cînd abia împlinise 33 de ani. Era considerat atunci ca unul din marii pianiști contemporani, interpretările sale din Bach, Scarlatti, Chopin, Schumann, Grieg, Enescu fiind apreciate ca modele de perfecțiune. Dinu Lipatti s-a afirmat și în calitate de compozitor, lucrările sale — printre care mai ales Concertino pentru pian și orchestră, suita „Sătrarii“ și Sonatina pentru mîna stîngă — relevînd un gust artistic impecabil și o grijă nedesmințită pentru claritatea și eleganța limbajului.

În zilele noastre, puținele înregistrări rămase de pe urma lui Dinu Lipatti se bucură de o mare căutare în rîndurile discofililor de pretutindeni, care acordă o înaltă apreciere stilului său sobru, străbătut de un farmec poetic rar întîlnit. Pentru evocarea universului spiritual al genialului pianist român pot fi folosite discurile cuprinzînd un recital Bach (ECD 40), valsuri de Chopin (ECD 41), Concertele de pian de Schumann (ECD 67) și Grieg (ECD 68), precum și Sonatele pentru vioară și pian nr. 2 (ECD 61) și 3 (ECD 95) de Enescu, în care partea viorii este deținută de autorul însuși. În felul acesta, se poate înfățișa un portret multilateral al artistului, exemplificîndu-se în mod concret uimitoarea sa capacitate de asimilare a unor stiluri atît de diferite.

Cunoașterea mai apropiată, cu ajutorul discului, a celor mai străluciți reprezentanți ai muzicii românești poate contribui în mod eficient la lărgirea orizontului culturii muzicale a tineretului nostru școlar.

E. ELIAN

Vacanță. Anul școlar s-a încheiat și flecare copil știe cât și pentru ce a muncit.

Trecerea din clasa a IV-a într-a V-a, — la care mă voi referi — e un moment important în viața școlară. În ultima clasă din ciclul I li s-au definit anumite înclinații — sau, dimpotrivă, anumite lipsuri. Atenția părinților trebuie să fie mai trează și pregătirea copiilor făcută din timp și cu grijă. Dar deocamdată vacanța e vacanță. Nu trebuie întinse încă cu grijă sau amenințări. Totuși disecții — cu caracter de schimb de păreri — între părinți și copii, pot fi oricând binevenite. Nu încercă spiritul copilului cu preocupări apăsătoare și totuși în prezentă o preocupare centrală: aceea că ceva s-a schimbat în viața lor. Timpul în care toți îi înconjoară cu îngăduință, încercându-i de laude încurajatoare (mai mult sau mai puțin pedagogice) a trecut. De altfel ei înșiși au putut să vadă aceasta, chiar de pe acum. Dacă în clasele precedente, la sfârșitul anului, s-au mai putut face unele egalări mai... elastice — anul acesta au fost mari restricții și o mai riguroasă aplicare a regulamentului. Ambiții, susceptibilități, menajamente, calcule — rămân din ce în ce în urmă, înlocuite fiind cu un altfel de a vedea, cu un simț de răspundere în plină dezvoltare, cu pregătirea mai serioasă, mai conștientă a viitorului care începe să se contureze.

Urmărind cu o concentrată atenție atât evoluția propriului meu copil, cât și a celorlalți pe care îi cunosc — fie cei cu care el a fost (și va fi) în competiție, fie a unora total străini, dar care m-au interesat în mod deosebit din diferite motive — am putut să trag multe concluzii interesante. Mai ales privitoare la mentalitatea unor părinți, dar și la aceea a copiilor respectivi — ca rezultat al influenței părintești. Și sînt convinsă că multe alunecări, devieri, stagnări — sau chiar prăbușiri — se datoresc lipsei de tact, de prevedere și de obiectivitate din partea părinților acelor copii. Și cel mai mare rău — care-i orbește pe foarte mulți dintre ei — e știut că este vanitatea. Urmărind cu orice chip evidențierea copilului lor (numai din vanitate personală) ei și-l împing într-o cursă periculoasă.

Note mari, medii mari — premii (dacă resursele naturale ale copilului urcă la acest nivel), sînt pisuri către care copilul trebuie îndrumat — stăruitor și atent, cu răbdare și blîndete, de către părinții săi. Nu spre obținerea lor, indiferent cum, numai ca o podoabă în car-

SFÎRȘIT DE AN ȘCOLAR

— IMPRESII —

netul de elev și în mina părintelui — obiect de îngimțare și înfruntare, atît pentru unul cit și pentru altul. Cîți părinți nu riscă viitorul copiilor lor, pentru meschine satisfacții de moment — cu convingerea că se vor „descurca” ei în viață. Și cîți copii nu sînt alterați în fondul lor primar de cinste și seriozitate, de goana aceasta absurdă după o evidențiere pe orice cale. Vicieni, manevre, pîndă, echilibristici, cite nu fac acești copii, nu numai cu complicitatea conștientă, (și dacă ar fi inconștientă, tot nu ar fi o scuză) a părinților — dar de multe ori chiar la îndemnul sau sugestia lor.

Cunosc cazul unor părinți (intelectuali!) care găsesc, la sfîrșit de an, cite un pretext valabil de a-și reține copilul să meargă la școală, în ultima lună — pentru a nu-și răsturna o situație la care a ajuns cu multe temeri și multe compromisuri. Și astfel, avînd mediile asigurate, lată-și pe el strecurîndu-se tip-tîl pînă la masa de premii — alături de cel care a înfruntat și ultimul risc și care, muncitor, stăruitor, corect și demn, a intrat pe ușa cea mare. Părinții exultă de mîndrie, iar copilul e convins că fiind „șmecher” reușește în viață, mai ușor și mai sigur de cît „prostul” care se spește muncind.

O altă categorie de părinți, a celor dominați de o dragoste oarbă, (sub care se ascunde însă un teribil egoism!) sînt sinceri convinși că copilului lor i se cuvine totul, și li asigură că va obține acest „totul” — ca și cum l-ar da din propriul lor buzunar. (Cazul unei mame, tot familie de intelectuali, căreia i-a venit rău cînd a aflat că copilul ei nu va lua premiul întîi (măcar că nimic nu justifică aceasta pretenție — fapt vizibil din toate notele din cursul anului) și care a făcut scandal, pretinzîndu-l, sub motiv că l-a... promis copilului, încă din prima zi de școală.)

Obiect de extaz, încă din primele clipe de viață, — lăudat fără discernămint încă din primele zile de școală,

copilul ajunge ușor și sigur la o primejdioasă deformare morală, la o greșită părere despre sine, — ale cărei triste consecințe la va suporta nu mult mai tirziu.

Anul trecut s-a încercat o mică anchetă printre copiii clasei a treia, în școala noastră, cu o serie de întrebări dintre care prima a fost: „Pentru ce înveți carte?”

Extrem de semnificative au fost răspunsurile copiilor (răspunsuri date pe loc, în clasă), anume la această întrebare.

Pea puțin dintre ei erau lămurii pentru ce înveță, (de „convinși” — nici pe atît). Și prea puțin erau sinceri cu adevărat. Cel mai mulți au dat răspunsuri absolut convenționale, fiecare străduindu-se să spună ceva cît mai pe placul „celor mari” și mai conform cu calitatea lor de școlar. Asta era vădit.

Doi răspunsuri, însă, au fost modele de exprimare precisă. Primul, al unui repetent, cel de-al doilea, al unui frunțat. Primul: „Învăț pentru că n-am ce face, se țin de capul meu”. Al doilea: „Eu învăț carte ca să mă laude părinții mei și să mă laude toată lumea!”

Sistemul laudelor excesive, fără justificare, al indulgenței repetate, firește, duce la decepții.

Ce să mai vorbim de practica „premierii” părintești: pentru fiecare notă bună copilul este răsplătit (în bani, de cele mai multe ori), sau de negocierea ce o fac, cu copilul lor, încă de la începutul anului cu privire la rîvnitul premiu — tirg care se transformă într-un adevărat șantaj, fie din partea copilului (pentru un profit cît mai mare — pe măsura slăbiciunii părinților), fie din partea părinților asupra copilului, speculîndu-i cine știe ce fierbînte dorință.

Toate acestea îmi treceau prin mînte, asistînd la serbarea de sfîrșit de an cu tradiționala împărțire a premiilor.

Mulți dintre copiii pe care îi vedeam îmi erau binecunoscuți, fapt pentru care așteptam cu multă curiozitate să află rezultatele lor (era și o verificare a apre-

clerilor personale). Și mai ales stăruiam cu atenție asupra aceluia pe care-i cunoșteam încă din clasa întîi.

Cîte surprize și răsturnări! De ce? De ce, de pildă, copilul pe care-l văzusem strălucind de biruință și mîndrie, în clasa întîi — încununat cu un răsunător „10 general” — începînd din anul următor, nu s-a putut ridica mai sus de „mențiune”?

Dacă nu i-aș cunoaște bine, dacă nu le-aș ști posibilitățile proprii, condițiile de viață și caracteristicile personale, aș putea crede că totul se datorează inevitabilelor oscilații la care natura supune pe unii copii în procesul lor de dezvoltare. Dar îi cunosc. Știu că peste fiecare din ei se întinde umbra vinovată a unui părinte care a greșit, fără să vrea, sau cu bună știință.

Și ceemoșionată sînt cînd, în schimb, îl văd urcînd pe scenă, an de an — cu același pas sigur, cu aceeași forte adînci — pe copiii care din primele clipe au eucerit înălțimile.

Petița aceasta — vioaie, voinică, degajată — în spatele căreia se întrezărește figura calmă, blîndă, cumpănită, a unei mame care a reușit să suplinească și lipsa unui tată absent.

Petița aceasta, cu mers apăsător și liniștit, care respiră atîta echilibru psihic, atîta armonie, atîta stabilitate — ogîndă a unei vieți de familie exemplară.

Băiețelul acesta, cu chipul de o adorabilă candoare și modestie — ridicînd salafin picioare cu arceșul lui minunat — care-l cîntă pe Vivaldi ca o privilegiată îndrăgostită, cu ochii topiti în aceia ai tatălui (sprîjin și stimulînt discret și pasionat, din sală,) uitînd și unul și altul de restul lumii.

Copii — și copiii. Cîtă diferență. Tristă, nefirească — și nu întîmplătoare — diferență. Ce bine ar fi dacă (măcar acum, cînd încă nu-i prea tirziu) toți cei ce au greșit ar vedea aceasta și în loc să invidieze și să birfească, și-ar revizui propriile lor fapte și s-ar strădui să îndrepte ceea ce au stricat.

Dacă, de cele mai multe ori, fiecare părinte are copilul pe care-l merită — de tot atîtea ori copilul însuși nu a avut părintele pe care l-a meritat!

Trei luni și jumătate de vacanță — de odihnă și reîmpresă pentru copiii și de-o mai dreaptă judecată pentru părinți — poate aduce gânduri bune, hotărîri înțelepte, schimbări hotărîtoare.

Monica MACOVEI

Era într-o luni diminață, zi obișnuită de început de săptămînă.

Clopoțelul a sunat ca și alte dăți începutul orelor de clasă. Copiii și-au reluat locurile în bănci și, harnici, își pregăteau unctele de lucru. Deodată mi-a venit o idee, poate nu foarte obișnuită. Eram de puțină vreme diriginta clasei a VII-a C, în fața căreia mă aflam și aș fi vrut să pătrund mai adînc în universul și gîndurile copiilor.

Haideti să facem o cronică a zilei de ieri — le-am spus elevilor. Să povestească fiecare cu toată sinceritatea cum și-a petrecut duminica.

Copiii și-au deschis caietele de compunerii și au început să scrie. Citesc, acasă, rînd pe rînd, relatările lor. Iată, Luminița, cu scrisul ei nervos, care denotă neliniște dar și puțină dezorganizare, spune: „Ieri ne-am jucat toată dimineața, am mîncat, pe urmă mi-am citit o dată lecția de geografie și am stat la televizor; a fost la noi mătușa Ana, dar eu am plecat în parc. Mi s-a părut că avea ceva de discutat cu mama și că eu eram de prisos. Tata se duse la meci, iar fratele meu, Costel, la un prieten”.

Iată și compunerea lui Anghel, un copil liniștit, serios, puțin cam singuratic, și preocupat. Să citim: „Nu știu ce să scriu, a fost o zi ca toate celelalte, numai că am avut mai mult timp liber. Am terminat macheta submarinului la care lucrez de mult. Îmi pare rău că nu am putut să i-o arăt tatei. Pînă s-o termin, el a plecat cu mama într-o vizită. Poate, duminica viitoare. În cursul săptămînii e prea ocupat”.

DUMINICA ÎN FAMILIE

Măriuca, poate cea mai veselă fetiță din clasă, scrie: „Ziua de ieri? Bine că a trecut. Duminica e totdeauna lungă și plieticoasă. La școală e mai bine, fetele sînt vesele, orele interesante și timpul parcă zboară”.

Ionuț: „La noi, duminica e ziua pe care o așteptăm toți cu nerăbdare. E ziua cînd toți membrii familiei sînt acasă, cînd ne odihnim și ne distrăm împreună. Cum a fost ieri? Plăcut, ca de obicei. Dimineața, devreme, ne-am terminat treburile și pe urmă, noi, copiii, și „șeful lor suprem”, adică tata, am urmărit ultimele aventuri ale echipajului Val-Virtej. Mama s-a dus la coafor — e totdeauna foarte frumoasă, dar mai ales duminica. I-am făcut și o surpriză: cu „eforturi comune”, pînă să vină ea, am pus masa. I-a făcut multă plăcere, cu toate că evenimentul s-a petrecut și în alte dăți.

După masă, ne-am odihnit, am citit, și spre seară ne-am dus la plimbare”.

Viorica a fost duminică după masă la teatru cu părinții ei, iar Dan, după ce și-a vizitat bunicii, a jucat șah cu tatăl său și a terminat de citit „Nebirutorul Vodă Ștefan”.

Mi-ar fi imposibil să mi se pare și inutil să redau aici impresiile întregii clase, dar mă întreb dacă toți părinții, se gîndesc cu cită nerăbdare și cu cite nădejdi așteaptă copiii duminica, ziua cînd toată

familia este acasă, cînd timpul se poate petrece altfel decît în cursul săptămînii.

Bucuria duminicii trebuie să înceapă de dimineață, cînd fetele își pun funde colorate, iar mama, capotul cel mai frumos, cînd băieții devin solemnii în cămășile lor de un alb strălucitor și cînd tata răspîndește în jurul său parfumul săpunului de bărbierit.

Dar și duminica sînt treburi casnice de făcut, vor spune mai ales mamele. Este adevărat, dar dacă în zilele de lucru tata și copiii ajută mai puțin mamei la gospodărie, duminica ei trebuie s-o ajute mai mult. Doar și pentru ea aceasta este o zi mai deosebită. Greșit procedează mamele care lasă în seama acestei zile treburi gospodărești grele ca spălătul rușelor, curățenia mare sau altele. În felul acesta răpim familiilor bucuria participării mamei la distracțiile acestei zile.

Un loc deosebit în programul zilei de duminică trebuie să constituie masa de prînz. În zilele obișnuite, în multe familii se ia masa la ore diferite, în schimb duminica toți respectă o oră pentru dejun. Masa aceasta poate avea chiar un caracter mai festiv; fetele trebuie obișnuite să aștearnă masa cu minuțiozitate de adevărate gospodine, băieții să aibă grijă de împodobirea ei.

Copiii trebuie învățați să se comporte cu mult respect față de odihna

de duminică a părinților, să știe că atunci cînd tatăl și mama se odihnesc sau citesc, nu e permis să-i deranjeze. În acest răstimp, cei mici să-și găsească ocupații care nu tulbură liniștea.

Plimbări, vizite, spectacole, muzee, expoziții, filme sînt tot atîtea mijloace care le stau la îndemînă spre a folosi timpul de duminică în mod plăcut și instructiv pentru toți membrii familiei. Dar important nu este numai ce anume com alege din tot ce ne stă la dispoziție, ci și cum desfășurăm programul acestei zile. Căci duminica trebuie să întărească unitatea familiei, să-i apropie pe membrii ei, să constituie prilej pentru un schimb reciproc de păreri și impresii culesse în timpul săptămînii.

Uneori, duminica ne vin în vizită diferiți prieteni cu copiii lor. Părinții să-i ajute pe cei mici să lege prietenii cu ceilalți copii, să-i ajute să-și învingă timiditatea, încurcătura, stingăcia, ce-i stăpînesc eventual la prima cunoștință. Și cu mult tact, fără a-i stînjea pe copii, să-i învețe jocuri interesante, antrenante, care apropie repede pe micile gazde de oaspeții lor.

Fără îndotială, în afara timpului petrecut cu copiii, părinții au, în zilele de duminică, o sumă de obligații, preocupări numai ale lor. E firesc. Nefiresc mi se pare însă că duminica unui din ei uită de copii.

Prof. Vera BÎRLĂDEANU
București

LA PESCUIT
PE ARIES

foto V. I. RUSU

E mult de atunci. Un prieten mă chema, cu el, în munți.

— Vino cu mine — zicea el — și dacă vei prinde un păstrăv cu undița, ai să te faci pescar sportiv, iar dacă vom avea noroc și de o zi frumoasă, natura cu minunățiile ei te va rechema în munți unde vei găsi ceea ce nu se poate uita niciodată...

Sub îndrumarea prietenului meu, câteva zile în șir, m-am pregătit. Am cumpărat o undiță ușoară din bambus prelucrat, o mulinetă simplă, sfoară de mătase colorată în gri-verzui, câteva bucăți de silc, de care se leagă cârligul la capătul sforii spre a nu se vedea în apă că este atârnat de o sfoară, câteva cârlige Nr. 6, alice mari de plumb, care se vor lega la o palmă bună de la cârlig pentru a ține struna întinsă spre fundul apei, și un coș de nulele care, atârnat după git într-o parte, se potrivea de minune pe șoldul stâng...

S-a stabilit plecarea, cu trenul, la Valea Ascunsă, de la Huda lui Papară, vale ce se varsă în Arieș lângă comuna Sălciua, la jumătatea drumului dintre Turda și Cîmpești. Aveam de mers, de la Turda, până acolo cu trenulețul zis „mocănița”, vreo 40 de kilometri.

De cum am intrat în munți și am trecut de tunelul de sub stîncile de la Piatra Fetei, în apropiere de Buru, ochii mei au cuprins priveliști neînchipuit de frumoase care mi-au umplut sufletul de atîta bucurie încît am uitat că plecasem de acasă cu gîndul să învăț cum se prind păstrăvii. Încîntarea priveliștilor nu-mi îngăduia însă altceva, decît să privesc și să mă simt fericit de înălțarea care-mi stăpînea sufletul.

Prietenul meu, un vechi și mare admirator al naturii, simțea bucuria mea și întrezărea mrejele din care n-aveam să mai ies niciodată. De aceea, tăcea și mă lăsa să privesc munții, apele verzi învolburate ale Arieșului și poienile înflorite, prin care urca mocănița, aproape la pas. Mă lăsa să învăț înainte de toate a iubi tot ce poate fi mai frumos: natura. Pescuitul și drumeția se vor contopi, de bună seamă, cu ea, împreună cu încîntările și bucuriile lor.

Seara ne-a ajuns la o casă moțească, aproape de malul apei. Pregătiserăm sculele de pescuit, montînd undițele, trăgînd sfoara de pe mulinetă prin inele și aducînd-o de la vîrfurile întunecate ale munților, la multinetă, pentru a se întinde bine, legînd struna cu plumb și cârligul la capătul acesteia.

Prietenul meu era cunoscut al casei. Cel puțin o dată, de două ori pe vară, venea aici la păstrăvi.

Cînd se ivi luna, de după crestele Bedeleului, mare cît o roată de car și albă ca un talger de argint alunecînd peste vîrfurile întunecate ale munților, cu prietenul meu și cu gazda noastră, un om bun și sfîtos, stam la povești, pe un buștean, în fața casei. Răcoarea serii, purtată de murmurul văii ce trecea pe la cîțiva pași, descătușată abia de sub stîncă de la Vînt Tare și aerul curat cum nu mai întîlnisem nicăieri pînă aici, erau turburate numai de trosnetul așchiilor ce ardeau cu flăcări jucăuse sub ceaunul în care fierbea mămăliga.

Nicodim, gazda, înțelese, de la prietenul meu, că eu eram ... la începutul începutului, de aceea

un sport plăcut pentru tineret: pescuitul

găsi cu cale ca printre vorbe și povești să-mi strecoare sfaturi care aveau să-mi prindă bine în meșteugul pescuitului de păstrăvi.

— Păstrăvul, domnule, îi cel mai iute dintre pești. Să nu te audă, să nu te simtă prin apropiere și nici umbra să nu îți-o zărească peste apa limpede, prin care poți număra pietricelele de pe fundul albiei... Numai undița trebuie să-l caute, cu cea mai mare grijă, sub o cascadă, sub un vârtej înspumat, în cotloanele de sub maluri ori pe sub bolovanii mari pripășiți în lungul albiei. Seara, aproape cînd stau gata să se lase umbrele, iese uneori în largul tăurilor

și se joacă sărind afară din apă ca o săgeată înșngerată, lăsînd în urma lui stropi de curcubeu... Dacă ti-i purta așa, cu grija cu care ți-o spusei, ai să prinzi păstrăvi; dacă nu, rămîi cu preumblarea...

Cînd luna se stinse, undeva prin Cheile Rîmeșilor, încolo către Mogaș, ne-am urcat în podul unei șuri cu fîn proaspăt uscat și ne-am culcat. Parcă nu-mi venea să mă despart de frumusețea curată a nopții, dar, știam că la ivirea zorilor trebuia să fim pe malul apei. În zori — zicea Nicodim — se prinde păstrăvul cel mare...

Dimineața, cînd soarele încă nu apucase să-și adune toate stelele de pe cer, mi-a fost dat să încerc sentimente noi și parcă mai puternice decît cele de pînă acum.

Parfumul fînului proaspăt și aerul tare al nopții mă îmbătaseră și, dacă un minunat concert de păsărele nu ne trezea, cel puțin eu, nu cred că aș fi ajuns pe apă înainte de răsăritul soarelui.

Cînd eram gata de plecare, Nicodim apără lîngă noi în cămașă cu părul tjuguit și ochii mari.

— De ce v-ați sculat cu noaptea-n cap că n-aveți de mers cine știe cît. Păstrăvii așteaptă doar aici, în fața casei...

— Parcă spuneași aseară că la revărsatul zorilor se prinde păstrăvul mare...

— Ziceam, dar nu mă gîndeam să ieșiți chiar cu noaptea-n cap. Acuma, că tot plecați, eu zic să mergeți pe cărare pînă la Huda, acolo la grotă de sub dealul Dumeștilor și de acolo să veniți pescuind la vale. Apa nu e mare iar bulboanele mai adînci, în care stau peștii, au în jurul lor bolovani mari ori stînci după care te poți face nevăzut din apă. Vedeți că în spatele morii părăsite este o bulboană, întunecată de o stîncă ce-i stă deasupra. În cotloanele de sub stîncă sînt niște păstrăvi mari pe care nu i-a putut păcăli nimeni pînă acuma. Treceți și pe la ei și le dați binețe că poate s-o învoi vreunul să vină la oraș... Acuma d-ta domnule Victor — i se adresă prietenului meu — mai cunoaște și nărvurile păstrăvilor și locurile; dacă vezi că dumnealui nu ține bine „lingura” în mîna, mai sfătuieste-l măcar pînă o apuca să prindă un pește că pe urmă nu mai are nevoie nici de sfaturi nici de îndemnuri...

Lăsarăm pe Nicodim în colțul casei petrecîndu-ne cu privirea în timp ce am trecut apa — peste un buștean — și ne-am îndreptat în spre grotă, pînă la care nu aveam mai mult de un kilometru de drum.

De peste Bedeleu, dinspre Lunca Arieșului, pe cer, se întindea peste seninul curat o imensă pată aurie. Zorile împinse de soare alungau întunericul de peste munți și presărau lumina albă și caldă a dimineții.

Cînd am ajuns la grotă soarele încă nu reușise să urce Bedeleul. Se vedea totuși destul de bine ca să putem admira imensa grotă formată în stîncă de calcar, din care ieșea în fugă apa Văii Ascunse, prăvălindu-se peste bolovani.

— Aici valea este greu accesibilă — zise prietenul meu — de aceea, vom pescui la „pipăit” strecurîndu-ne cît mai cu grijă și cît mai bine camuflați pînă acolo unde vîrfurile undiței noastre, cu sfoara scurtată, va putea ajunge sub spuma unei căderi de apă, sub un buștean împietrit în albie, ori în te miri ce cotlon în care sigur stă păstrăvul. Vom lăsa ușor cârligul cu momeală să intre în spumă sau să fie tîrît de curent către locul în care stă păstrăvul la pîndă și cînd începe atacul, la a treia smucitură tragem brusc și scurt pentru înțepare...

De după prima stîncă, la care am ajuns, am scos un păstrăv.

Ceva mai jos, prin spatele biseriței de lemn, primele raze de soare au năvălit peste noi ca un torent, lungindu-ne umbrele pînă dincolo peste apă. Am trecut apa, spre a ne lăsa umbrele în spate, altfel riscînd să nu mai prindem nimic. De la coada unui buștean cu pietre și buruieni prin golurile lăsate de putregaiul luat de apă, am prins un păstrăv pe care, vîrfurile undiței, abia l-a putut ridica pe mal. Era neînchipuit de frumos. Razele soarelui i-au transformat trupul umed împodobit cu pete sîngerii într-un miniatural curcubeu ce se rotea, în cerc, svîrcolindu-se în aer deasupra albiei spre mal...

Prietenul meu a scos de la moară, cu greu, unul din balaurii despre care ne povestea Nicodim. Într-adevăr, puține exemplare la fel am văzut de atunci pînă azi.

Prin tot ce-mi era dat să văd și să simt, îmi dam seama că trăiesc o viață nouă. O viață plină de o mulțumire pe care n-am mai trăit-o pînă atunci și pe care mi-a dăruit-o natura, cu munții ei minunați, cu pescuitul de păstrăvi și cu drumeția.

Acasta a fost ziua începutului. De atunci au trecut ani mulți. Dragostea de viață, sănătatea și bucuria ce mi-au adus drumurile din lungul apelor de munte, m-au legat pentru totdeauna de minunatul sport al pescuitului, căci numai el mi-a purtat pașii spre toate acestea.

V. I. RUSU

PE VALEA JALEȘULUI

foto C. BIVOLARU

Măsuri pentru întărirea rolului educativ al familiei în R. S. Cehoslovacă

La 15 decembrie 1966, Adunarea Națională a R.S. Cehoslovace a adoptat o lege prin care se prevede retragerea alocațiilor familiale tuturor părinților care nu-și îndeplinesc îndatoririle de educatori, și în special acele care nu se vor îngriji ca frecvența copiilor lor la școală să fie regulată. În astfel de cazuri, alocațiile vor fi puse la dispoziția unui comitet național, care se va îngriji de buna lor utilizare (de pildă, plata cantinei școlare, îmbrăcăminte copiilor etc.). Statul cehoslovac a socotit că în felul acesta drepturile copiilor sînt mai bine apărate.

Lipsa nemotivată de la școală — unul dintre factorii principali ce influențează negativ formarea viitorului cetățean — a unui număr destul de însemnat de copii a dat mult de gîndit organelor însărcinate cu educația și instruirea copiilor în R.S. Cehoslovacă. „Situția aceasta, afirmă Eva Lankova în „La vie tchecoslovaque” (martie 1967) ne-ar putea duce la un analfabetism parțial.

Ce măsuri s-au luat spre a se preveni această situație? La început, măsurile au constat din înștiințări și avertismente trimise părinților, convocări în fața cadrelor didactice și amenzi, dar ele s-au dovedit insuficiente, ineficace. Statul s-a văzut deci obligat să recurgă la măsuri mai aspre, printre care și aceea de care am pomenit mai sus. Cu atît mai mult cu cît s-a observat că, în multe cazuri, alocația familială — care reprezintă o sumă destul de importantă atunci cînd familia este numeroasă — era deturată de la scopul ei inițial, servind la satisfacerea unor vicii, cum este beția. A tolera o frecvență neregulată a școlii de către copil, creează, deseori, un climat favorabil pentru evoluția negativă a acestora. Este o chestiune strîns legată de problema protecției copilului. Am fost deci obligați să ne ocupăm cu și mai multă seriozitate de problema tineretului și, în special, de aceea a educatorilor lor, adică a părinților. Dacă un cetățean folosește în alte scopuri avantajele pe care i le dă statul, atunci statul are datoria să-și revizuiască poziția și să sancționeze ceea ce a devenit un abuz de încredere. Toate organizațiile politice și sociale s-au ocupat de această problemă. Au studiat-o în mod temeinic și au ajuns la concluzia că trebuie să acționeze, să aducă această problemă în discuția deputaților din Adunarea Națională.

Aceștia au hotărît să se ia măsurile de care am pomenit mai sus. Simpla lor aplicare n-ar fi dat însă rezultatele urmărite. De aceea, pe tot întinsul R.S. Cehoslovace s-au creat douăsprezece instituții de „tranzit”. Aci sînt plasați copiii între 6—15 ani, care din diverse motive, a trebuit să fie despărțiți de familiile lor.

Sînt depistați copiii „întîrziiați mintal” cam de cînd începe să li se formeze personalitatea.

În această privință, în R.S. Cehoslovacă s-a realizat un oarecare progres: maturitatea intelectuală și evoluția psihologică a copilului sînt examinate înainte de intrarea lui în școală. În funcție de rezultatul acestor examene, părinților li se fac recomandări cu privire la copii ca, de pildă, amînarea, dacă este cazul, cu un an a înscrierii lor la școală.

Într-un cartier din Praga funcționează o comisie pentru protecția minorilor a cărei activitate este exemplară. Membrii comisiei împreună cu un pediatru, un psiholog, un reprezentant al asigurărilor sociale, un judecător de tribunal și un reprezentant al organizației de tineret — adică oameni care, datorită funcției lor, vin în contact cu tineretul, — discută asupra măsurilor ce trebuie să se ia față de minorii delicvenți,

formulînd totodată propuneri pe care le supun tribunalului (de pildă, plasarea într-o instituție specială). Comisia consultă deseori și un psihiatru, spre a ști dacă actele copilului nu sînt determinate de vreun defect de ordin psihopatologic. De asemenea, comisia ține o strînsă legătură cu școala, iar cînd problema este mai complicată, se supune și discuției comitetului de părinți. Comisia de protecție a minorilor se străduiește, de asemenea, să-și coordoneze toate acțiunile cu cele ale marilor organizații de masă, cum ar fi Uniunea tineretului și sindicatele.

Cum se rezolvă însă cazurile de delictе mai grave, care nu se pot soluționa în cadrul școlii sau al comitetelor naționale — cum ar fi: acte grave de indisciplină, influența nefastă a mediului, delictеle care cer o intervenție rapidă, căci în caz contrar ar putea degenera în acte cu mult mai grave, mergînd pînă la crimă?

Cazurile de delicvență juvenilă sînt supuse tribunalelor, în afară de acelea în care este vorba de minori. (Pînă la vârsta de 15 ani, copiii nu sînt urmăriți juridic, tribunalul hotărînd plasarea lor în centre de reeducare. În alte cazuri, copiii beneficiază de clemență sau de condamnări și suspendarea pedepsei.)

Cu ocazia anchetelor întreprinse, s-a stabilit că una din cauzele delictelor comise de copii este alcoolismul. De asemenea problema raporturilor sexuale și a educației sexuale negăsindu-și încă soluția cea mai bună au început să se înmulțească îmbolnăvirile venereice. Organele chemate să se ocupe de această problemă au început s-o studieze cu toată seriozitatea. Analizele întreprinse pînă acum au dovedit că mediul de viață al tineretului delicvent, mediu în care el este educat, reprezintă unul din elementele importante care pot determina pe copii să comită delictе. 30% dintre tinerii care au comis un delict provin din familii în care bîntuie alcoolismul, prostituția sau înclinția spre crimă. Desigur, organele respective au acordat importanța cuvenită și locului de muncă și școlii.

„Nu există tineret corupt, afirmă o asistentă socială. Nu există decît părinți răi. În anchetele pe care le-am întreprins, m-am lovit rareori de probleme financiare. Dimpotrivă, majoritatea copiilor delicvenți au locuințe amenajate cu tot confortul necesar. Factorul decisiv rămîne nivelul intelectual redus la părinților. Azi, tinerii sînt obligați să-și petreacă o mare parte din timp acasă, căci nu există încă suficiente instituții și instalații sportive pentru ei. Părinții fiind ocupați, copiii rămîn multă vreme singuri. În societatea altor copii de vîrstă lor. De aceea, trebuie să creăm condiții cît mai bune pentru desfășurarea acțiunilor colective de educație. Dar mai trebuie să-i educăm și pe adulți ca să manifeste mai multă înțelegere față de copii. Și școala poate face mai mult. Dacă copilul nu învață bine, dacă nu realizează progrese în munca lui școlară, atunci pierde orice interes față de școală. El își îndeplinește îndatoririle ca pe niște deprinderi și de aci nu mai este mult — doar un pas — ca să alunce pe o pantă periculoasă, aceea care îl duce spre delictе. Această situație trebuie remediată, cercetînd cu mai multă grijă și seriozitate cazurile precise”.

Ceea ce se întîmplă acum în R.S. Cehoslovacă este o dovadă în plus că în țările socialiste educarea și creșterea unui copil în sinul familiei lui constituie o preocupare foarte importantă a întregii societăți, care se străduiește să elimine cu desăvîrșire neajunsurile ce mai există încă în acest domeniu.

Paul B. MARIAN

CUPRINSUL

Prof. univ. AURELIAN SACERDOTEANU:
Zile de glorie: Mărăști — Mărășești
Iulie — august 1917
Prof. univ. LIVIU RUSU:
Titu Maiorescu

CULTURA ȘI OMUL DE AZI (MASĂ ROTUNDĂ):

Acad. ȘTEFAN MILCU
Prof. univ. D.D. ROȘCA
Acad. Al. PHILIPIDE
Conf. univ. G. GUȚU
Prof. univ. ȘTEFAN PASCU
Prof. univ. MIRON CONSTANTINESCU.

Acad. EUGEN PORA:
Profesorul meu Alexandru Borza
RADU TUDORAN:
Autocarul — schiță pentru un scenariu de film.

MARIA VÎRTOSU:
Toader
MIHAIL NASTA:
Desiderius Erasmus, Europae Magister.
STELA PREDESCU: interviu
Educația permanentă
VERA CALIN
Daniel Defoe: Robinson Crusoe

SĂ NE CUNOAȘTEM PATRIA:

Prof. VALERIU PUȘCARIU:
Rezervațiile naturale din țara noastră
V. BUTURA:
Muzeul etnografic al Transilvaniei

FRUMUSEȚEA PROFESIUNII:

G. CRISTINOIU:
Dreptul de a alege
LEȚITIA POPA
MARIA ZDRENGHEA:
Cărți despre evoluția în timp a meseriilor

MIRCEA SINTIMBREANU:

Bancnota de un milion de secunde.
Prof. CONSTANTIN TUDOSE:
Jocuri de vacanță
NIC. A. STRĂVOIU:
Comportarea în societate.
FLORIAN POTRA:
Fondul primordial — Cărțile de căpătii
E. ELIAN:
Omagii
MONICA MACOVEI
Sfîrșit de an școlar
Prof. VERA BÎRLĂDEANU:
Duminica în familie
V.I. RUSU:
Un sport plăcut pentru tineret: pescuitul

MERIDIANE

PAUL B. MARIAN:
Măsuri pentru întărirea rolului educativ al familiei în R.S. Cehoslovacă
PAGINI SCRISE DE CITITORI
Ilustrații foto: G. Vințilă, Nicu Vasile, Dan Grigorescu, C. Bivolaru

POȘTA REDACȚIEI

● **Comitetul de părinți de pe lângă Școala generală — Valea Mică, regiunea Hunedoara.** Din scrisoarea trimisă reiese preocuparea dumneavoastră pentru găsirea unor modalități mai simple, mai eficiente și mai economicoase de organizare a excursiilor școlare din timpul vacanței. În ceea ce privește folosirea fondurilor comitetului de părinți, Regulamentul școlilor de cultură generală precizează, la art. 298, că ele se pot folosi și pentru excursii.

„Ce avem mai greu de rezolvat — ne scrieți — e problema obținerii mijlocului de transport pentru aceste excursii. Cereri de calcul, de aprobare, la care nu ni se răspunde, drumuri fără rezultat — iată la ce ne supune O.N.T. -ul Alba Iulia. Uneori ne dă itinerariile calculate „standard”, deoarece funcționarilor respectivi le vine greu să calculeze cele 2—3 rute pe care noi le propunem. «Dacă nu mergeți decît prin una de ce să socotim mai multe?» — ne spun ei. Or, noi trebuie să ne alegem ruta și în funcție de sumele ce le putem obține.

Autobaza D.R.T.A. din Alba Iulia nu ne dă mașini decît prin O.N.T. și nu ne îndrumă precis cu privire la costul itinerariilor. În plus nu ni se dau mașini din imediata apropiere (Zlatna), ci de la Alba Iulia, ceea ce ne apasă greu bugetul, deoarece plă-

tim și cei 80 de km pe care mașina îi face goală, venind după elevi și reîntorcîndu-se acasă la terminarea excursiei.

Oare nu ar fi mai bine ca O.N.T. sau Autobaza Auto să ne servească prompt cu mașini și acelea de la baza cea mai apropiată? De ce să plătim sute grele pentru drumuri pe care de fapt nu le facem?”

Am publicat acest fragment din scrisoarea dumneavoastră în speranța că nemulțumirile exprimate vor ajunge la urechile celor vizați.

● **D. Anghelescu, Schela Mare, Moreni.** Ceea ce ne-ați trimis din revista dumneavoastră nu poate fi publicat, deoarece nu are suficientă unitate, iar scenele de viață nu sînt verosimile. Era necesar ca ideea pedagogică pe care vreți să o transmiteți să apară mai limpede, iar personajele să aibă un contur și o finalitate. Dialogul nu este îndeajuns de firesc, iar stilul compoziției se cere încă mult șlefuit.

● **Prof. Gavril Găină, Com. Bivolărie, raionul Rădăuți.** Tema pe care v-ați ales-o — propaganda pedagogică la sate — ne interesează foarte mult. Păcat însă că articolul dumneavoastră nu relevă specificul acestei munci la sate și se oprește la probleme general valabile, bine cunoscute cititorilor.

COLOCVII

DESPRE ȘCOALĂ, FAMILIE ȘI SOCIETATE
Revistă lunară editată de Ministerul Învățămîntului

COLEGIUL DE REDACȚIE: CONST. ARSENEȘ
Inv. emerit, Pitești; ION ASZODY, publicist; Dr. OCT. BERLOGEA; BIANCA BRATU, lector univ.; TATIANA CAZACU-SLAMA, psiholog; SABINA CONSTANTIN, vicepreședintă a Sfatului popular regional Cluj; GH. DIACONU, dir. Școlii profesionale „Grivița Roșie”, București; AL. GEORGESCU, dir. Editurii tineretului; EMIL GIURGIUCA, prof. emerit (redactor șef); CRISTINA GOGA, dir. Casei de copii nr. 2, București; MARIA IACOBESCU, dir. Școlii pedagogice, Bacău; I. MATEI, sociolog; Conf. Dr. IOAN MORARU; LIDIA NICULESCU-MIZIL; LUCIA OLTEANU red. șef al publicațiilor pentru copii; VERONICA PORUMBACU; STELA PREDESCU, prof.; M. RAȚIU, prof.; Conf. univ. dr. URSULA ȘCHIOPU; ECATERINA TIRCA, educatoare; RADU TUDORAN; PĂTRU VINȚILĂ (redactor șef adj.); ERWIN WITK, profesor, București.

Prezentare grafică de CONSTANTIN BIVOLARU

Redacția și Administrația, București,
Str. Virgiliu Nr. 40

Tel. 14. 64. 09 și 14. 09. 21